

ELLADANIN QƏHRƏMANLARI

“ÖNDƏR NƏŞRİYYAT”
BAKI-2004

Bu kitab “Elladanın qəhrəmanları” (Bakı, Uşaqgəncnəşr, 1959) nəşri əsasında təkrar nəşrə hazırlanmışdır

398.02 - dc 21

AZE

Elladanın qəhrəmanları. Bakı, “Öndər nəşriyyat”, 2004, 152 səh.

Oxuculara təqdim olunan bu kitaba dünya xalqlarına zəngin bir irs qoyub getmiş ellinlərin – qədim yunanların mifologiya qəhrəmanlarından Yazon və Herakl haqqında əsətlər daxil edilmişdir.

Birinci əsətdə qızıl yun dalınca Kolxidaya yollanan arqonavtlar və onların başçısı Yazondan danışılır... Çar Eetin tələbi ilə Yazon ağızlarından alov püskürən öküzləri qoşub torpağı şumlamalı, əjdahanın dişlərinin bu sahəyə səpilməsindən əmələ gələn dəmir döyüşçülərlə vuruşmalı idi. Kolxida çarıçası Medeyanın köməyi ilə Yazon qalib çıxmış, onunla evlənmiş və qızıl yunlu qoç dərisini Yunanıstana aparmışdı.

İkinci əsətdə isə yunan miflərinin ən güclü qəhrəmanlarından sayılan Heraklın on iki qoçaqlığından, o cümlədən Nemeya şirini, Lerna hidrasını öldürməyindən, amazonlara qalib gəlməyindən və s. bəhs edilir. Herakl tükənməz fiziki gücün təəcəssümü, mərdlik, qorxmazlıq nümunəsidir.

Hər iki əsətdə Elladanın qəhrəmanları obrazı ilə qədim dünyanın idealları əks olunmuşdur.

ISBN 9952-416-16-3

© “ÖNDƏR NƏŞRİYYAT”, 2004

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

İLHAM ƏLİYEVİN

**“Azərbaycan dilində latın qrafikası
ilə kütləvi nəşrlərin həyata
keçirilməsi haqqında”**

12 yanvar 2004-cü il tarixli sərəncamı
ilə nəşr olunur və ölkə kitabxanalarına
hədiyyə edilir

MÜQƏDDİMƏ

Bir çox əsrlər bundan əvvəl Balkan yarımadasında bir xalq məskən salmışdı ki, sonralar bu xalqı yunanlar adlandırmağa başladılar. Müasir yunanlardan fərqli olaraq, o xalqı biz *qədim yunanlar* və yaxud *ellinlər*, onların ölkəsini isə *Ellada* adlandırırıq.

Ellinlər dünya xalqlarına zəngin bir irs, indiyə qədər dünyada ən gözəl hesab edilən möhtəşəm binalar, qəşəng mərmər və tunc heykəllər və böyük ədəbiyyat əsərləri qoyub getmişlər. Həmin əsərlər indi yer üzündə heç kimin danışmadığı bir dildə yazılmış olsa da, insanlar bunları indi də oxuyurlar. Bu, yunanların Troya şəhərini necə mühasirəyə almaları və bu müharibənin iştirakçılarından biri olan Odisseyin dərbədər düşməsi və macəraları haqqında olan “İliada” və “Odisseyə” qəhrəmanlıq poemalarıdır. Qədim yunanlardan bizə, onların məsəlləri, onların qədim dastanları – əsatirlər qalmışdır.

Yunanlar çox uzun bir tarixi yol keçmişlər, onlar qədim dünyanın ən savadlı və ən mədəni bir xalqı olmaq üçün əsrlərlə vaxt sərf etmişlər. Əvvəllər yunanlar vəhşi halında olmuşlar, onların dünyanın quruluşu haqqındakı təsəvvürləri, onların təbiətdə və insan cəmiyyətindəki bütün hadisələri aydınlaşdırmağa cəhdləri öz əksini əsatirlərdə tapmışdı.

Qədim əsatirlər ellinlərin hələ yazı-pozu bilmədikləri zaman yaranmış, tədriclə yığılıb cəmlənmiş və bir neçə əsrlər ərzində ağızdan-ağıza, nəsildən-nəslə keçmişdir və heç bir zaman tam bir kitab halında yazılmamışdır. Bu əsatirləri biz qədim yunan şairlərindən Hesiodun və Homerin sonralar söylədikləri nağıllarından öyrənir, onları böyük yunan dramaturqları Esxilin, Sofoklun, Evripidin və daha sonrakı yazıçıların əsərlərində tapırıq.

Bax, buna görə də qədim yunan əsatirləri tamamlanmış şəkildə mövcud deyildir, onları müxtəlif mənbələrdən yığıb toplamaq və yenidən nəql etmək lazım gəlir.

Ayrı-ayrı əsatlərə əsasən dünyanın mənzərəsini qədim yunanların təsvür etdikləri kimi yenidən yaratmaq olar. Qədim əsatirlər nəql edirlər ki, dünyada əcaib-qərayib və nəhənglər: ayaqlarının əvəzinə nəhəng ilanlar qıvrılan Divlər; dağ kimi böyük Yüzlülər; alının ortasında tək bir göz parıldaayan yırtıcı Kikloplar (Tsikloplar), Yer və Göyün qəzəbli uşaqları – qüdrətli Titanlar yaşamışlar. Qədim yunanlar Divlərin və Titanların obrazlarında təbiətin kor təbii qüvvələrini təcəssüm etdirirdilər. Qədim əfsanələr nəql edir ki, ildırım çaxdıran və buludları qovlayan göylər allahı Zevs, sonralar təbiətin bu kor-təbii qüvvələrinin qarşısını almış və özünə ram edərək, dünyada qayda-qanun yaratmış və kainatın sahibi olmuşdur. Nəhəngləri Zevsin hökmranlığı əvəz etmişdir.

Qədim yunanların təsvüründə allahlar insanlara bənzəyir və onların arasında olan münasibətlər də insanların arasındakı münasibətləri xatırladırdı. Yunan allahları savaşıq və barışırdılar, daim insanların həyatına müdaxilə edir, müharibələrdə iştirak edirdilər. Bu allahlardan hər biri, özlərinin hər hansı bir işi ilə məşğul olur, dünyada müəyyən bir “təsərrüfatı” idarə edirdi. Ellilər öz allahlarını insanların xasiyyətləri və meyllərinə görə bölüşürdülər. Yunan allahları “ölən” insanlardan ancaq özlərinin ölməz olmaları ilə fərqləndirilirdilər.

Hər bir yunan qəbiləsinin öz başçısı, sərkərdəsi, hakimi və ağası olduğu kimi, allahların da arasında yunanlar Zevsi başçı hesab edirdilər.

Yunanların etiqadına görə ən mühüm allahlar Zevisn ailəsini təşkil edirdi – bunlar onun qardaşları, arvadı və uşaqları idilər. Zevsin arvadı Hera, dünya üzərindəki ali hakimiyyətə Zevslə şərik idi, ailəni, kəbini və evin birliyini qoruyub saxlayan hesab olunurdu. Zevsin qardaşı Poseydon dənizlər üzərində hökmranlıq edirdi; Hades və yaxud Aid yer altındakı ölümlər səltənətini idarə edirdi; Zevsin bacısı, əkinçilik ilahəsi Demetra, məhsulları idarə edirdi. Zevsin uşaqları da var idi: Apollon – işıq allahı olub elm və incəsənətə hamilik edirdi; Artemida – meşələr və ov

ilahəsi idi, Zevsin başından doğulmuş Afina Pallada – əql, mərifət ilahəsi, sənət və biliklərə hamilik edərdi, axsaq Hefest – dəmirçilərin və mexaniklərin allahı idi, Afrodita – sevgi və gözəllik ilahəsi, Ares – müharibə allahı idi, Hermes – allahların xəbər aparıb-gətirəni, Zevsin köməkçisi və ən yaxın adamı, ticarət və dəniz üzgüçülüynə hamilik edirdi. Qədim əsatlərə görə, bu baş allahlar həmişə insanların gözlərindən uzaqda, buludlarla örtülü olan Olimp dağlarında məskən salmışdılar, “ilahi yeməklər” – nektar¹ və ambroziya² ilə qidalanar və bütün işləri Zevsin yanında keçirilən ziyafətdə həll edərtilər. Yer üzündəki insanlar allahlara hər kəsin öz peşəsi üzrə müraciət edər, onlar üçün ayrı-ayrı məbədlər tikər və hədiyyələr – qurbanlar gətirərdilər.

Qədim əsatlərdə deyilir ki, həmin bu baş allahlardan başqa bütün dünya təbiətin qüvvələrini təcəssüm etdirən allahlar və ilahilərlə dolu idi. Çaylarda və çeşmələrdə pərilər – Nayadlar, dənizdə – Nereidlər, meşələrdə – ayaqları keçi ayağı kimi olan və başları buynuzlu – Driadlar və Satirlər yaşayırdılar; dağlarda isə Əks-səda pərisi yaşayırdı. Göydə Helios – günəş hökmranlıq edirdi və o, hər gün od püskürən atlar qoşulmuş öz ikitəkərli arabasına minib bütün dünyanı dövr edərdi; səhərlər onun gəlişini al rəngli Eos – şəfəq xəbər verərdi; gecələr isə yerin üstündə Selena – ay qüssələnerdi. Küləkləri müxtəlif allahlar: şiddətli şimal küləyini – Borey, isti və mülayim küləyi – Zefir təcəssüm etdirərdilər.

İnsanların həyatını üç tale ilahəsi – Moyrlar idarə edirdi: onlar insan həyatının doğulandan ta ölənə qədər ipini eşər və istədikləri vaxtda onu qıra bilərdilər.

Qədim yunanların allahlar haqqındakı əsətlərindən başqa, qəhrəmanlar haqqında da əsətləri var idi. Qədim Yunanıstan vahid bir dövlət deyildi, o tamamilə kiçik dövlətlərdən – şəhərlərdən ibarət idi ki, onlar tez-tez bir-birləri ilə vuruşur, bəzən də ümumi düşməne qarşı ittifaqa girirdilər. Hər bir şəhərin, hər bir

¹ Nektar – abi-həyat, bal şirəsi

² Ambroziya – qədim yunan və roma ilahələrinin yeməkləri

vilayətin öz qəhrəmanı var idi. Afinalıların qəhrəmanı Tezey adlı igid bir gənc idi ki, öz doğma şəhərini qəsbkarlardan müdafiə etmişdi və təkbətək vuruşarkən, yemlənməsinə Afinanın oğlan və qızları verilən əcaib Minotavr öküzünə qalib gəlmişdi. Frakiyanın qəhrəmanı – məşhur xanəndə Orfey idi. Argivlərin qəhrəmanı Meduzanı öldürən Persey idi ki, bir baxışı ilə insanı daşa döndərirdi.

Tədriclə, yunan qəbilələri birləşdiyi və yunanlar özlərini vahid bir xalq – ellinlər kimi hiss etdiyi zaman bütün Yunanıstanın qəhrəmanı – Herakl meydana çıxdı və ayrı-ayrı yunan şəhərlərinin və vilayətlərinin qəhrəmanlarının iştirak etdiyi bir səyahət haqqında arqonavtların³ qızıl yunlu dəri ardınca səfəri haqqında əsətir yarandı.

Yunanlar çox qədim zamanlardan belə dənizçi idilər. Yunanıstanın sahillərini yuyan dəniz (Egey dənizi) üzgüçülük üçün əlverişli idi – o, adalarla dolu idi, ilin çox vaxtını sakit olardı və yunanlar onu tez bir zamanda mənimsəmişdilər. Qədim yunanlar adadan-adaya üzüb keçərək tezliklə Kiçik Asiyaya gəlib çıxmışdılar. Yunan dənizçiləri Yunanıstandan şimalda yerləşən torpaqları da tədriclə mənimsəməyə başladılar.

Arqonavtlar haqqındakı əsətin əsasında yunan dənizçilərinin Qara dənizə üzüb çıxmaq üçün etdikləri bir çox cəhdlər haqqında xatirələr də vardır.

Fırtınalı və yolunda bir dənə də olsun ada olmayan Qara dəniz yunan dənizçilərini uzun zaman qorxuya salmışdır. Arqonavtların yürüşü haqqındakı əsətir bizim üçün bir də ona görə maraqlıdır ki, burada söhbət Qafqaz haqqında, Kolxida haqqında gedir, Fazis çayı – indiki Rion çayıdır və doğrudan da qədim zamanlarda orada qızıl tapmışlar.

Əsətilərdə deyilir ki, arqonavtlarla birlikdə, qızıl yunlu dəri ardınca səfərə Yunanıstanın böyük qəhrəmanı Herakl da getmişdir.

Herakl – xalq qəhrəmanı obrazıdır. Heraklın göstərdiyi on iki qoçaqlıq haqqındakı əsətilərdə qədim yunanlar insanların

³ Qədim yunan qəhrəmanları

mənfur təbiət qüvvələrinə qarşı qəhrəmancasına mübarizə etməsindən, yer üzünün təbii qüvvələrin qorxunc hökmranlığından azad edilməsindən, ölkədə əmin-amanlıq yaradılmasından danışılır. Tükənməz bir fiziki gücün təcəssümü olan Herakl, eyni zamanda mərdlik, qorxmazlıq və əsgəri igidlik nümunəsidir.

Arqonavtlar və Herakl haqqındakı əsərlərdə bizim qarşımızda Elladanın qəhrəmanları – yeni yolları və yeni torpaqları kəşf edən cəsur dənizçilər, yer üzünü ibtidai düşüncələrin sakit etdiyi əcayiblərdən azad edən mübarizlər, obrazlarında qədim dünyanın idealları əks olunmuş qəhrəmanlar durur.

Qədim yunan əfsanələrində “insan cəmiyyətinin uşaqlığı” əks olunmuşdur ki, Elladada, “daha gözəl inkişaf etmiş və bizim üçün əbədi gözəllik kəsb edir”. Ellinlər öz əsərlərində gözəlliyin ən yaxşı hissini, təbiətin və tarixin bədii məfhumunu göstərmişlər. Elladanın əsərləri dünya poeziyasına və dünya incəsənətinə uzun zaman qida verən mənbə olmuşdur.

Argonavtlar

QIZIL YUNLU QOYUN

Yunanlar belə nəql edirdilər ki, çox qədim zamanlardan birində Orxomen şəhərinin üzərində, yüksək səmada bir bulud süzürdü. Bu buludun içərisində yaşayan hava pərisi Nefela (yunanca “bulud” deməkdir) şəhərin üzərindəki dağın üstündə ağ sütunları və geniş eyvanları olan gözəl bir saray görür. O, həmin sarayda kimin yaşadığını bilmək üçün aşağıya, sarayın daş pillələri üstə enir.

Nefelanın qarşısına sarayın sahibi – Orxomen çarı Afamant çıxır. O, gözəl pərinə salımlayıb onu içəri girməyə dəvət edir.

Nefela saraya daxil olub orada yaşamağa başlayır. Pəri insanı sevib onun arvadı olur.

Bir neçə il keçir. Çarıçə Nefelanın bir qız, bir oğlan, – Friks və Hella adlı bir cüt ekiz uşağı olur. Çar Afamant uşaqların doğulmasına çox sevinir. Orxomen şəhərində şən bayram olur, şəhərin əhalisi yeni doğulmuş uşaqları təbrik etmək üçün bütün günü sarayın qarşısına toplaşır.

Ancaq Nefela həyəcanlı və qəmgin idi. O, tez-tez fikrə dalır, darıxır, sarayın ən hündür eyvanına çıxıb, uzun zaman orada dayanır və göyə baxırdı. Gözəl saray onu darıxdırır, ona darlıq edir,

Nefela göyün ənginliklərinə, azadlığa can atırdı. Bir dəfə axşam çağı o, göydə buludları gördü, sevincindən güldü, dünyada hər şeyi yadından çıxarıb, onların yanına qalxdı və külək onu alıb Orxomen şəhərindən uzaqlara apardı.

Balaca Friks və Hella əbəs yerə sarayda ağlayır və analarını çağırırdılar – pəri Nefela bir daha yer üzünə qayıtmayacaqdı.

Saray çaricəsiz boş və cansıxıcı olmuşdu. Uşaqlar anasız böyüyürdülər.

Elə bu zaman, İno adlı bir şahzadə qız Afamantın yanına gəldi və sığınacaq verməyi ondan xahiş etdi; onun ailəsini əvvəl yaşadıkları şəhərdən qovmuşdular. Ata-anası öləndən sonra o, tamamilə tək, yersiz-yurdsuz, ac və köməksiz qalmışdı.

“Birisə xüdəhafizləşməyib getdi, o birisi çağırılmamış gəldi” – deyər çar Afamant düşündü və şahzadə qızı öz yanında saxladı. O, şahzadə qızla evlənməyi qərara aldı ki, qız onun uşaqlarına analıq etsin.

Çox çəkmədi ki, İno Afamantın sarayının tam sahibəsi oldu. Çar onu sevməyə başladı, Orxomen camaatı da ona öyrəşdi – axı o, pəri deyildi, o da onlar kimi insan idi. Qız hamı ilə mehriban idi və hamının xoşuna gəlməyə çalışırdı. O, Friks və Hellanı oxşayıb-əzizləyirdi, onlar isə hiss edirdilər ki, o onları sevmir.

Sonralar İnonun bir oğlu, bir il keçəndən sonra isə ikinci oğlu oldu. O, artıq öz ögey oğluna və ögey qızına fikir vermir, daha heç onların qayğısına belə qalmırdı.

İllər keçirdi. Afamant çox qocalmışdı, hamı gözləyirdi ki, tezliklə Friks Orxamenin çarı olacaqdır.

“Buludlar oğlu Orxamenin çarı olanda mən və mənim oğlanlarım necə olacağıq?” – deyər İno düşünürdü.

Çariçə Friksdən yaxasını qurtarmağı qərara aldı. Amma o bilirdi ki, allahlar başqasını öldürmək üstündə cəza verirlər, odur ki, allahların qəzəbinə bais olmaq istəmədi. İno xaincəsinə planlar düşünməyə başladı.

Hər il bahar çağı orxamenlilər öz zəmilərini əkərdilər. Səpmək üçün isə toxumu çarın anbarlarından alardılar. O il də adam-

lar, həmişəki kimi, toxum almaq üçün çarın yanına gəldilər. İno dəni qovurdu və yararsız olan bu toxumu əkmək üçün xalqa verdi.

Vaxt gəlib çatdı. Orxamenin ətrafındakı zəmilər göyərdi, ancaq bu, taxıl deyil, alağ otları idi. Çariçənin verdiyi toxumlar cü-cərmədi. Ölkədə aclıq başlandı.

Adamlar bilmirdilər bu bədbəxtlik nədən üz vermişdir və belə düşünürdülər ki, allahların onlara qəzəbi tutmuşdur. Odur ki, keçmişin, indinin və gələcəyin bütün sirlərindən agah olan bir adama – kahinə müraciət etməyi qərara aldılar. Çariçə İno kahindən soruşmaq istədi ki, allahlar nə səbəbə qəzəblənirlər. Lakin o heç kimdən soruşmadan özü cavab hazırladı. İno xalqa belə dedi:

– Allahlar ona görə qəzəblənmişlər ki, pəri Nefela özbaşına göyləri tərk edib, insanın arvadı olmuşdur. Allahlar Nefelanın oğlunun Orxamendə çar olmasını istəmərlər. Onu öldürün, onda sizin zəmiləriniz yenidən taxıl verər. Allahların buyurduğu budur.

Orxamenlilər bu acı xəbəri qorxu hissilə dinlədilər. Heç bir günahı olmayan şahzadəni məhv etməyə onların yazığı gəlsə də, ancaq allahların itaətindən çıxma bilməzdilər. Odur ki, ay doğanda, dağın üstündə, bütün xalqın qarşısında, Friksi təntənə ilə qurban vermək üçün gün təyin elədilər.

Həmin gün gəlib çatdı. Səhər tezdən qardaş ilə bacı, sarayın hündür eyvanında tənha dayanıb, qəmgin-qəmgin göyə baxırdılar. Hella qardaşını qucaqlayıb ağlayırdı və anasını çağırırdı:

– Öz tərk edilmiş balalarına kömək et!

Friks onun yanında qəmgin halda dayanıb susur və fikirləşirdi ki, anası onları yaddan çıxarmışdır.

Birdən uzaqda, aydın səmada bir bulud göründü. Bu, pəri Nefela idi, səmanın ənginliklərində seyr edərkən, qızının şikayətli çağırışını eşitmiş və uçub köməyə gəlmişdi. Bulud yaxınlaşdı, aşağı endi və ana öz uşaqlarını bədrinə basdı. Pəri ilə birlikdə, onların qarşısında qızıl buynuzlu, qızıldan uzun yunları olan bir qoyun da göründü.

– Balalarım, – deyə pəri dilləndi, – mən sizi özümlə bərabər apara bilmərəm – insanlara göydə yaşamağa icazə verilmir.

Amma mən sizə qızıl yunlu bir qoyun bağışlayıram. O, dağların üstündən quş kimi uçar, suda triton¹ kimi üzür, yer üzəri ilə küləkdən də bərk qaçır. Onun üstündə cəsərlə oturun və o sizi buradan götürüb aparar. Ona inanın. O sizinlə bərabər üç dənizdən üzüb keçər və sizi Günəşin oğlu Eetin səltənətinə aparıb çıxarar. Eet sizi öz himayəsi altına alar və sizə atalıq edər. Əlvida! Tələsin!

Pəri bunu deyib, yenə buludlarla birlikdə göyə qalxdı və uçub uzaqlaşdı. Friks ilə Hella qızıl yunlu qoyunun üstünə mindilər və qoyun onları kinli ögey ananın əlindən xilas etdi. O, dağların üstündən onlarla birlikdə aşıb dənizə qədər qaçdı və özünü suya atıb üzməyə başladı.

Dəniz sakit idi, qoyun uşaqlarla birlikdə dalğaların üstü ilə tez-tez üzürdü. Uşaqlar onun qızıl yunundan və bir-birindən bərk-bərk yapışmışdılar və qorxmurdular. Beləliklə, onlar birinci dənizi üzüb keçdilər və dalğalar onları, bu dənizi başqa bir də-

¹ Triton – dəniz kərtənkəlesi

nizlə birləşdirən dar, uzun bir boğaza gətirib çıxartdı. Burada güclü külək əsirdi və axın elə sürətli idi ki, dalğalar onları başdan-ayağa qədər yuvarladır. Hella, dalğaların köpüklü təpələrinə qorxa-qorxa baxır, ürəyi qopur və başı hərlənirdi.

Friks bacısına:

– Məndən bərk yapış, – deyirdi.

Lakin Hella titrədi, birdən qışqıraraq, qardaşının əlini buraxdı və qoyunun üstündən sürüşüb suya düşdü.

Friks ancaq:

– Hella! – deyərək qışqıra bildi.

Amma qız su burulğanında gözdən itib yox oldu. Friks göz-lərini yumub tək-tənha üzərək bu qorxulu yerdən uzaqlaşdı.

Adamlar dənizin Hella batdığı bu hissəsini sonralar Hellespont – yəni “Hella dənizi” adlandırdılar.

Qızıl yunlu qəribə qoyun ikinci dənizi də ötüb keçdi və başqa bir boğazla üzüb, geniş və coşqun Qara dənizə girdi. O, Yunanıstana bənzəməyən yad torpaqların kənarı ilə, sahil boyu xeyli vaxt üzdü. Nəhayət, o, dənizə axıb tökülən böyük, işıqlı bir ça-

yın ağzına gəlib çıxdı və sonra çayla üzü yuxarı üzməyə başladı. Sahilin bir tərəfində böyük hündür ağacları olan sıx qaranlıq bir meşə var idi – bu, müharibə allahı Aresin müqəddəs meşəsi idi. Bir qədər uzaqda, başı qarla örtülmüş dağlar göylərə yüksəlirdi. Çayın o biri tayında böyük bir şəhər – Eet çarlığının, Kolxidanın paytaxtı görünürdü.

Qızıl yunlu qoyun Friksi sahilə çıxartdı. Friks şəhərə çıxdı və çar Eetin sarayına yollandı. Qızıl yunlu qoyunun buynuzundan yapışmış Bulud oğlu Günəş oğlunun hüzuruna gəldi.

Eet Friksi mehribanlıqla qəbul edib öz sarayında ona yer verdi. Qəribə qoyunu Zevsə qurban verdilər, qızıl yunlu dərisini isə Ares meşəsindəki müqəddəs palıd ağacından asdılar. Çar, palıd ağacını qorumaq üçün qorxulu bir əjdaha qoydu ki, qızıl yunlu dərinə heç kim oğurlaya bilməsin.

O vaxtdan bəri Eetin səltənəti varlanmağa başladı, torpaq insanlara öz bol bəhərini verdi və insanlar firavan yaşadılar.

Kolxidanı gedib görmüş səyyahlar, firavanlıq gətirən qəribə qızıl yunlu dəri haqqında xəbəri bütün aləmə yaydılar.

Yaxın və uzaq ölkələrdə bir çox qoçaq adamlar Kolxidaya gətməyi və orada olan qızıl yunlu dərinə ya hiyləgərliklə və yaxud da güclə əldə etməyi arzu edirdilər. Lakin bu, çox təhlükəli və çətin bir iş olduğu üçün, uzun zaman buna heç kim cürət etmədi.

BİR AYAĞINDA AYAQQABI OLAN ADAM

Vaxtilə Fessaliyada, körfəzin sahilində, İolk adlı zəngin və gözəl bir şəhər olmuşdur. Bu şəhərdə qoca Ezon səhliq etmişdir. Onun kiçik qardaşı – çox sərt və rəyəsətpərəst bir adam olan Peliy, Ezonu devirmiş və özü İolk şəhərinin hakimi olmuşdur. Ezon Peliyə tabe olmuş, lakin öz doğma şəhərini sevdii üçün, onu tərək etmək istəmənmiş və adi bir vətəndaş kimi yaşamaq üçün İolk şəhərində qalmışdır. Öz kiçik oğlu Yazonu isə o, Peliyin qorxusundan Pelion dağında ki meşəyə göndərmişdir.

Pelionun ətəklərində ki meşədə vəhşi kentavrlar qəbiləsi yaşayırdı. Kentavrlar yarı insan, yarı at olan bir məxluq idilər. Onların dördayaqlı at gövdəsi üzərində insan başı və insan gövdəsi vardı. Kentavrlar yırtıcı idilər və onlar vəhşi ilxı halında qasırga kimi dağdan enərkən, əkinləri və bütün canlıları öz dırnaqları altında əzib məhv edərək ölkənin dinc əhalisini dəhşətə salardılar.

Lakin bu vəhşi məxluqun arasında Xiron adlı bir qoca kentavr var idi ki, o öz ağıllılığı ilə şöhrət qazanmışdı. Ezon öz oğlunu tərbiyə olunmaq üçün elə buna vermişdi.

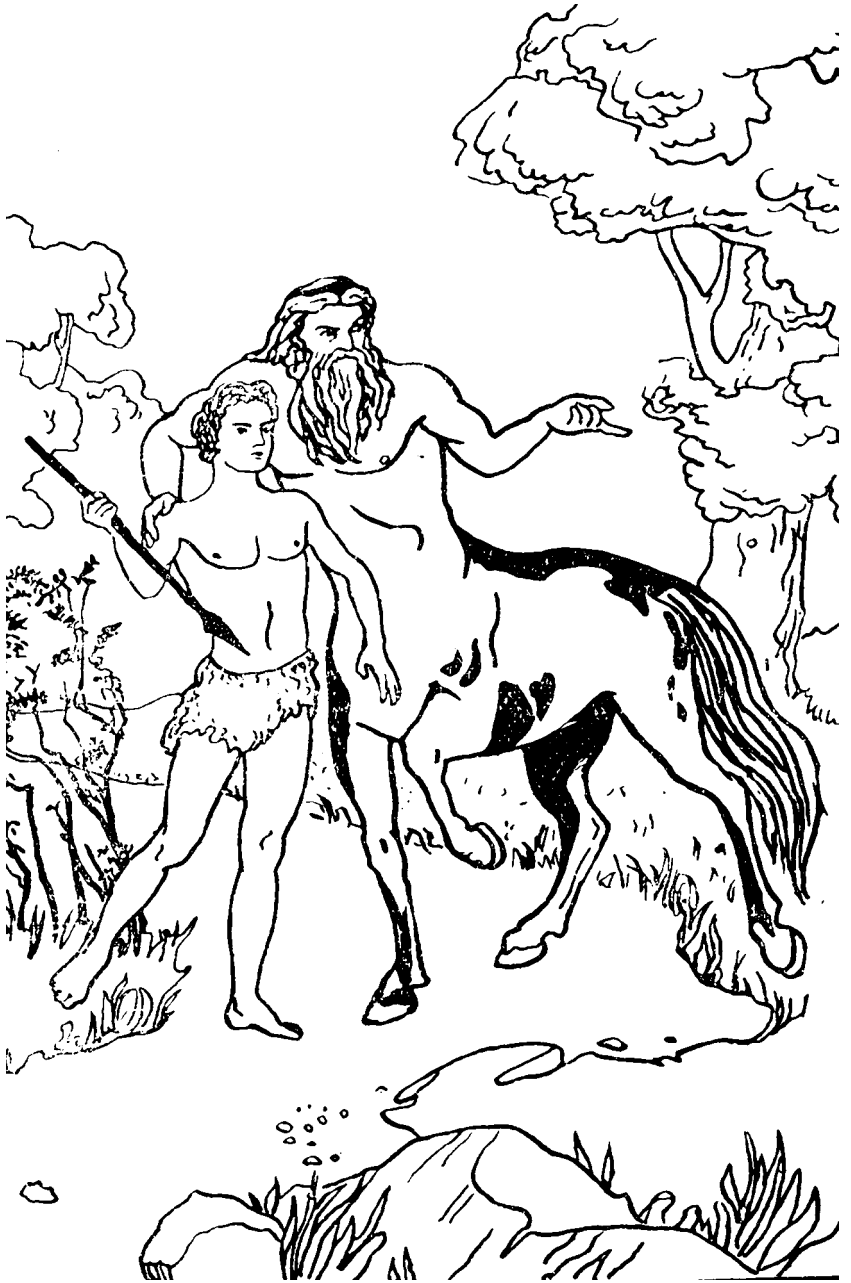
Yazon uzun illər Xironun yanında dağ mağarasında yaşadı. Qoca kentavr onun bədənini möhkəmlətdi, gənc oğlanı qüvvətli və cəld etdi, ona nizə atmağı və qılınc vurmağı öyrətdi. Təbiətin bir çox sirlərini ona açdı və düşmənlə mübarizədə fənd işlətməyi ona öyrətdi.

Peliy İolkda hökmranlıq edirdi. Öz hakimiyyəti altında olan şəhərdə çarı heç bir şey hədələmirdi, amma həyəcanlı fikirlər Peliyə daim əzab verirdi. O, tez-tez kahinlərə – rəmmallara müraciət edər onlardan özünün nə qədər yaşayacağını və onun hökmranlığına kimin mane olacağını soruşardı.

Bir dəfə o, kahindən soruşdu ki, ona haradan xətər toxunacaqdır. Kahin cavab verdi:

– Bir ayağında ayaqqabısı olan adamdan qorx.

Peliyin bu söz yadında qaldı və o vaxtdan bəri tanımadığı adamla görüşərkən, hər şeydən əvvəl onun ayaqlarına baxardı.

Yazonun iyirmi yaşı tamam olanda o özünü güclü və möhkəm, həyatın bütün sınaqlarına hazır etdi və evlərinə qayıtmaq istədi. O, Xironla vidalaşdı, Pelion meşəsindən çıxıb dağdan endi və İolk şəhərinə doğru yola düşdü.

Yolda o, yaz yağışlarından daşan kiçik bir dağ çayına rast gəldi. Nə körpü və nə də çayın üstündən uzadılmış bir tir görünürdü. Yazon, plaş yerinə ördüyü xallı pələng dərisini götürüb cəsarətlə suya girdi və çayı ayaqla keçməyi qət etdi.

Birdən o, kiminsə onu çağırıldığını eşitdi. O döndü və gördü ki, çayın qırağında qoca bir arvad daşın üstündə oturaraq coşub çağlayan suya qorxa-qorxa baxır.

– Mənə çayın o tayına keçməkdə kömək et, – deyər qarı Yazona müraciət etdi: – Mən artıq çoxdan burada gözləyirəm və bu vaxta qədər mən qoca arvada heç kim kömək etməyib.

Yazon heç bir söz demədən qarını qucağına aldı və ehtiyatla suyun daşlı dibi ilə addımlayaraq, onu sudan keçirdi. Yolda onun sol ayağındakı ayaqqabısı açıldı və su onu apardı. Sahilə çıxandan sonra, Yazon qadını yavaşca yerə qoydu və öz yoluna davam etmək istəyirdi ki, birdən güclü cingiltili bir səs eşitdi:

– Sağ ol, Yazon, mən səni unutmayacağam!

O cəld geri döndü, lakin artıq onun yanında heç kim yox idi. Yazon təəccübləndi və bu qarının kim olduğunu və onun adını haradan bildiyini fikirləşə-fikirləşə yoluna davam etdi.

Bir azdan sonra Yazon İolk şəhərinə gəlib çoxlu adam olan böyük bir ticarət meydançasına çıxdı. Gənc, gözəl, qız kimi uzun saçları olan, çiyində ala-bəzək dəri və tək bir ayağında ayaqqabısı olan bu yad adama hamı təəccüblə baxırdı.

Gənc oğlan, atasının evinə necə gedə biləcəyini soruşmağa başladı. Birdən at ayağının tappılması eşidildi, təkərlər gurladı və gözəl Fessaliya atları qoşulmuş qəşəng, iki təkərli arabada İolk şəhərinin hökmdarı – Peliy meydançaya gəldi. Camaat aralandı, Yazon çarın arabasının qarşısında tək qaldı. Peliy, qarşısında təkə bir ayağına ayaqqabı geymiş adamı gördükdə, bütün bədəni lərzəyə gəldi.

Çar atları saxladı, qaşlarını çataraq soruşdu:

– Yadelli, de görüm sən kimsən, haralısan və İolkda sənin nə işin vardır?

– Mən yadelli deyiləm, – deyə Yazon cavab verdi: –Mən burada, İolkda doğulmuşam. Mən çar Ezonun oğluyam və gəlmişəm atamın əlindən zorla alınmış mülkünü geri alım. Atamın evini mənə göstərin, mən tezliklə onu görmək istəyirəm.

Araba guruldadı və qorxmş çarı bir anda götürüb aradan çıxdı. Qoca Ezonu sevən iolklular isə gənci alqışladılar və onu atasının evinə gətirdilər. Qoca Ezon öz ilkinin belə qüvvətli və gözəl olduğunu görüb, sevincindən ağladı. Həmin gün Ezonun evində şən bir ziyafət oldu, bütün qohumları və dostları Ezonun oğlunun qayıtmasını bayram elədilər. Bu bayramda təkə Peliy yox idi. O, qəmgin halda öz sarayında oturmuşdu, Yazonun gəlişini narahatlıqla gözləyir və onu necə məhv etmək haqqında düşünürdü.

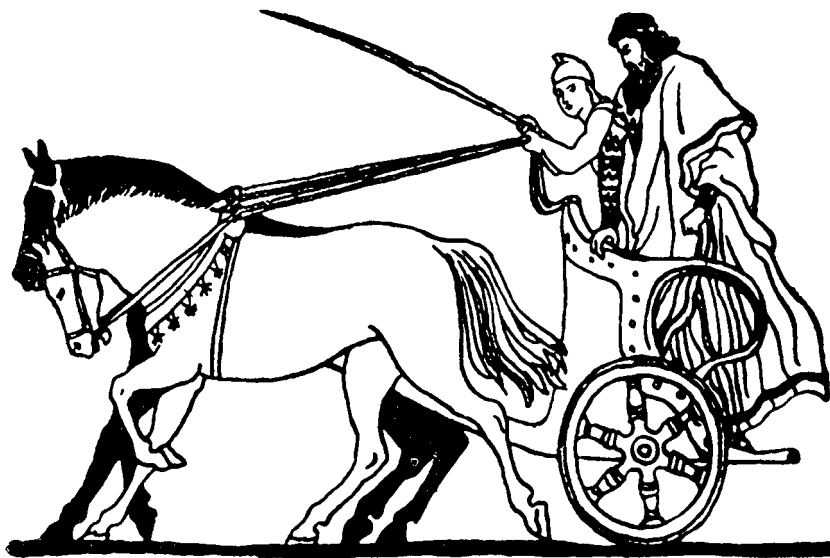
Yazon Peliyin yanına öz qohumları və dostları ilə birlikdə gəldi, bu isə hökmdarı daha da qorxuya saldı. Yazon Peliyə belə dedi:

– Mən səninlə vuruşmayacağam. Biz bir-birimizə yad deyilik, biz eyni bir qandanıq: sən mənim atamın qardaşısan, mənə də doğmasan. Mən aramızda olan mübahisəni qılıncı ilə yox, sülh yolu ilə həll etmək istəyirəm. Zorla zəbt etdiyən hakimiyyəti öz xoşunla mənə qaytar, mən də sənənin bütün var-dövlətinə, məhsul topladığın torpağına, sənənin bütün naxırına və ilxına, sənənin arabana, sarayına, zəngin paltarlarına dəyməz və hamısını sənənin ixtiyarına qoyaram. Sən ömrünün axırına qədər rahat və firavan yaşayarsan, mən sənənin nə özünə, nə də uşaqlarına toxunmaram.

Lakin, hiyləgər Peliy Yazona belə cavab verdi:

– Ey Ezonun oğlu, sən haqlısan, sənənin haqqın olduğu şeyi mən sənə qaytarmağa razıyam. Amma, heç insafdırmı ki, sən bunu havayı alasan? Axı mən İolku iyirmi il idarə etmişəm və bu illər ərzində ona sahib olmağa mən də hüquq kəsb eləmişəm. Necə yəni sən istəyirsən ki, mənə heç bir əvəz vermədən mənə onu sənə verim? Sən gənc və qüvvətli sən, Yazon, sən mənə müəyyən bir xidmət göstərə bilərdin. Artıq çoxdandır ki, nəslə qan incikliyi mənim ürəyimi dəlidir. Axı sən özün dedin ki, biz özgə deyilik...

– Əmr et! – deyə Yazon çıxırdı. – Sən nə buyursan, onu etməyə söz verirəm.

– Qulaq as! – deyə Peliy sözə başladı. – Sən qızıl yunlu dərinin tarixini bilirsənmi? Sən bilirsənmi ki, atanla mənim kimi, Friksin atası ilə sənin baban da qardaş idilər? Sən bilirsənmi ki, Friksin başına Kolxidada nə gəlmişdir?

Beləliklə, Peliy Yazona nəql etdi ki, çar Eet əvvəlcə Friksi sevmiş, öz böyük qızı Xalkiopanı ona ərə vermiş və onu özünə varis etmişdir. Lakin, Eet sonra özünü evlənmiş və təzə aldığı arvad, onun üçün oğlu Aspirti doğmuşdur. Belə olduqda çar Friksə əmr etmişdir ki, Kolxidadan rədd olub getsin. Friks çardan tələb etmişdir ki, qızıl yunlu dərinə özünə qaytarsın. Bunu eşidən çar bərk qəzəblənmiş və dəlicəsinə özündən çıxaraq öz kürəkənini öldürmüşdür.

– Friksin kölgəsi mənə rahatlıq vermir, – deyə Peliy saxtakarlıqla qüssələnərək Yazona müraciət etdi: – O hər gecə mənim yanıma gəlir, həm mənə yalvarır və həm də tələb edir ki, mən Kolxidaya gedim və Eetin əlindən qızıl yunlu dərinə alım. Ancaq bu var ki, mən qocalmışam və belə uzaq bir səfərə getməyə məndə təqət yoxdur... Bunu sən etməlisən, Yazon! Qızıl yunlu dərinə əldə et, onda sən həm Friksin qisasını almış olarsan, həm də öz doğma ölkəni dünyanın bütün ölkələrindən varlı edərsən, mən isə İolkun hakimiyyətini sevinclə sənə verərəm.

Peliy Yazona belə deyir, öz-özünə isə düşünürdü:

“Öz ölümünü axtarmaq üçün yola düş! Hər harada olursun, sən onu tapacaqsan – fırtınalı dənizdəmi, yad sahiləmi və yaxud da hiyləgər Eetin yanında qonaq olarkən, – fərqi yoxdur, ey Ezonun oğlu, sən məhv olacaqsan. Qızıl yunlu dərinə əldə edə bilməyəcəyin kimi, İolku da görə bilməyəcəksən!”

Yazon təhlükəli və ağır səfərə hazırlaşmağa başladı.

Üç böyük, fırtınalı dənizi üzüb keçmək və Kolxidaya gedib çatmaq üçün böyük, itisürətli və möhkəm bir gəmi lazım idi ki, belə bir gəmidə hələ Yunanıstanda yox idi. Böyük gəmidə səfərə çıxmaq və qızıl yunlu dərinə istər zorla, istərsə də hiylə ilə əldə etmək üçün Yazona igid və qüvvətli yoldaşlar – dənizçilər və döyüşçülər lazım idi.

Yazon, fikrə dalaraq Pelion meşəsinə yola düşdü ki, oradan öz gəmisinin özülünü qoymaq üçün yararlı bir ağac axtarıb tapsın. Çox çəkmədən dağın ətəyində o, böyük bir şam ağacı tapdı və onu kəsməyə başladı. Birdən o, cingiltili bir səs eşitdi:

– Yazon, mən sənə kömək edərdəm. Sənin, hələ bu vaxta kimi insanlarda olmayan bir gəmin olacaqdır. Mən, sənə Yunanıstanın ən yaxşı qəhrəmanlarını yoldaş verəcəyəm və özüm sizi fırtınalardan və dumanların içərisindən keçirəcəyəm, sən qızıl yunlu dərini əldə edəcəksən.

Yazon, qoca qarını çaydan keçirərkən, göstərdiyi xidmətə görə ona təşəkkür edən səsi tanıdı.

Bu, böyük Zevsin arvadı, ilahə Heranın özü idi, Yazona kömək etməyi qət eləmişdi. O, Yazona əmr etdi ki, gəminin tikilməsini İolk inşaatçısı Arqa tapşırınsın. Zevsin qızı – alimlərin və sənətkarların himayəçisi Afina Palladadan isə bu işə rəhbərlik etməyi xahiş etdi.

Gəmi tikilənə qədər isə Yazon bütün Yunanıstanı gəzərək, gələcək səfər üçün özünə yoldaş toplayırdı.

GƏMİNİN YOLA DÜŞMƏSİ

Yazonun kəsdiyi böyük pelion şam ağacından gəminin özülünü qayırdılar. Şam ağacından onun böyürlərini düzəltdilər, yoğun tirlərlə onları bərkitdilər; onların üstünə döşəməni düzədilər. Gəminin əsasını taxtalarla bir-birinə tikdilər; gəminin kənarlarına avarlar üçün girdə deşiklər açdılar və onları gönlə tikdilər. Gəminin ortasında atqılarla uca, nazik şam ağacı bənd elədilər və onlara kətan yelkən bərkitdilər. Gəminin dal tərəfinə Dodon meşəsinin müqəddəs palıd ağacından bir parça bağladılar. Bu palıd ağacı sehirlı idi; onun yarpaqlarının xışılıtısında adamlar öz talelərini eşidə bilərdilər. Gəmini tikənlər belə ümid edirdilər ki, Dodon palıdının bu bir parçası sükançının sadıq köməkçisi olacaq və dənizçilərə, çətinə düşdükləri vaxtda nə etmək lazım olduğunu göstərəcəkdir. Gəminin burun hissəsində ağacdən igid səyyahların hamisi olan ilahə Heranın gözəl başını yonub düzəltdilər və onu qızıla tutdular: – qoy o, gəminin önündə pərildəsin və işıq saçsın, qoy uzaqdan hamı görsün ki, Yazonun gəmisini Hera özü sürür! – dedilər.

Nəhayət, gəmi qətranlanıb təchiz edilənə və suya salınana qədər xeyli vaxt keçdi.

Budur, üzməkdə yüngül, dalğalara davamlı yelkənlərlə qanadlanmış, sürətli və gözəl gəminin İolk limanındakı körpüdə hazır durduğu gün gəlib çatdı. Gəmini qayıran ustanın şərəfinə onun adını “Arqo” qoydular.

İolkda hay-küy və şənlik idi. Bütün Yunanıstanın güclü və qüvvəti olan əlli nəfər seçmə gənc “Arqo” gəmisində qızıl yunlu dərinə gətirməkdən ötrü uzaq Kolxidaya yola düşmək üçün buraya gəlmişdi. Qüdrətli Herakl öz dostu Gilas ilə, heç vaxt birbirindən ayrılmayan ekiz qardaşlar – Kastor və Polidevk, fəsaliyalı qardaşlar – Peley və Telamon, Afina şahı Egey, İtaka adasının şahı Laert, Yazonun qohumu gənc Admet, qüvvətli pəhləvan İdas və gələcəyi qabaqcadan bilən ağıllı Amfiaray burada idilər; məşhur yunan xanəndəsi Orfey də öz kifarası¹ ilə gəlmişdi;

¹ Kifara – simli musiqi alətidir.

külək allahı Boreyin oğlanları Kalaid ilə Zet öz qüdrətli qanadlarını çalaraq gəldilər. Müəyyən olunmuş gündə Yunanıstanın bir çox digər qəhrəmanları da İolka topladılar. Gəminin sərkərdəliyinə – Yazon, sükançısı mahir və təcrübəli dənizçi Tifis, losmanı – hər şeyi hətta yerin lap altını belə görüb bilən, uzaqgörən Linkey seçildi. Püşk atmaqla avar çəkənlərin yerlərini bölüşdürdülər, gəminin dal tərəfindəki avarı çəkməyə isə iki nəfər ən güclü adamı – Herakl ilə Ankeyn təyin etdilər. “Arqoya” yemək ehtiyatı, şərab və içməli su yüklədilər ki, yolda yemək-İçməkdən korluqları olmasın.

Axırıncı gecəni arqonavtlar – onlar özlərini belə adlandırdılar – öz gəmilərinin yanında, dənizin sahilində keçirdilər. Onlar keyf elədilər, görüb-götürmüş adamların nağıllarını, Orfeyin gözəl mahnılarını dinlədilər və uzun zaman yuxuya gedə bilmədilər.

Şəfəq sökəndə, Tifis hamını ayağa qaldırdı: gəminin içərisinə girmək vaxtı idi. Avar çəkənlər avarların arxasında oturdular, sükançı sükanın yanında durdu.

Yazon qədəhini şərəblə doldurdu.

– Uğur olsun! – deyə o, şərabı dənizə boşaltdı – üzüb getməzdən əvvəl dənizçilərin adəti belə idi.

Avarçılar avarları işə saldılar və “Arqo” sakit körfəzlə irəlilədi.

Pelion burnunu keçdikdən sonra, açıq dənizə çıxaraq, arqonavtlar yelkəni açdılar. Səmt küləyi əsdi və yüngül gəmi Fessaliyanın dağlıq sahilləri boyu sürətlə üzdü.

Budur, Heliosun atları günəş arabasını göyə qaldırdılar – günəş çıxdı. Arqonavtlar səfərlərinin ilk gününü şən bağırtılarla salamladılar. Göyün üzü buludsuz, dəniz sakit idi. Ürəklər intizarla və dənizçilərin sadıq yol yoldaşı olan ümidlə dolu idi.

Sarı simlər səsləndi və Orfeyin güclü səsi gəminin kənarları arxasından gələn suyun şappıltılarını batırdı.

Orfeyin mahnılarını eşidərək delfinlər¹ və balıqlar üzüb dənizin üzünə çıxdılar və çobanın ardınca gedən itaətkar naxır kimi, “Arqonun” dalınca üzdülər.

¹ Delfin – Yunus balığı.

LEMNOS ADASINDA

Arqonavtlar Yunanıstanın sahilləri boyunca uzun zaman üz-
dükdən sonra, Xalkid yarımadasının son çıxıntısını dolanıb, ge-
niş dənizə çıxdılar.

Bir dəfə axşamçağı onlar qarşıda, dənizin üzərində qırmı-
zımtıl bir ada gördülər. Əvvəlcə onlar belə düşündülər ki, gün
batarkən adadakı uca dağları qızartmışdır. Lakin gecə oldu, ət-
rafda hər tərəf qaranlıqlaşdı, naməlum ada isə sanki, onların qar-
şısında üzürdü və “Arqo” üzüb ona yaxınlaşdıqca, qızartı bir o
qədər aydın olurdu. Birdən, adanın üzərində ucalan dağın zirvə-
sindən odlu bir sütun ayrılıb göylərə doğru yüksəldi, gurultu və
titrəyişlə milyonlarla qığılcım və közərmiş daşları ətrafa səpə-
ləyərək dənizə töküldü.

Arqonavtlar gəminin göyertəsinə toplaşdılar, bu böyük ta-
maşadan nəşələnərək, dənizin ortasındakı bu yangının nə demək
olduğunu bir-birindən soruşdular.

Səhər açıldı, adadakı alov söndü, ancaq dağdan, evdə soba
yandırarkən onun borusundan çıxan tüstü kimi, qalın tüstü çıxırdı.

“Arqo” sahilə yaxınlaşdı. Gəmini dalğalar aparmasın deyə,
arqonavtlar dənizin dibinə – su, burada çox da dərin deyildi –
möhkəm kəndirə bağlanmış böyük bir daş salladılar. Başqa belə
bir kəndir gəminin dal tərəfinə bağlanmışdı; onun bir ucunu sa-
hilə tulladılar və avarçılardan biri onu qaya çıxıntısına ilişdirib
düynlədi.

Arqonavtlar yavaşca sahilə çıxdılar. Daxilində od olan tor-
pağa ayaq basmaq qorxulu idi, torpaq onlara qızmar və titrək gö-
rünürdü. Baxarkən, onlar uzaqda şəhər divarları görüb şəhərə
doğru yollandılar ki, bu adanın necə adlandığını və burada yaşa-
yan adamların kim olduğunu öyrənsinlər.

Arqonavtların gəlməsini, artıq şəhərdə görmüşdülər: onlar
“Arqo”nun dayandığı sahildən təzəcə aralanmışdılar ki, şəhər dar-
vazalarından böyük bir silahlı dəstə çıxdı və hədə ilə silahlarını
qaldırıb, onların qarşısına yeridilər.

Arqonavtlar da, hər ehtimala qarşı, döyüş qaydasında düzül-
dülər və döyüşə hazırlaşdılar. Lakin uzaqgörən Lingey birdən
güldü və dedi:

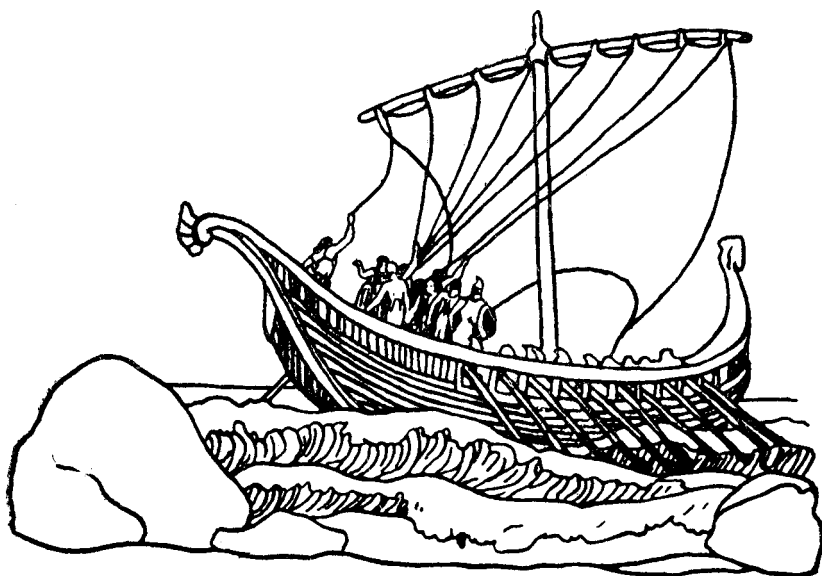
– Əl saxlayın, dostlar, qılınclarınızı və nizələrinizi aşağı
salın, bunlar qadınlardır.

Doğrudan da bunlar, dava paltarı geymiş, əllərində silah olan
qadınlar idilər.

Arqonavtlar dayandılar və öz qeyri-adi düşmənlərinə təəc-
cüblə baxdılar. Gəlmələrin onlara hücum etmədiklərini görə
n qadınlar da dayandılar və öz aralarında məsləhətləşib, bu adam-
ların kim olduqlarını və adaya nə üçün çıxdıqlarını öyrənmək
üçün öz elçilərini göndərdilər.

Arqonavtlar dedilər ki, onların yolu adanın yanından keçirdi,
onlar heç bir pis niyyətdə deyillər, sonra onlar gözəl adaya bax-
maq və yemək-ichmək ehtiyatı götürmək üçün icazə istədilər.

Onlar elçidən buranın Lemnos adası olduğunu öyrəndilər.
Burada odpüskürən Mosixl dağında, allah Hefestin dəmirçixa-

nası var idi, kürədə daim müqəddəs od yanırdı. Müqəddəs ustanın xüsusilə çox işi olanda və onun taygöz şagirdləri – kikloplar¹ odu qüvvətlə üfürəndə, qığılımlar uçub göyə yüksələr və qüdrətli çəkicin yeraltı zərbələrindən bütün ada titrəyər və əsərdi. Vaxtilə nəhəng Prometey buradan qığılıcı götürüb aparmışdır ki, insanlara od bəxş etsin.

Arqonavtlar adada qətiyyəni kişi olmadığını bilib təəccübləndilər. Şəhərdə təkə qadınlar yaşayır, çöldə və emalatxanada özləri işləyir və kişilərə məxsus olan bütün işləri özləri görürdülər. Hətta adamı hücumlardan qorumağı da qadınlar etməli idilər.

Bu qadın səltənətin çarixə İpsipila idarə edirdi.

Elçi arqonavtların xahişini ona yetirdikdə o, bütün qadınlara əmr elədi ki, adətən öz işlərini müzakirə etdikləri meydançaya toplaşsınlar və belə dedi:

¹ Kikloplar – qədim yunan əsətlərinə görə Uran və Hein oğlanları, alınlarında tək bir göz olan əcəyb nəhənglərdir, onları tsikloplar da adlandırılır.

– Əziz bacılar! Yadellilərə çörək, meyvə və şirin Lemnos şərabı verək. Hədiyyələrimizi onlar üçün gəmiyə aparaq. Ancaq onlar qoy tez üzüb getsinlər, qoy bizim şəhərimizə girməsinlər. Onlar, bu yadellilər güclüdürlər, biz onların nə niyyətdə olduğunu bilmirik.

Lakin, çariçənin qoca dayəsi, ağsaçlı Polikso, buna etiraz etdi:

– Mənə bir baxın: başım ağarıb qarımışam, tezliklə öləcəyəm. Qocalar öləndə, cavanlar isə qocalanda, kim öküzləri boyunduruqlayacaq, yei sürəcək, taxılı əkəcək və tarlada sünbülü biçəcək? Şəhəri döyüşkən qonşuların hücumundan və sizi ağır köləlikdən kim qoruyacaq? Kim köhnə evləri təmir edəcək və yeni evlər tikəcək? Bizdən sonra kim yaşayacaqdır? Bu gəmini və onun içərisindəki əlli nəfər igid və güclü qəhrəmanı Allah özü bizim üçün göndərmişdir. Hər şeydən görünür ki, bu adamlar yaman adamlar deyillər. Mənim məsləhətimə qulaq asın: onları çağırın sizin yanınızda yaşasınlar, qoy onlar Lemnosda qalsınlar, qoy şəhəri idarə etsinlər, qoy özlərinə arvad seçsinlər, arvadlarının uşaqları olsun, qoy gəlmələr sizə qohum olsunlar, onlar hər işdə sizin dayağınız və bütün düşmənlərdən müdafiəçiniz olurlar.

Qoca Polikso belə dedi və qadınlar fikirləşib onunla razılaşırdılar. Cəld atları arabaya qoşdular, meyvə ilə dolu zənbilləri şərabla dolu səhəngləri ona yüklədilər və elçini arqonavtların yanına göndərdilər ki, hədiyyələri onlara versin və onları çariçə İpsipilanın yanına qonaqlığa dəvət etsin.

Arqonavtlar bu dəvəti sevinclə qəbul etdilər, ən yaxşı paltarlarını geyinib şəhərə yollandılar. Ancaq Herakl ilə Hilas, Amfiaray və xanəndə Orfey gəminin keşiyini çəkməyə qaldılar.

Qadınlar küçələrdə qəhrəmanları gülər üzlə qarşıladılar, bütün qapıları onların üzünə açdılar. Yazonu çariçənin sarayına apardılar və çariçə ona belə dedi:

– Biz sənin və yoldaşlarının gəlişinə çox şadıq. Bu şənlikdə bizim qonağımız olun. Bizim adanın sahibi allah Hefesti və onun arvadı – ilahə Afroditanı şəərəfləndirək!

Arqonavtlar şəhərin hər tərəfinə dağılmışdılar və şən ziyafət başladı.

Ziyafət zamanı çariçə Yazona dedi:

– Görürsənmi, bizim ada necə gözəl, torpağımız necə bərə-kətlidir. Bu torpağı sev və əgər istəyirsən bizimlə qal, bu sarayda yaşa və bizim şəhərin çarı ol. Öz yoldaşlarına da əmr et, Lemnosda qalsınlar.

– Çariçə, – deyə Yazon dilləndi, – nəzakətli qəbul və xeyirxah söz üçün minnətdaram, sənin adan və sənin şəhərin nə qədər gözəl olsa da, mən burada qalıb, Lemnosda çar ola bilmərəm. Mənim yolum uzaq və uzundur və mən vədimi yerinə yetirməli, qızıl yunlu dərinə əldə etməliyəm.

Amma kədərlənmiş çariçə Yazona hey nəvazişlə baxır, şəhərdə şən nəğmələr səslənir və qayğısız qızlar meydançalarda və yol ayrıcılarında hey rəqs edirdilər, qoca Polikso isə mehribancasına hey deyirdi: “Hara tələsirsiniz? Ölümə niyə can atırsınız? Qoy qəhrəmanı təhlükə özü axtarıb tapsın...”

Qonaqlıq qonaqlıqla əvəz olunurdu. Saatlar, günlər və gecələr gəlib keçir, arqonavtlar isə öz gəmilərinə qayıtmağı fikirlərinə belə gətirmirdilər.

Herakl onları çox gözlədi, nəhayət, özü şəhərə yola düşdü və qayğısız yoldaşlarını danlamağa başladı:

– Bizim “Arqo” onunçünmü qayrılmışdır ki, dalğalar onu Lemnos sahillərinə çırpın? Yazon bizi bütün Yunanıstandan ona görəmi toplamışdır ki, qadınların ziyafətində keyf çəkək? Səmt küləyi “Arqo”nu dal tərəfdən itələyir, gəmini körpüyə bağlayan kəndirlər dartılıb az qalır ki, qırılsın. Kim nazlanmaq və qadınların çörəyini yeyib yatmaq istəmirsə, – qızıl yunlu dərinin dalınca, irəliyə, yola düşsün! Arqonavtlar, yola düşsün!

Utanmış və sanki məstlikdən ayrılmış arqonavtlar yenidən bir yerə toplaşdılar və yola düşməyə hazırlaşdılar.

Lemnos qadınları adada bol olan hər bir şeydən onlar üçün gəmiyə gətirdilər və qəhrəmanları yola salarkən ağladılar, çünki artıq onları sevmişdilər və onlardan ayrılmaq istəmirdilər.

– Sizə həm yolunuzda və həm də təhlükəli işinizdə xoşbəxtlik arzu edirik, – deyə çariçə İpsipila Yazona müraciət elədi

və yavaşdan əlavə etdi: – Əgər qızıl yunlu dərinə əldə etsən və Lemnosa qayıtmaq istəsən, şəhəri, hakimiyyəti və öz sevgimi sənə verərəm. Məni unutma.

Lakin, onun gözləri yaşla dolmuşdu, çünki ürəyinə dammışdı ki, arqonavtlar bir də heç vaxt Lemnosa qayıtmayacaqlar.

Herakl gəmini dalğaların üzərində saxlamış daşı dənizin dibindən qaldırdı. Yanalma kəndirini Lemnos qayasından açdılar və o, ilan kimi qıvrılıaraq, sükançının ayaqları altında uzandı.

Avar çəkənlərin hamısı öz yerində idi. Yazon işarə verən kimi avarlar birdən hərəkətə gəldi və “Arqo” yenidən yola düşdü.

AYI DAĞI

Arqonavtlar birbaşa şərqə doğru üzdülər və üzərkən ətraflarında dənizdən və səmadan başqa heç bir şey görmədilər. Sonra, irəlidə sahil göründü. İki sıra alçaq sahil təpələrinin arasında boğazın ensiz zolağı göyərirdi. Dalğalar gurultu ilə boğazda birbirini basır və ağ köpük sahilə çırpılırdı.

Arqonavtlar, Hellanın qızıl qoyunun üstündən düşüb batdığı yerə yaxınlaşdılar.

– Hellespont! – deyə sükançı Tifis dilləndi.

İtisürətli, yüngül “Arqo” üçün nə su burulğanları, nə də suyun iti axını qorxulu deyildi, odur ki, arqonavtlar yaxın sahilə maraqla tamaşa edə-edə ensiz, uzun boğazla xeyli vaxt üzdülər. Boğazı keçdikdən sonra onlar, yollarında olan ikinci dənizi – Propontidani üzüb keçməzdən əvvəl bir qədər dayanmağı qərara aldılar. Onlar sahilə yaxınlaşdılar.

Onların qarşısında tər otlarla örtülmüş alçaq yaşıl bir düzənlik var idi. Dəniz bu düzənliyin içərisinə soxulmuş və sakit bir körfəz əmələ gətirmişdi. Sanki, torpaq körpünü andıran ensiz bir yol, yuxarıya doğru tükləri qabarmış yekə bir ayıya oxşayan yüksək, qaranlıq sıldırım dağa gedirdi.

Sahildə hər şey sakit və xamuş idi. Kök qoyunların sürüsü otlaqda gəzişir, dənizin lap kənarında isə günəşin qarşısında balıqçı torları qurudulmaqda idi.

Arqonavtlar gəmilərini körfəzə yönəldilər, əlverişli bir liman tapıb, yan aldılar. Yerli əhali onları gülər üzlə qarşıladı. Bu, sadə qəlblı, dinc dolionlar qəbiləsi idi. Dolionlar arqonavtlara bildirdilər ki, öz nəsillərini dənizlər allahı Poseydondan başlamışlar; Poseydon onların hamisidir və bütün düşmənlərdən onları mühafizə edir. Onlar körfəzin üzərinə sallanmış uca dağı göstərib dedilər ki, bu, Ayı dağıdır, onun üstündə altı əli olan nəhənglər yaşayırlar; onlar qüdrətli və vəhşidirlər, amma Poseydondan qorxduqlarına görə dolionlara toxunmurlar.

Az sonra, dolionların çarı da sahilə gəldi. O, çox gənc, demək olar ki, lap bıqları çıxmamış və zərif bir oğlan idi. Onun adı da

çarlıq etdiyi torpağın adı kimi Kizik idi. Kizik qəhrəmanları hörmətlə salamladı və onları ziyafətə dəvət etdi. Ziyafət çox sadə idi – çarın sürüsündən ən yağlı qoyunlardan qızartdılar və meyvə ilə şərab gətirdilər. Gənc çar nəşəli idi, qonaqları dənizə baxmaq üçün Ayı dağına apardı, onlara danışdı ki, necə üzsələr daha yaxşıdır, sonra öz çəmənlərini və bağlarını göstərdi və yola götürmək üçün on baş ən yaxşı qoyun bağışladı.

Arqonavtlar gecəni qonaqpərvər dolionların yanında qalaraq, ertəsi gün səhər yola hazırlaşdılar, Kiziklə vidalaşib gəmiyə daxil oldular.

Birdən, çox iri daşlar, sanki Ayı dağından qopub “Arq”onun yanına suya töküldü, vəhşi bir qışqırıq qopdu və səyyahlar nəhəngləri gördülər. Onların boyu cavan şam ağacı boyda idi, ağacın budaqları kimi onların hərəsinin altı uzun qolu vardı: ikisi adamlarda olduğu kimi çiyinlərindən, ikisi qurşaqdan, ikisi də yanlardan sallaşmışdı. Nəhənglər, hay-küylə dağdan daşları çevirir, bütöv qayaları qoparıb körfəzə tullayırdılar ki, gəminin dənizə çıxış yolunu bağlasınlar, gəmi açıq dənizə çıxa bilməsin. Qayma daşlar “Arqo”nu əzib dağıtmaqla hədələyərək suya yumbalanırdı. Dolionlar qorxudan qaçıb dağılışdılar, gizləndilər, elə arqonavtlar da özlərini itirdilər. Belə olduqda Herakl kamanını əlinə aldı, gəminin burun tərəfində dayanıb nəhəngləri ox ilə vurmağa başladı. Kökündən kəsilmiş ağac kimi nəhənglər birbirinin ardınca dağdan dənizə tökülürdülər. Arqonavtlar qalxanların dalında daşdan və kəsəkdən qorunaraq quruya çıxdılar və altıqollularla döyüşə girişdilər. Nəhəngləri qırıb tökdülər və onların cəsədlərini balıqlar və quşlar üçün yem qoyub, Kizikdən üzüb dənizə çıxdılar.

“Arqo” Ayı dağından aralanaraq, bütün günü sürətlə yol getdi. Axşam düşəndə və gəmi, artıq, sahildən uzaqda olanda, açıq dənizdə birdən şiddətli külək qalxdı. Arqonavtlar küləyin qalxmasından sevinərək yelkənləri açdılar və küləyin əks tərəfdən əsdiyini hiss etmədən uzanıb yatdılar. Gecə tufan onları geriye, Kizikin yanına qovub gətirdi, lakin onlar yerləri tanıya bilmədi-

l r v  belə güman etdiler ki, bu, yollarının üstündə olan yeni bir ölkədir. Onlar sahilə yaxınlaşdırlar, hiddətlə silahlarını oynada- oynada quruya çıxdılar.

Dolionlar da gecənin qaranlıęında arqonavtları tanımadılar. Avarların şappıltısını v  qılıncların cingiltisini eşidərkən onlar belə güman etdiler ki, bunlar dəniz quldurlarıdır, tufanlı, qaranlıq gecədən istifadə edərək, Kizik  basqın etmişlər. Dolionlar  z dünənki qonaqlarını indi qılinc v  niz l rl  qarşılıdılar. Səhər a ılana qıdır sahil d  şiddətli vuruşma getdi. Arqonavtlar d y şd  təcrübəli v  g cl  idilər, odur ki, dolionlardan çoxu qırılmışdı. Gənc  arın  z  Yazonun sərrast atdıęı niz d n yaralanıb ölmüşdü.

Səhər açılıb ətrafda hər şey aydın görünməyə baslayanda, düşmənlər dəhşətlə gördülər ki, gecənin qaranlıęında onlar  z dostları ilə vuruşmuşlar.

 z dəhşətli səhvlərinə v  gənc  arın  l m n  görə arqonavtlarla dolionlar    gün,    gecə aęladılar. Onu dənizin sahilində dəfn etdiler v  qəbrinin üstündə torpaqdan hündür bir təpə düzəltdilər. Bu hündür təpə uzun zaman qaldı v  limana girən gəmilərdən olan dənizçilər o saat həmin yeri tanıyırdılar.

GƏMİDƏ DALAŞMA

Küləyin onlarla oynadığı belə bir xəbis zarafatdan sonra, arqonavtların qəlbini kədər bürüdü. Hər kəs gündüz öz işini laldinməz yerinə yetirirdi, gəmidə nə gülmək, nə zarafat və nə də təcrübəli dənizçilərin nağılları eşidilirdi. Orfey də daha mahnı oxumurdu.

Dəniz də sakit deyildi. Coşqun külək daim dəyişir, hiddətlə əsir və gəmini gah bu tərəfə, gah da başqa tərəfə qovalayırdı. Sükançı üçün gəmini idarə etmək çətin idi, iri dalğalar da avar çəkənlərə mane olurdu. “Arqo” çox yavaş-yavaş irəliləyirdi.

Birdən Heraklın avar kürəyi sındı və bir anda su onu apardı, qəhrəmanın əlində ancaq ağac qaldı. O, avar parçasını acıqla qəzəbli dalğaların içərisinə tulladı və avarçıların arasında öz yerini tərək edib getdi.

Yazon sükançıya dedi:

– Gəmini sahilə yönəlt! Dalğalarla çarpışmaqdan yorulduq, dincəlmək lazımdır. Herakla da yeni kürək lazımdır. Kürəyi özünə o, sahilədəki meşədən tapar. Quruya yan alağ!

Sükançı itaətlə gəmini quruya doğru yönəltdi və tezliklə onlar, sıx meşəliklə örtülmüş boş sahilə yan aldılar.

Herakl, plaş əvəzinə ördüyü şir dərisini çiyinə saldı, qılıncını, kamanını və oxla dolu çantasını götürüb, təzə avar əldə etmək üçün meşəyə yollandı. Yorulmuş avarçılar avarları məmnuniyyətlə yerə qoyub, otun üstündə dincəlməyə və şam yeməyini gözləməyə başladılar. Heraklın çox sevdiyi və tərbiyə etdiyi Hilası isə çeşmə axtarıb tapmaq və su gətirmək üçün meşəyə göndərdilər.

Hilas quşlar kimi şən-şən fit çala-çala meşə ilə gedir və qulaq asırdı. Budur, kənardə kolun dalında, çay axımının aram-aram şırıldaması güclə eşidilir. Oğlan kolları araladı, onun qarşısında sakit bir meşə körfəzi parıldadı. Sakitlik idi və yaşıl sahilləri olan çay o qədər xoş görünürdü ki, Hilas heç nədən ehtiyat etmədən suya yaxınlaşdı və kolların, ağacların, mavi göyün və

meşənin üzərində süzən buludların, əlində böyük səhəng tutmuş halda özünün, suda gözəl surətdə əks olunmasına uzun zaman tamaşa edib həzz alırdı.

Birdən o, dumduru suda yaşıl saçları olan gözəl bir pəri gördü; pəri onu cəzb edir, suyun dibinə, öz yanına çağırırdı; suyun dibi təmiz idi; qumlar gümüş kimi parıldaıyır və rəngarəng balıqlar görünürdü.

Oğlan diksindi, tələsik səhəng ilə su götürmək istərkən, əyildi və elə o dəqiqə iki incə əl sudan bayıra çıxdı, bərk-bərk onun boynunu qucaqladı və öz ardınca çəkib apardı. Hilas səhəngi əlindən salıb, şikayətedici qışqırıqla suya batdı.

Arqonavtlar onun qışqırığını eşitdilər. Heraklın dostu Polifem, qılıncını qapıb meşənin içərilərinə cumdu – o, uşağın üstünə vəhşi meşə heyvanının hücum etdiyini güman edib, köməyə tələsdı. Lakin, çayın qırağında o, heç kimi tapmadı, yalnız sınıq səhəng sahılə yaxın yerdə, suyun üzündə düşüb qalmışdı.

Bu arada Herakl meşənin içərilərinə gedərək təzə avar üçün gözünə yararlı görünən cavan bir şam ağacı tapdı. O, iki əlli ağacın gövdəsindən yapışdı, qüvvətlə dartıb onu kökündən çıxartdı. O, razılıqla şam ağacını arxasına aldı, dənizin kənarına apardı ki, orada onu avar şəklində yonub düzəltsin. Hilasın itməsini eşidən Herakl bir anda şam ağacını yerə tullayıb, öz sevimlisini axtarmağa getdi. Amma əbəs yerə Herakl əyilərək, otların üzərində və kollarda iz axtarırdı – Hilasın ayaqqabılarının izi yalnız suyun lap yaxınlığında, qumun üzərində görünürdü.

Yox, Hilası vəhşi meşə heyvanı oğurlayıb öz yuvasına aparmamışdı, onu yırtıcı quş göyə çəkməmişdi. Herakl ilə Polifem dörd bir yana üz tutaraq bərkdən “Hilas!” “Hilas!” deyə çağırırdılar. Cavabında, uzaqdan elə bil Hilasın səsinə bənzər – gah iniltiyə, gah da aha oxşar zəif bir əks-səda eşidirdilər. Onlar bu səsin hardan gəldiyini başa düşməyərək müxtəlif tərəflərə qaçırdılar.

Səs isə sudan gəlirdi, əgər onlar çayın içinə baxsaydılar, yazıq Hilasın necə ağladığını və suyun dibindən onlara tərəf can atdığını, pərilərin isə öpüşlərlə onun könlünü almağa çalışdıqlarını görərdilər.

Lakin, dostlar itmiş oğlanın onlara bu qədər yaxın olduğunu bilməyib meşənin içərilərini axtarmağa getdilər. Onlar bütün gecəni meşədə azıb qaldılar və dənizin sahilindən o qədər uzaqlaşdılar ki, artıq gəmidə nələr olduğunu eşidə bilmədilər.

Arqonavtlar bu gecə yaxşı dincəlmişdilər. Səhər erkəndən, dan ulduzu elə təzəcə batmışdı ki, sükançı Tifis yuxudan ayılıb səmt küləyinin əsdiyini gördü. Tifis yoldaşlarını oyatdı və onları yola düşmək üçün tələsdirməyə başladı. Tezliklə arqonavtlar topladılar. Külək ağ yelkəni şişirtdi və gəmi dalğaların üstü ilə üzüb uzaqlaşdı.

Gün çıxıb gəmini işıqlandırdı və arqonavtlar Herakl ilə Polifemin yerinin boş olduğunu gördülər. Gənc oğlan Hilas da yox idi. Bu, yolda baş vermiş ilk itki idi, ona görə də arqonavtlar təşvişə düşdülər.

“Necə olsun? Qayıtsınlarmı? Lakin külək səmt küləyidir... Həm də onlar artıq əvvəlki yerə qayıtmağın necə təhlükəli olduğunu bilirdilər. Yoldaşlarını, yad ölkədə tək-tənha buraxıb, üzüb getsinlərimi?... Yox, yox!... Qoy Yazon desin ki, nə etmək lazımdır. Yazon başçı seçilib, Yazon rəisdir, qoy Yazon sərəncam versin!” – deyərək arqonavtlar Yazonun başına topladılar və onun bir qərar qəbul etməsini tələb etdilər.

Amma Yazon susur, elə bil ki, ona deyilənləri eşitmirdi. O, başını aşağı salıb, qaşqabaqlı halda, sükançının yanında oturmuş və xəyala dalmışdı. Onda, Heraklı başqalarından daha çox sevən Telamon, bərk qəzəblənərək çığırdı:

– Yazondan nə gözləyirik! Baxın, o necə də sakitdir. Təkcə o sakitdir. Mən bilirəm: o həmişə Heraklın paxıllığını çəkirdi, indi o sevinir – onun şöhrətinə daha heç kim maneçilik etməyəcək. Bəlkə də, bunların hamısını elə o özü qəsdən düzəltdir. O bilirdi ki, gəmi üzüb yola düşəndə Herakl bizim yanımızda deyildi... Yazonun köməkçisi – Tifisin də elə bu bəd əməldə əli vardır... Yox, mən sizinlə daha bir yerdə üzmək istəmirəm. Geriyə dönün! Eşidirsən, sükançı? Geriyə döndər, gəmini sahilə doğru yönəlt!

Telamon gözlərini bərəldərək, Tifisin üzərinə atıldı və gəmini döndərmək üçün güclə sükanı onun əlindən dartıb almaq

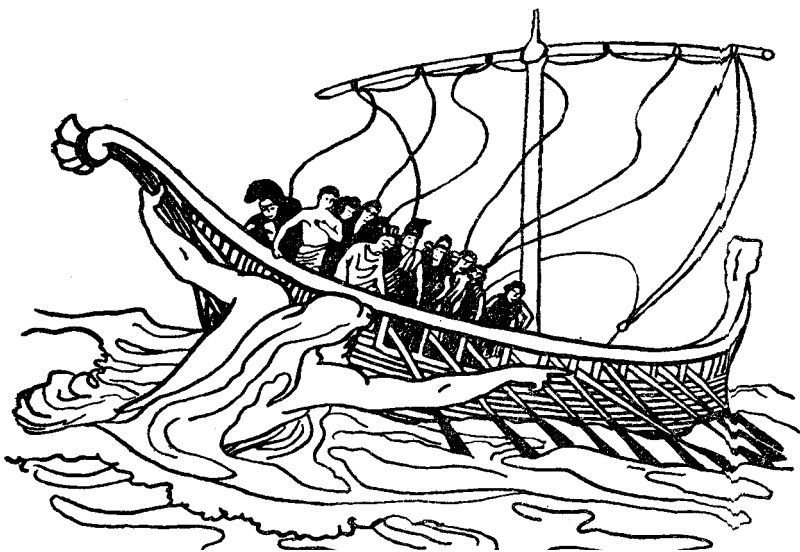
istədi. Bərk külək əsirdi, dönmək təhlükəli idi. Boreyin iki oğlu – qanadlı qəhrəmanlar telamonun qolundan tutdular, onu saxlamağa çalışaraq bərk acıqlandılar.

Birdən çox iri bir dalğa qalxıb gəminin kənarına çırpıldı, qüdrətli bir əl gəminin omurqasından yapışb, onu dayandırdı. Başdan-ayağa su yosununa bürünmüş, heybətli, ciddi dəniz allahı arqonavtların qarşısına çıxıb qorxunc səs ilə dedi:

– Dalaşmağı buraxın! Haraya və nə üçün üzüb getdiyinizi yada salın. Qayıtmayın, irəliyə doğru tələsin! Sizin yoldaşlarımız sahilə Yazonun pis niyyətinə görə yox, Zevsin hikmətli buyuruğuna görə qalmışlar. Heraklı başqa işlər, başqa igidliklər gözləyir. Siz isə Yazonla üzüb gedin, – dedi və dənizin dərinliklərində gözdən itdi. Telamonun hirsli külək kimi bir anda yatdı və öz böyük yoldaşının xatirinə toxunduğu üçün utandı. O, özünü itirmiş halda Yazonun yanına gəldi və yavaşca dedi:

– Məni qaba və kobud sözlərimə görə bağışla! Onlar qüssə və qəzəbdən dilimə gəlmişdi.

Yazon Telamonun təqsirindən keçib onunla barışdı. Yenidən gəmidə dinclik dövrü başlandı, arqonavtlar birlikdə avar çəkir, “Arqo” isə dənizdə hey irəliləyirdi.

BEBRİKLƏR ÇARLIĞINDA

Arqonavtlar son dayanacaqdan tələsik yola düşərkən, içməli su ehtiyatını doldurmağı unutduqları üçün tezliklə yenə də sahilə qayıtmalı oldular.

Quruya yaxınlaşarkən onlar, daşdan və yonulmamış tirlərdən tikilmiş yoxsul, nahamvar komalar və heyvan dəriləri geymiş vəhşi və döyüşkən görünüşlü adamlar gördülər. Arqonavtların gəmisini görəndə vəhşi adamlar qışqıra-qışqıra gəminin yan alacağı yerə cumdular və mal sürüsü kimi bir yerə toplaşdı, heç bir qonaqpərvərlik əlaməti göstərmədən, maraqla, adamların quruya çıxmalarını gözlədilər. İzdihamin içərisindən çox hündürboylu, əyninə qara pləş geymiş, əlində ağır dəyənək olan bir adam çıxdı. Yazon bunun həmin vəhşi adamların başçısı olduğunu başa düşüb quruya qədəm qoydu və ona müraciət edib:

– Sənə salam olsun! – dedi. – Zəhmət çəkib bizə də görək bu yer haradır və burada yaşayan xalq hansı xalqdır. Biz – arqonavtlar, azad dənizçilər. Yunan şəhəri İolkdan uzaq Kolxidaya üzüb gedirik ki, insanlara bolluq və firavanlıq gətirən qızıl yunlu dərinə əldə edək. Bizdən qorxmayın, biz sizə heç bir pislik etmərik. Biz ancaq qablarımızı içməli su ilə doldurduqdan sonra, çıxıb gedəcəyik. Böyük Zevs bütün insanlara, qonaqpərvər olmağı və səyyahlara kömək etməkdən boyun qaçırmamağı buyurmuşdur.

– Heç bir Zevs, filan tanımıram! – deyə qara pləşli adam kobudcasına Yazonun sözünü kəsdi. – Mən – Amikəm, mənim öz qanunum vardır. Madam ki, tale sizi mənim yanına, bebriklərin səltənətinə gətirib çıxarmışdır, mənim qonaqları necə qəbul etməyimi öyrənin, bilin. Bir baxın! – deyə o, dəyənəklə göstərdi: kəndə girən yerdə, uzun payaların başında qurumuş insan başları sallanmışdı. – Sizin üçün də yer kifayət edər, ey dəniz avaraları! – deyə vəhşi güldü.

Bebriklər də öz çarlarının zarafatından razı qalaraq gülüşdülər. Amik sözünə davam etdi:

– Mənim torpağıma ayaq basan yadellilərin hamısını mən özüm istədiyim kimi qonaq edirəm. Bax! – deyə o, Yazonun başı

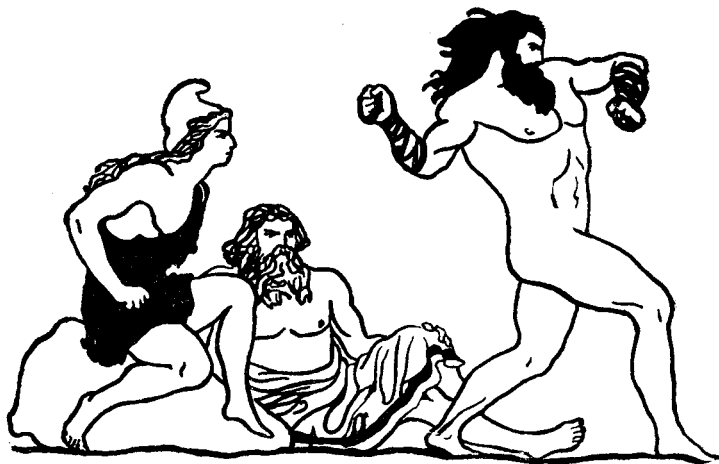
boyda olan yumruğunu təkəbbürlə yuxarı qaldırdı. – Ey, dənizçilər, sizlərdən ən güclüsü kimdirsə, qoy mənimlə yumruq davasına çıxsın! Kim mənə qalib gəlsə, buranın sahibi olacaq, kimə mən qalib gəlsəm – onun başını üzüb yadigar saxlayacağam... Hə? Mənim dəvətimi qəbul edirsinizmi?

Arqonavtlar hirslerini güclə boğub bebriklərin çarının lovğa nitqini dinlədilər. Yazon heç bir söz demədən öz üstündən silahını çıxarmağa başladı. Lakin, Polidevk onu qabaqladı.

– Bir vaxt vardı, məni Elladada ən yaxşı yumruq döyüşçüsü adlandırırdılar, – deyə o, yoldaşlarına müraciət etdi, – mənə izn verin, bu bebriki sakitləşdirim... – Sonra o, Amikə müraciət edərək, nəzakətlə baş əydi: – Mehribancasına qəbulunuz üçün minnətdaram! Gəlin vaxtı hədər verməyək. Mən hazırım!

Nəhəng adam Polidevkə baxıb qımışdı: gənc qəhrəman güclə onun çiyinə çatırdı. Lakin, Polidevk qalxanını, qılıncını və dəbilqəsini üstündən çıxarıb qardaşı Kastora verdi ki, döyüş zamanı onları qoruyub saxlasın.

Amik, hiddətlə dodaqaqlı mırıldanıb, öz dəyənəyini elə bir qüvvə ilə kənara atdı ki, toz sütun kimi göyə qalxdı. Rəqiblər öz plaşlarını otun üstünə tulladılar və qollarına dirsəyə qədər qayış doladılar.

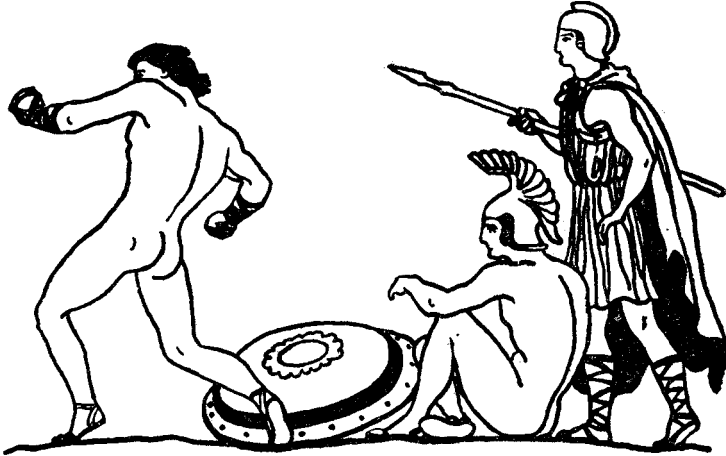
Bebriklər acgöz dəstə kimi onları əhatə etdilər. Arqonavtlar qürurla sıraya düzülüb, bir qədər uzaqda dayanmışdılar.

– Hə, balaca, bu saat sənin axırına çıxacağam! – deyə Amik qürurlandı, yavaşdan qolaylanıb, öz ağır yumruğunu düz Polidevkin başına endirdi.

Amma, Polidevk yumruğun altından sivişdi və yüngülcə rəqibinin qarnına vurdu.

– Oho-oho! – deyə Amik guruldadı. – Sən cəldsən, balaca, amma gəl məni hirsələndirmə, – mən qıdıqlanmağı xoşlayan deyiləm. – Sonra da əyilib, yumruğunu zərbə ilə irəliyə doğru tulladı ki, gəncin sinəsinin ortasına, ürəyinin başına vursun.

Polidevk kənara tullandı və yumruğunu tovlayıb nəhəngin gicgahına elə vurdu ki, onun başı cingildədi və gözünün qabağında qırmızı həlqələr dolanmağa başladı. Bebrik bərk qəzəbləndi və özündən çıxaraq sağa, sola, hara gəldi zərbələr endirir və nahaq yerə gücünü sərf edirdi, çünki gənc arqonavt hər dəfə vaxtında kənara sıçraya və geriye tullana bilir və öz rəqibini yorub əldən salmağa çalışır, özü isə qəti zərbə endirmək üçün münasib vaxt gözləyirdi. Amik, qızmış öküz kimi, ağır-ağır nəfəs alaraq bir tərəfdən o biri tərəfə atılır və iri tər damcıları qızarmış üzündən diyirlənib, yağış kimi yerə tökülürdü.

Yüngül, çevik, gənc yunan isə ağır çəkili bebrikin dövrəsinə cəldliklə dolandı və birdən şiddətlə onun üstünə hücum edib, gicgahından bir-iki elə zərbə endirdi ki, kəlləsi dağıldı. Amik səntirlədi, dizi üstə yığıldı; onun ağzından qan fışqırırdı.

Arqonavtlar qalxanlarını yuxarı qaldırıb qalib gəlmiş gənci təbrik etdilər. Bebriklər isə öz çarlarının öldürüldüyünü görüb, Polidevkin üzərinə dəyənəklərlə hücum etdilər. Kastor öz qılın-
cı və nəhəng Ankey öz ağır nacağı ilə qardaşının köməyinə tə-
ləsdilər. Arqonavtlar gözlənilməz döyüşü qəbul etməyə məcbur
oldular. Qılınclar dəyənəklərlə çarpazlaşdı. Döyüş uzun sürmə-
di. Bebriklər qorxuya düşüb qaçdalır; arqonavtlar onları təqib
edir və qonaqpərvər olmağı onlara öyrədirdilər.

– Biz buraya dostluqla gəlmişdik və sizə pislik etmək istə-
mirdik, – deyə Yazon dilləndi. – Bizə, sizdən şirin sözdən və yol
üçün isməli sudan başqa heç bir şey lazım deyildi. İndi isə bizim
vəsiyyətimizi yadda saxlayın: qonaqlara və yadellilərə hörmət
edin. Bizim ardımızca başqaları üzüb gələcəklər – onları öz dos-
tunuz kimi qarşılayan, naməlum dənizlərlə cəsərlə irəliyə
doğru üzüb, hamı üçün yol açan adamlara kömək edin!

Yazon, Amikin öldürdüyü adamların cəsədlərinin başlarını
payalardan çıxarmağı və onları dəfn etməyi əmr elədi.

Qorxuya düşmüş bebriklər arqonavtlar üçün bolluca hədiy-
yələr gətirdilər və onlar üçün qonaqlıq düzəldilər. Qəhrəman-
lar öz yaralarını sarıdılar və aralarında olan münaqişəni tezliklə
yaddan çıxarıb, bebriklərin kəndlərinin qarşısındakı sahilə
şənlik və keyf etdilər.

Qızıl kifara qalibiyyətlə səslənir, Orfey oxuyur və vəhşi hey-
van dərisi geymiş adamlar uzaq ölkənin mahnılarını təəccüblə
dinləyirdilər.

ARQONAVTLAR SALMİDESSDƏ. FİNEY GÖYƏRÇİNİ

“Arqo” getdikcə şərqlə doğru üzüb gedirdi. Arqonavtlar artıq çoxdan yolda idilər. Onlar ikinci dənizi keçdilər və tezliklə qarşılarna üçüncü – yollarında axırını, ən geniş, fırtınalı və naməlum dəniz çıxmalı idi. Hətta təcrübəli dənizçi olan Tifisin özünə də bu dəniz barəsində heç nə məlum deyildi. Arqonavtlar Propontidadan bu yeni dənizə keçidi uzun zaman axtardılar, sonuncu keçidə girməzdən əvvəl dincəlməyi qət etdilər və Frakiya şəhəri Salmidessdə dayandılar.

Sahildə onları qeyri-adi bir sakitlik qarşıladı. Liman bomboş və elə başlı-başına buraxılmışdı, şəhərin küçələrində adam yox idi, evlərin qapısı bağlı idi.

Arqonavtlar sükuta qərqlənmiş şəhəri gəzib, çarın evinə yaxınlaşdılar. Burada dəhşətli viranəlik hökm sürürdü. Çarın bağındakı bütün bitkilər məhv olmuşdu. Evin qarşısında bir yığın iyrenc, natəmiz şeylər tökülmüşdü; günəş onları yandırır və havaya dözülməz üfunət yayırdı. Taybatay açılmış darvazanın üstündə iki nəhəng ariq quş oturmuş və başlarını qanadları altında gizlədib yatmışdılar.

Bütün bunlara arqonavtlar heyrətlə baxırdılar və tezliklə çıxıb getmək istəyirdilər ki, birdən kiminsə zəif səsini eşitdilər. Onlar hay verdilər. Qoca bir kişi səntirləyə-səntirləyə evdən çıxdı, titrəyən əllərini qabağa uzadıb, kor adam kimi ehtiyatla addımlayaraq, onlara tərəf yollandı. O doğrudan da kor idi və o qədər taqətsiz və ariq idi ki, adam ona baxmağa qorxurdu. O, gölmələrin yanına güclə gəlib çataraq zəiflədi və onların qabağında yerə yıxıldı. Arqonavtlar onu qaldırdılar, aparıb artırmada oturdular və geri çəkilərək onun nə deyəcəyini gözlədilər.

Qoca nəfəsini dərib, sakit və qəmli səslə dilləndi:

– Mən sizi tanıdım, ey Elladanın qəhrəmanları! Qəlbim mənə xəbər verdi ki, siz, üç dənizdən keçib, qızıl yunlu dərinin dalınca uzaq Kolxidaya üzüb getməyə cəsarət edən adamlarsınız.

Arqonavtlar, Yazonun rəfiqləri və yol yoldaşları sizsiniz! Artıq mən sizi çoxdan gözləyirəm. Mənə qabaqcadan xəbər verilmişdir ki, siz məni xilas etməyə gələcəksiniz. Qulaq asın! Vaxtilə mən Salmidessin çarı idim. Mənim adım Fineydir...

Bu adı eşidərkən, Boreadlar, külək allahının oğlanları, iki qanadlı qardaşlar qışqıraraq qocanın yanına qaçdılar və öz gözlərinə inanmaqdan qorxaraq dayandılar: bu qoca, onların sevimli bacısının əri, Frakiya çarı Finey idi.

– Bəli, mən sizə yad deyiləm, – deyərək qoca dilləndi, – mən Boreyin gözəl qızına evlənmişdim. Mənim iki qəşəng oğlum vardı, mən zəngin və xoşbəxt idim. Uşaqlıqdan, allahlar mənə hər şeyi qabaqcadan bilmək kimi gözəl bir vergi vermişlər, həyatın bir çox gizli sirləri mənə məlum idi, lakin, onları başqalarına deməyə mənim ixtiyarım yox idi. Amma mən mərhəmətli və ürəyi yumşaq idim, insanların taleyini qabaqcadan onlara deməyə başladım. Allahların mənə qəzəbi tutdu, mən kor oldum. Mənim ailəm dağıldı, oğlanlarım məni tərk etdilər. Adamlar məni tək qoyub getdilər, çünki allahlar buraya əcaib heyvanlar göndərdilər ki, onlar məni qoruyur və heç kimi mənə kömək etməyə qoymurlar. Aclıq məni üzür, mən taqətsizlikdən ölürəm... Ey Boreadlar, məni xilas edin!

Arqonavtlar rəhmət göldilər, özləri ilə götürdükləri yeməkləri – çörək, bir parça pendir və bir az meyvəni – toplayıb, qocanın dizi üstünə qoydular.

– Götür, ye, – deyərək Yazon dilləndi. – Bir az özünə gəl, bizimlə “Arqoya” gedək və orada biz səni doyunca yedizdirərik.

Birdən uzun sürən, xırıltılı bir səs və qanadların şappıltısı eşidildi: darvazanın üstündəki quşlar oyanıb başlarını qaldırdılar. Arqonavtlar onları gördülər: onların çılpaq boyunlarının üstündə qadın başları, çirkin, arıq, qoca və qorxunc sifətləri var idi. Onlar təkəbbür və acgözlüklə Fineyə baxdılar və uzun qırmaq kimi barmağı olan pəncələrini səbirsizliklə yığışdırdılar.

Birdən onlar yuxarı qalxdılar və qışqırıqla evin üzərində dövrə vurmağa başladılar.

Qoca diksindi və yeməyi əlindən yerə saldı.

– Bunlar Harpilərdir. Bu saat onlar uçub buraya gələcəklər, – deyə o dilləndi. – Budur, bax, onlar!

Göydən şimşək çaxan kimi, Harpilər zavallı Fineyin üstünə uçub töküldülər və caynaqları ilə onun əllərini və pal-paltarını didməyə başladılar. Onlar qocanın əlindən çörək və meyvəni dartıb aldılar, bir anda hamısını yedilər və yazıq qocanın üstünə üfunətli palçıq sıçradaraq uçub getdilər.

Boreyin qanadlı oğlanları qılınclarını sıyırıb onların dalınca uçdular. Harpilər qışqıraraq qərbə, dənizin arxasına uçub getdilər. Boreadlar onların ardınca cumdular və tezliklə dəniz dumanının içərisində gözdən itdilər. Bu zaman göydən bütün dəniz boyu yerə yeddi rəngli qövs uzandı, allahların xəbərçisi ilahə İrida yerə enib Fineyə dedi ki, sənin cəza müddətin qurtardı, allahlar səni bağışladılar və qəddar Harpilər heç vaxt bir daha sənin evinə tərəf uçub gəlməyəcəklər.

Harpilərin dənizin arxasına uçub uzaqlaşdıqlarını görəndə Salmidess əhalisi evlərindən bayıra çıxmağa başladılar. Onlar tədriclə həyəti və evi təmizlədilər, Fineyin özünü yuyundurdular və ona təmiz paltar geyindirtilər. Boreodlar öz sürətli qanadlarının üstündə uçub geriye qayıtdılar və sevinclə Fineyi qucaqladılar. Arqonavtlar, bebriklərin onlara bağışladığı kök bir qoyunu gəmidən gətirdilər, dadlı bir nahar hazırladılar, Fineyi yedirdilər, özləri yedilər və Salmidessdə ac olan adamların hamısını qonaq etdilər. Yeyib doyandan sonra isə, onların hamısı ocağın qırağında oturdular, şərab içdilər, özlərinin sonra necə üzəcəkləri haqqında, naməlum dəniz barəsində danışdı və onları qabaqda nələr gözlədiyini Fineydən soruşdular.

Finey öz xilaskarlarına minnətdarlıq edib belə cavab verdi:

– Sizi nələr gözlədiyini deyə bilmərəm, – allahların yenə mənə qəzəbi tutar. Lakin, mən sizə məsləhət verə bilərəm. Siz Salmidess limanını tərk edib Propontidani başqa bir dənizlə birləşdirən boğaza daxil olanda, boğazın sonunda iki qaya görəcəksiniz. Bu qayalar Simpleqadlardır. Bu qayalar bir yerdə dur-

mur; gah tərənib bir-birinə yaxınlaşır, gah da bir-birinə toxunub ayrılırlar. Hələ bir nəfər də olsun Simpleqadların arasından keçə bilməyib, bir dənə də olsun gəmi onların arasından üzüb keçməyibdir. Siz də onların yanından ötüb keçə bilməzsiniz, onlar sizin yolunuzun üstündədir. Belə edin: özünüzlə bərabər göyərçin götürün və Simpleqadlara yaxınlaşdıqda, quşu qabağa buraxın. Əgər quş qayaların arasından keçə bildi, gəmini cəsarətlə sürün, sürətlə avar çəkin və üzüb keçməyə tələsin – hər şey sizin gücünüzdən və əlinizin cəldliyindən asılıdır. Yox, əgər qayalar göyərçini əzib öldürsə, tez geriyyə qayıdın, – sizə, yolunuza davam etməyə yol yoxdur.

Bunu eşidən kimi, Salmidess uşaqları qaçıb cavan bir göyərçin tutdular və onu gətirib kor çara verdilər.

Finey, quşun qanadlarının möhkəm olub-olmadığını əli ilə yoxladı və göyərçini Yazona verdi.

Səhər tezdən arqonavtlar Finey ilə vidalaşdılar, gəmiyə daxil oldular və onları ölüm, ya da müvəffəqiyyət gözləyən tərəfə doğru üzdülər.

HƏRƏKƏT EDƏN QAYALAR ARASINDA

Arqonavtlar, sualtı qayalarla dolu olan dar boğazla yavaş-yavaş üzür, qabağa baxır və susurdular, çünki təhlükə zamanı güclü adam öz həyəcanını başqasına sezdirmək istəmir və daxilində özünə ürək-dirək verir.

Axıra çatanda boğaz genişləndirdi; dənizə çıxış yolunu bağlayan nəhəng mavi qayalar artıq görünür və dalğaların onları döyəcəlməsi eşidilirdi.

– Simpleqadlar! – deyə Tifis təntənə ilə xəbər verdi.

Qayaların aralanmasını və keçid əmələ gətirərək, bir-birindən uzaqlaşmasını hamı gördü; onlar sanki “Arqonu” öz aralarından keçməyə dəvət edirdilər. Dalğalar, gurultu ilə keçidə doğru axaraq gəmini irəliyə aparırdı. Lakin, elə o saat qayalar gurultu ilə bir-birinə toxunaraq yenidən birləşdilər. Ətrafda dəniz fişıldadı və dalğaların üstündə ağ köpüklər qaynamağa başladı.

Dalğalar “Arqonu” birbaşa qayaların üstünə aparırdı. Yazon gəminin burun hissəsində dayanmış və göyərçini əlində tutmuşdu. Qayalar bir-birindən yenə aralanan kimi Yazon quşu keçidə buraxdı; quş qayaların arasından uçdu, qayalar isə kiçik ağ yumaqcığı əzib məhv etməklə hədələyərək, yenə bir-birinə doğru hərəkət etdilər. Budur, artıq onlar gurultu ilə toqquşdular, dəniz gəmini kənara tulladı. Gəmi talaşa kimi fırlandı. Qayalar yenidən aralandılar və arqonavtlar ağ göyərçinin Simpleqadlardan müvəffəqiyyətlə keçib getdiyini sevinclə gördülər. Onlar bərkədən qışqırışdılar.

Tifis, var qüvvə ilə avaralardan yapışib sürətlə avar çəkməyi əmr etdi. Dəniz birdən-birə gəminin altında bir dağ kimi dayanırdı və onu qayaların arasındakı axının içərisinə tulladı. “Arqo”nun qarşısına daha yüksək, başqa bir dalğa gəldi və arqonavtların avarları qövs kimi əyildi.

Bu zaman Tifis belə əmr etdi: “Avar çəkməyi dayandırın!” Kürəklər yuxarı qalxıb hərəkətsiz qaldı. Dəhşətli bir dalğa gə-

minin kili¹ altında yuvarlanıb “Arqo”nu atıb-tutmağa və fırlatmağa başladı, qayalar isə artıq bir-birinə doğru hərəkət etdilər.

– Ey çariçə Olimpa, bizə nicat ver! – deyə arqonavtlar yalvardılar.

Elə bu zaman ilahə Heranın surəti fırtınalı dənizin üzərində göründü. Sol əli ilə o, gəmini əzib dağıtmağa hazırlaşan qayanı dayandırdı, sağ əli ilə isə “Arqonu” qüvvətlə irəliyə itələdi və gəmi ox kimi uçub qayaların arasından keçdi.

Qorxunc qayalar, sanki, məyus olub dayandı və artıq bir daha hərəkət etmədi. Beləliklə, onlar dənizin girəcəyində dayanıb qaldı və o vaxtdan bəri gəmilər onların arasından sərbəst keçib gedir.

Arqonavtlar geniş dənizə çıxaraq, məhv olmaqdan xilas olduqlarına sevinir, şənlik edirdilər.

– İndi bizim üçün heç nə qorxulu deyildir! – deyə sükançı sevinclə dilləndi. – Biz Simpleqadları keçdik, elə bu özü də yaxşı əlamətdir: qabaqda bizi gözləyən bütün maneələri də keçib gedərik.

Lakin, Yason özünü itirmiş və qəmgin görünürdü. O deyirdi:

– Bu mənim təqsirimdir, sizi yad, qorxulu dənizə mən gətirib çıxartdım, sizi ağır zəhmət çəkməyə mən məcbur etdim, mənim təqsirim üzündən siz təhlükələrə və bədbəxtliklərə məruz qalırırsınız... Nə üçün mən sizi həyəcanlarla dolu olan bu səfərə çıxmağa çağırdım? Siz evinizdə asudəcə otura bilərdiniz...

Lakin bu ancaq bir kələk idi: o, arqonavtların hərəkət edən qayaların yanında keçirdikləri ağır sınaqdan sonra ruhdan düşüb-duşmədiklərini yoxlamaq istəyirdi.

Qəhrəmanlar Yazonun hiyləgərcəsinə söylədiyi nitqinə gül-məklə cavab verdilər.

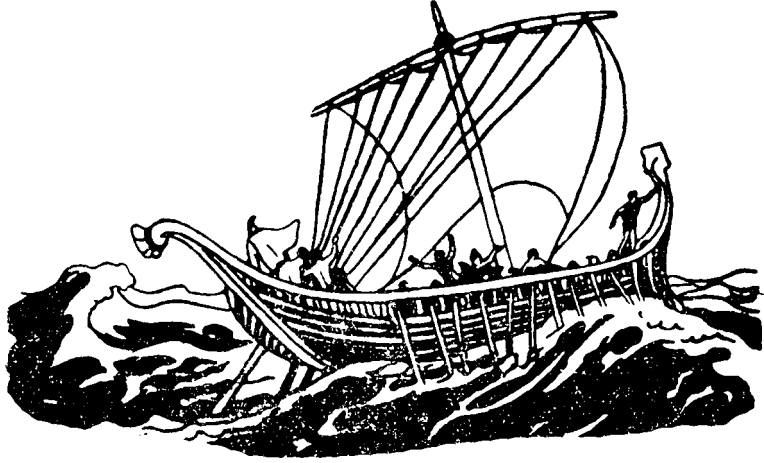
– Gəlin yolumuza davam edək! – deyə o, sevinclə səsləndi.

– Kolxidaya, Kolxidaya! Gedib qızıl yunlu dərinə əldə edək!

Beləliklə, “Arqo” yenə yoluna davam etdi.

Arqonavtlar, Simpleqadlardan uzaqlaşıb, sağa döndülər, qayalıq burunları ötüb, indiki yollarında rast gəldikləri çoxlu geniş

¹ Gəmi gövdəsinin alt hissəsinin əsasını təşkil edən və gövdə uzununa qoyulan

dayaz yerlərin yanından ehtiyatla keçərək, sahil boyu üzdülər. Onlar, əvvəllər tanımadıqları müxtəlif xalqların yaşadığı torpaqların yanından üzüb keçdilər, vəhşi atlara minib çapan döyüşkən amazonkaları gördülər, meşəliklə örtülmüş dağların üstündə tikilmiş uca qüllələrə tamaşa etdilər, yerdən dəmir çıxaran haliblərin ölkəsinin yanından ötüb keçdilər.

Bir dəfə gündüz çağı “Arqo” naməlum bir adaya yaxınlaşdı. Sahildə böyük qırmızı bir quş oturmuşdu, “Arqonu” görəndə kimi onun qarşısına uçub getdi.

Səyyahlar ona təəccüblə baxdılar. Birdən quş bir lələk saldı. Lələk gəmiyə düşdü və avarçəkənlərdən birinin çiyinə batdı. Qan axmağa başladı və avarçı ağrının şiddətindən avarı əlindən saldı. Lələyi dartıb yaradan çıxardılar və gördülər ki, bu ucu iti olan mis oxdur.

İkinci quş uçub gəldi. Arqonavtlardan biri öz kamanını çıxarıb onu öldürdü. Quş cingildəyib günəşin altında parıldayaraq dənizə düşdü.

Bu zaman yaşlı arqonavtlardan biri dedi:

– Bunlar Stimfaldılardır – müharibə allahının mis quşlarıdır. Onların lələkləri də adamı ox kimi yaralayır. Gəlin dəbilqələrimizi başımıza qoyaq, qalxanlarımızı qaldıraq ki, onlar bizə zərər toxundura bilməsinlər.

Arqonavtlar yaraq-ösləhlərini geyindilər, qalxanları başlarına çəkdilər, sahilə doğru üzərək bərkdən qışqırır və qılınclarını qalxanlarına döyəcləyirdilər. Stimfalidlər adanın üzərinə qalxdılar, öz mis lələklərini “Arqonun” üzərinə yağdırdılar. Lələklər qalxanlara toxundu, havanı elə bir səs-küy və cingilti bürüdü ki, qorxmş quşlar lap ucaya qalxdılar və uçub uzaqlaşdılar.

Arqonavtlar sahilə yanaşdılar və burada dörd nəfər üst-başı cırılmış, ac gənc oğlanı gördülər. Bunlar Friksin oğlanları idilər. Ataları öldükdən sonra çar Eet onları Kolxidadan qovmuş və gəmi ilə Yunanıstana göndərmişdi. Lakin, fırtına gəmini dağıtmış və dəniz onları aclıq və ölüm gözlənən bu boş adaya tullamışdı.

Arqonavtlar bu görüşə sevindilər.

– Siz gəmi ilə Kolxidadan Yunanıstana gedirmişsiniz, biz isə Yunanıstandan Kolxidaya, sizin atanızın Eetin yanında qoyduğu qızıl yunlu dərini əldə etməyə gedirik, – deyə Yazon dilləndi və gənclərə belə bir təklif etdi: – Bizimlə birlikdə Kolxidaya qayıdın, qızıl yunlu dərini əldə etməkdə bizə kömək edin, biz də sonra sizi Orxamənə, Friksin vətəninə apararıq.

Amma, gənclər qorxmş halda başlarını buladılar. Böyük oğlan dedi:

– Siz çətin bir iş başlamısınız. Kolxidanın çarı zalım və kinlidir, o, qızıl yunlu dərini sizə verməz. Hətta, o, onu sizə qaytar-

mağa razı olsa da, Ares meşəsində dərini qoruyan əjdahaya qalib gələ bilməzsiz. Bu əjdaha heç vaxt yatmır, gecə-gündüz onun gözləri açıq olur. Qızıl yunlu dəri asılmış müqəddəs palıd ağacına yaxın gəlmək istəyən hamını o, uzaqdan görür. Vay o adamın halına ki, həddindən artıq yaxına gəlsin!

Arqonavtlar bu sözləri eşidib özlərini itirdilər, amma cəsur Peley dedi:

– Bizi qorxutmayın, bala! Biz təhlükənin nə olduğunu bilirik. Bizim qollarımızda qüvvət var, qılınclarımız iti və qalxanlarımız etibarlıdır. Biz döyüşçü və üzgüçülük, bizə Olimpin allahları kömək edir. Kolxidaya çatmağımıza bir az qalmışdır, orada işə hər nə olar-olar!

Dan yeri ağaranda yelkəni qaldırdılar, Friksin oğlanları gəminin dal tərəfində durub, gəmini Kolxidanın sahillərinə doğru yönəltməkdə sükançıya kömək edirdilər. Bütün günü – səfərin axıncı gününü də yol getdilər və gecəyə yaxın böyük bir çayın ağzına gəlib çatdılar. Bu, Kolxidanın daşqın çayı olan Fazis idi.

Arqonavtlar yelkənləri yığdılar, avar çəkə-çəkə çaya girdilər və axınla yuxarıya doğru qalxdılar. Sol tərəfdən onlar Qafqaz dağlarının qarlı zirvələrini və sahilə Eet şəhərini gördülər; sağda Aresin boş çölləri uzanır və qızıl yunlu dərinin keşiyini çəkən ayıq əjdahanın olduğu meşə qaralırdı.

Arqonavtlar hamısı göyertəyə toplaşdılar, Yazon, “Arqonun” hamisi olan ilahənin qızıla tutulmuş başının yanında durub, öz qədəhini şərəblə doldurdu və yaxınlaşdıqları ana torpağın şərəfinə, səyyahlara kömək edən allahların şərəfinə və yolda həlak olmuş qəhrəmanların xatirəsinə onu suya tökdü. Sonra gəmini sahilə bitən və hündür otlarla örtülmüş şamışlığa yönəldilər, yaxın olan hədəfin yanında yuxuya getdilər.

YAZON KOLXIDA ÇARININ YANINDA

Səhər tezdən arqonavtlar yuxudan ayıldılar və nə edəcəkləri barədə məsləhətləşməyə başladılar.

Ehtiyatlı olan Yazon belə qərara gəldi ki, hamı gəmidə qalıb gözləsin, o isə Friksin oğlanları və daha iki nəfər arqonavt ilə birlikdə Eetin sarayına getsin – yoxlayıb görsün ki, çar dərini könüllü surətdə verməyə razı olarmı.

Odur ki, Yazon Friksin oğlanları, Telamon və Avqiasla birlikdə Kolxida çarı Eetin yanına yola düşdü. Şəhərə gedən yolda onlar bir bağa gəlib çıxdılar, burada hər ağacdan zəncirlə öküz dərisinə bürünmüş bir meyit asılmışdı. Onlar dəhşətə gəldilər. Amma bu sadəcə olaraq Kolxida qəbiristanlığı idi – kolxidalılar kişilərini belə dəfn edirdilər; arvadlarını isə torpağa basdırırdılar.

Arqonavtlar şəhərə daxil olan zaman, yerə sıx duman çökdü, belə ki, üçaddımlıqdan gələn adamı seçmək mümkün deyildi. Bunu hamı olan Hera etmişdi ki, kolxidalılar bu yeni gələnləri görməsinlər və onlar heç bir maneə olmadan Eetin imarətinə gedib çıxsınlar. Burada duman çəkildi və onlar yüksək qüllələri, geniş darvazaları olan çoxsütunlu bir saray gördülər, darvazalar böyük dördkunc bir həyəətə aparıb çıxarırdı. Həyətin hər küncündə bir fəvvarə vardı. Birindən – süd, digərindən – şərab, üçüncüsündən – ətirli gül yağı, dördüncüsündən – buz kimi şəffaf su axıb tökülürdü. Ortada isə üzümlük var idi. Həyəti dörd saray əhatə edirdi. Ən böyük və zəngin sarayda Eet öz arvadı ilə yaşayırdı, qalan üç sarayda isə – onun oğlu Apsirt və qızları Xalkiopa və Medeya yaşayırdılar.

Bu gözəlliyə və var-dövlətə valeh olmuş Yazon ilə yoldaşları sarayların birinin yanında dayandılar, səssiz-səmirsiz ətrafa baxdılar. Elə bu zaman sütunun arxasındakı ikitaylı hündür qapı açıldı və uzun qara paltar geymiş bir qız həyəətə çıxdı. Bu, Eetin kiçik qızı Medeya idi. O, qapısında yad adamları görüb diksindi və qışqırdı. Qışqırığa onun bacısı, öldürülmüş Friksin arvadı

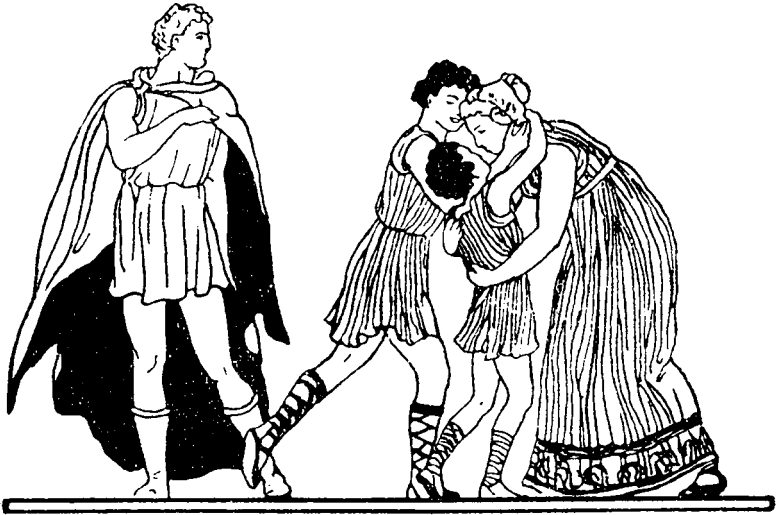
Xalkiopa saraydan bayıra yüyürdü. Yazonu müşayiət edən Frik-sin oğlanları analarının üstünə atıldılar və anaları gözlərinin yaşını axıda-axıda onları qucaqladı. Onlar nə üçün Kolxidaya qa-yıtdıqlarını Xalkiopaya nağıl etdilər və öz yol yoldaşlarını ona göstərdilər. Yazon Xalkiopanı salamladı və onlara kömək et-məyi ondan xahiş etdi. Medeya söhbətə qarışmayıb kənarda dur-muşdu, amma onun qara gözləri Yazonun üzünə dikilmişdi və birdən onu, anlaşılmaz bir qüvvə ilə bu yad adama gizli bir meh-ribanlıq hissi bürüdü.

Bu zaman, çar öz nəvələrinin və onlarla birlikdə hansı yadel-lilərin isə gəldiklərindən xəbər tutub xidmətçisini göndərdi ki, onları öz yanına çağırınsın.

Arqonavtlar, onları nələr gözlədiyini bilmədən, qorxa-qorxa böyük saraya daxil oldular.

Bərli-bəzəkli geniş salonda, qızıl suyuna çəkilib üstünə hey-van dərisi örtülmüş stulun üstündə, hər cür naz-nemətlə dolu stolun dalında oturmuş Günəş oğlu nahar edirdi. O, gəlmələri qaş-qabaqla qarşıladı, təkəbbürlə salamlayıb dedi:

– Madam ki, gəlmişsiniz, qonağım olun, – sonra da üz-

gözünü turşudub, Friksin böyük oğluna müraciət etdi. – Sizi nə məcbur etdi ki, qayıtdınız?

Gənc oğlan gəminin qəzaya uğramasını, onun və qardaşlarının gəmi ilə Kolxidaya gələn arqonavtlar tərəfindən necə xilas edildiklərini nağıl elədi.

– Niyə? – deyə qısa bir sual verildi.

Friksin oğlu özünü itirdi və Yazonun adını çəkib, onu göstərdi.

– İolkun çarı mənim atamın sənə verdiyi qızıl yunlu dərinə əldə etməyi ona tapşırmışdır.

– Uydurmadır! – deyə Eet qışqırdı. – Mən sizin niyyətinizi bilirəm, ey qaçqın Ellin şahzadəsinin uşaqları! Siz öz qohumlarınızın içərisində özünüzə hamı tapmış və qayıtmışsınız ki, mənim hakimiyyətimi əlimdən alasınız! Siz bu döyüşçüləri buraya gətirmisiniz və qonaq kimi mənim süfrəmin başında əyləşdirmisiniz ki, mən onları öldürə bilməyim! Nə qədər ki, sağ-salamat-sınız, nə qədər ki, mən sizin hamınızı tutmağı əmr etməmişəm, mənim yanımdan rədd olub gedin!

Tünd xasiyyətli Telamon öz yerindən qalxıb qışqırdı:

– Bizi təhqir etməyə sənəin haqqın yoxdur, ey barbar!

Lakin Yazon qüvvətli əli ilə onu saxladı və stolun arxasından çıxıb sakitcə belə dedi:

– Biz üç dəniz və çoxlu ölkələr keçib gəlmişik. Bizdən Lemnosda qalib yaşamağı xahiş etdilər; biz bebriklərə qalib gəldik; biz Ayı dağındakı nəhəngləri məhv etdik. Əgər bizə torpaq lazım idisə nə üçün bu qədər uzağa üzüb gəlirdik? Arxayın ol, sənin hakimiyyətin bizə lazım deyil. Biz buraya qızıl yunlu dərinini aparmağa gəlmişik. Amma biz nə dilənçiyik, nə də quldur. Biz silah işlətməyi bacarıyıq və dərinin əvəzində sənə xidmət etməyə hazırıq. Əgər sənin düşmənlərin varsa, bizi göndər, onlarla vuruşaq. And içirəm ki, biz qızıl yunlu dərinini əldə edə bilərik!

Çar, Yazonu fikirli halda dinlədi. O, belə düşündü; Yazonu zorla tutum, yoxsa onu hiylə işlətməklə məhv edim? Sonra o dedi:

– Mən düşmənlərimi özüm öldürürəm, mənə yadellilərin köməyi lazım deyil. Mən heç də qızıl yunlu dərinin üstündə əsmərəm, onu sənə bağışlaya da bilərdim, amma qorxuram ki, barbarın bu hədiyyəsi ilə cəsur qəhrəmanın xatirinə dəyəm. Mən onu qazanmağa sənə imkan verərəm. Mənim iki gözəl və qüdrətli öküzüm vardır – onları mənə ilahi usta Hefest bağışlamışdır, bir də boş tarlam vardır ki, orada heç nə bitmir. Mənim öküzlərimi qoş, tarlanı şumla və onu ək, nə vaxt ilk cücərti göründü, öz haqqını məndən alarsan.

Yazon belə sadə bir tapşırığa təəccüb etdi və belə düşündü ki, görəsən burada bir kələk yoxdur ki? Eet gülümsədi:

– Mən belə görürəm, sən bu işi sadə və özünə əskiklik hesab edirsən. Nahaq yerə! Bu iş çox çətin işdir, hər kəs onun öhdəsindən gələ bilməz. Bilmirəm, igid oğlan, bu işin öhdəsindən gəlməyə sənin gücün çatacaqmı?

Sonra o, Yazona elə baxdı ki, arqonavt titrədi və başa düşdü ki, bu iş heç də ona qabaqca göründüyü kimi asan deyil.

– İndi isə öz gəminə yola düş, – deyər çar Eet sözünə davam etdi, – Kolxida çarının sizə nə qədər mərhəmətli olduğunu yoldaşlarına danış. Sabah tezdən o taya, Ares çölünə gəl. Öküzlər

orada çayın qırağında otlayırlar. Mən gələrəm və sənin üçün toxum gətirərəm.

Yazon çarla vidalaşdı və arqonavtlar çıxıb getdilər. Onlar həyətlə gedərkən, Yazonu qoca bir qarı – Medeyanın qulluqçusu dayandırdı:

– Mənim xanımım sənin bu saat Hekata məbədinə gəlməyini xahiş edir. O, səni orada gözləyəcək. Tez ol, çünki, bu sənin və yoldaşlarının həyatına və ölümünə aid olan bir işdir.

Yazon Telamon və Avqiasın gəmiyə getmələrini və onu orada gözləmələrini tapşırırdı, Friksin oğlunu isə özünə bələdçi götürüb Hekata məbədinə getdi.

CADUGƏR MEDEYA

Xəyal və qorxu ilahəsi Hekatanın məbədi şəhərdən kənar, tərənin üstündəki meşəliklə yerləşmişdi. Orada üç sifəti olan bir heykəl dayanmışdı, – bu onu göstərirdi ki, ilahənin hakimiyyəti altında üç aləm vardır: göy, yer və yeraltı səltənət.

Meşəlikdə Hekataya bəxş edilmiş itlər veyillənir, qurban kəsilmək üçün hazırlanmış qara quzular otlar arasında şikayətlə mələyirdilər.

Yazon öz gənc yoldaşını qoyub, Hekata meşəliyinə girəndə, Medeya onu qarşılayıb dedi:

– Mən Eetin qızı Medeyayam. Mən Hekataya xidmət edirəm və çox şey bilirəm ki, onu adi adamlar bilmirlər. Mən ölünü dirildə və qocanı cavan edə bilirəm. Evlərə bədbəxtlik gətirməyi, insana qorxu və kədər göndərməyi, onun əlindən dincliyini almağı bacarıram. Çar, yəni atamın özü də məndən qorxur. Amma sənə mən pislik etmək istəmirəm. Qulaq as! Çar sənə qorxulu bir tapşırıq vermişdir. Sənin tarlanı şumlayacağın öküzlər, əkə-cəyin toxum və tarlanın özü də – adi şeylər deyildir. O öküzlərin ayaqları misdəndir, ağızlarından od və tüstü püskürürlər – bunlar Günəş allahının öküzləridir. Onlar ram olan deyillər və adi adam onların öhdəsindən gələ bilməz. Toxum əvəzinə, çar sənə əjdahanın dişlərini verəcəkdir. Əgər onları Ares çölündə əksən, orada saysız-hesabsız döyüşçü bitəcək və sizin hamınızı qıracaqlar.

Medeya bunu deyir, şəfqətlə Yazonun üzünə baxırdı.

Yazon başını aşağı saldı:

– Nə olsun ki... geriye dönmək mümkün deyildir. Məni ölüm gözləyir. Amma, heç olmasa qoy adamlar mənə qorxaq deməsinlər.

Medeya dedi:

– Mən sənin ölümünü istəmirəm. Bilmirəm nə üçünsə, mənim sənə yazığım gəlir, ey qərib! Mən səni xilas etmək istəyirəm!

– Elə isə, əgər bacarırsan, bizə kömək et! – deyə Yazon dilləndi. – Qızıl yunlu dərinə əldə etməkdə bizə kömək et, mən də bütün Elladada səni tərəfləyirəm. Üç dənizin arxasında, buradan çox uzaqda, biz sənin adını minnətdarlıqla çəkəcəyik.

Bu zaman cadugər qız ona balıq qulağında qara məlhəm verdi və dedi:

– Buradan bir qədər uzaqda, tutan Prometey dağlarda, dənizin üstündəki qayaya zəncinlənmişdir. O, müqəddəs odun qığılcımını allahlardan oğurlayıb insanlara bəxş etmişdir. Buna görə allahların ona bərk qəzəbi tutmuşdur. Hər gün bir qartal uçub gəlir və onun qara ciyərini dimdikləyir. Onun yarasından qayaya və dənizin qırağındakı quma qan damcılayır. Prometeyin qanı tökülmüş qumda vəhşi və qorxunc bir çiçək bitir. Bu çiçəyin qara köklərindən mən sehirlə şirə çəkib bu məlhəmi hazırlamışam. Götür onu. Gecə yarısı qara paltar geyin, təklikdə çaya get, sakit suda çim, səhər isə bu məlhəmi bədəninə bütün yerinə sür, onda bədənin qüvvətli və davamlı olar və öküzlərin ağzından çıxan od sənə zərər yetirməz. Həmçinin silahlarının hamısına – qılıncına, nizənə və qalxanına da məlhəmdən sür. Bu məlhəm yalnız bir günlüyə qüvvət verir. Lakin, çarın tələb etdiklərinin hamısını yerinə yetirmək üçün sənin vaxtın çatır. Sənin çölə səpdiyən əjdaha dışından silahlı adamlar bitəndə, o saat sən onlara daş at. Onlar daşı kimin atdığını görməyəcək, biri – digərinin atdığını düşünəcək və bir-biri ilə savaşağa başlayacaqlar – onda sən təkbaşına onların hamısını qıra bilərsən. İndi isə get, sənə müvəffəqiyyət arzu edirəm. Amma, qızıl yunlu dərinə alanda, öz vətəninə gedib xoşbəxt yaşayanda, məni yaddan çıxarma. Söz ver ki, məni unutmayacaqsan.

Qız Yazona məhəbbətlə baxdı və bu anda ona elə mərhəmətli və gözəl göründü ki, Yazon ondan xahiş etməyə başladı:

– Gedək mənimlə! Mən səni “Arqoya” apararam, səni qəzəbli atanın yanından götürüb apararam və sən mənim arvadım və İolkun çariçəsi olarsan.

Medeya dinmir və Yazonun sözləri onu sevindirсə də, o, başını bulayırdı.

Uzun zaman onlar Hekata meşəsində bir yerdə dayandılar və bir-birinə baxdılar. Günəş qüruba doğru əyilməyə başladı, Yazonun gəmiyə qayıtmaq vaxtı idi.

– Çar sabah qızıl yunlu dərini mənə verəndə, ondan xahiş edəcəyəm ki, səni mənimlə buraxsın, – deyə Yazon dilləndi.

Beləliklə, onlar bir-birindən ayrıldılar.

ARES ÇÖLÜNDƏ

Səhər tezdən Kolxidanın çarı, müharibə allahı Aresin ona bağışladığı yaraq-əsləhəni geyindi, ikitəkərli arabaya oturub Ares çölünə getdi. Onu Kolxida camaatı müşayiət edirdi – hamı, Günəş allahının öküzlərinin yadelliləri necə parçalamasına tamaşa eləmək istəyirdi.

Yazon isə, Medeyanın öyrətdiyi kimi, bədəninə və silahına qəribə məlhəmdən sürtdü və özündə böyük bir qüvvə hiss etdi. O, elə bil ki, dəmirdən yoğrulmuşdu, nə nizə, nə də qılıncı ona əsər edə bilməzdi.

Arqonavtlar gəmiyə mindilər və Eetin onları gözlədiyi Ares çölünə doğru üzüb getdilər.

Yazon əjdahanın dişlərini çardan alıb təklikdə tarlaya getdi. Tarlanın kənarında bir mis boyunduruq və dəmir kotan vardı. Elə buradaca, öküzlərin dayandığı yeraltı tövləyə girmək üçün yol vardı. Öküzlər, sanki qəhrəmanın onlara yaxınlaşdığını hiss edib, birdən bağırtı ilə tövlədən bayıra sıçradılar və birbaşa Yazonun üstünə cumdular. Yazon qalxanının arxasında daldalandı, öz qəribə gücünə arxayın olub, sakit dayandı. Özüklər buynuzları ilə qalxanı vurub, kənara atıldılar. Onlar böyürərək ağızlarından od püskürdülər və qəhrəmanı yandırmaq istədilər, amma alov ona çatcağın, iki bölündü və onu ötüb keçərək, başından o tərəfdə birləşdi. Od həlqəsi içərisində Yazon salamat qalaraq cəsərtli əli ilə öküzlərin əvvəl birinin, sonra isə ikincisinin buynuzlarından yapışdı, onları boyunduruğa qoşdu. Sonra da arqonavtlardan ikisinin köməyi ilə öküzləri kotana qoşub tarlaya qovdu.

Arqonavtlar bunu görüb sevinclə qışqırdılar. Kolxidalıların arasında hay-küy qopdu. Eetin özü də qəhrəmanın qeyri-adi gücünə təəccüb etdi.

Öküzlər tarlanı sürətlə çapa-çapa, kotanla dərin şırımlar açırdılar. Yazon da əjdahanın dişlərini şumlanmış torpağa səpirdi. Öküzlər Ares çölünü dəfələrlə o baş-bu başa çapdılar, beləliklə

çöl tamamilə şumlanıb əkildi. Yazon işi qurtardı, öküzləri açıb buraxdı və nizə ilə onları yenə də tövləyə qaytardı. Sonra, əjdahanın dişlərindən qoşun bitməsini gözləyərək, çayın kənarına getdi və dəbilqəsini su ilə doldurub içdi. Hiss etdi ki, gücü heç bir zərrə də olsun azalmamışdır. O, tarlaya baxıb gözlədi.

İlk cücərti kimi, torpağın içindən əvvəlcə iti nizələrin ucu, sonra dəbilqəli başlar göründü, budur qalxanlar parıldadı, qılınclar torpağı o yan bu yana tullayaraq cingildədi və bir anda bütün tarla qoşunla doldu.

Yazon Medeyanın hiyləgər məsləhətini möhkəm yadında saxlamışdı. O, dörd nəfər qüvvətli adamın güclə yerindən tərpəndə bildiyi çox iri bir daşı qaldıraraq döyüşçülərin arasına tulladı və o saat bir neçə döyüşçünü öldürdü. Bu bədbəxtliyin haradan üz verdiyini başa düşməyən döyüşçülər hiddətlə qılınclarını siyirib, bir-birini qırmağa başladılar. Bu zaman Yazon cürətlə onlara hücum etdi, qarşısına çıxanların hamısını doğrayıb məhv etdi. Çox çəkmədən bütün tarla meyitlə doldu və kotanın açdığı şırımlar qanla doldu.

Kolxidalılar, əjdahanın dişlərindən bitmiş qoşunu Yazonun necə qıraraq çətdiyinə dəhşətlə baxırdılar. Çar Eet hirsindən bir söz danışa bilmirdi. O hiddətlə atları qamçılıyaraq Ares çölündən çıxıb getdi.

– Mən işimi qurtardım. Sabah çar qızıl yunlu dərinə mənə verməlidir, – deyərək Yazon dilləndi.

Axşam oldu. Möcüzəli qüvvə artıq Yazonu tərk edirdi. Arqonavtlar onu dövrəyə aldılar və dincəlmək üçün gəmiyə apardılar.

QIZIL YUNLU DƏRİNİN OĞURLANMASI

Kolxida camaatı Ares çölündən evlərinə qayıdaraq, “Arqo” gəmisində üzüb gələn yadellilərin dəhşətli gücü haqqında danışırdı. Şəhər sakit deyildi. Axşam çağ, Kolxidanın adlı-sanlı adamları Eetin sarayına gəldilər, çarla birlikdə xəlvət edib, təhlükəli qonaqları necə məhv etmək barəsində məsləhətləşməyə başladılar. Medeya hiss etdi ki, çar onun Yazona kömək etdiyini bilir və buna görə də o, atasının qəzəblənəcəyini dəhşətlə gözləyirdi. O, Günəş oğlunun nə qədər amansız, rəhmsiz, nə qədər hiyləgər olduğunu bilir və öz canından, həm də sevdiyi qəhrəmandan ötrü qorxaraq, əzab çəkirdi. Gecə yarısı o, pəncərədən bayırda silah cingiltisi və sarayın yanına toplanmış Kolxida döyüşçülərinin danışıqlarını eşidib bildi ki, çar, səhərə yaxın yunan gəmisini mühasirəyə almağı və bütün arqonavtlarla birlikdə onu yandırmağı əmr etmişdir.

Bu zaman o, Yazonun yanına qaçmağı qərara aldı. Özü ilə bərabər bihuşdarı götürüb, ayaqyalın saraydan sakitcə bayıra çıxdı və gecələr sehirli otlar yığmağa getdiyi gizli cığırqlarla çaya doğru yola düşdü. “Arqonun” dayandığı yerlə üzübüz sahilə çıxıb, bacısının arqonavtların yanında gecələyən kiçik oğlunu səsləməyə başladı.

Yazon, Medeyanın səsini tanıyıb hay verdi. Həmin saat kürəklərin arxasında olan avarçılar, avar çəkməyə başladılar, gəmi sürətlə çayı keçdi. Yazon ilə Friksin oğlanları Medeyaya doğru atıldılar.

– Hər şeyin üstü açıldı! – deyə qız səsləndi. – Atam məni bağışlamayacaq... Mən sizinlə birlikdə qaçmalıyam... Tez olun. Sizi ölüm hədələyir! Gedək, Yazon, mən qızıl yunlu dərinə əldə edərim və tezliklə buradan çıxıb gedərik, yoxsa biz hamımız məhv olarıq! Mən sizi və özümü xilas edərim, amma, Yazon, and iç ki, sən məni heç vaxt tərk etməyəcəksən, məni yad ölkədə tək qoymayacaqsan!

Yazon onun qolundan yapışıb dedi:

– And içirəm ki, əgər mənə vətənə sağ-salamat qayıtmaq qismət olsa, sən mənim arvadım olacaqsan və mən heç vaxt səndən əl çəkməyəcəyəm!

Medeya, həmin saat, dərinin qorunub saxlandığı Ares meşəsinə tərəf üzüb getməyi əmr etdi. Gecənin qaranlığında çayın axını gəmini sürətlə və səs-səmirsiz müqəddəs yerə aparıb çıxardı. Medeya ilə Yazon gəmidən çıxıb meşəyə yollandılar. Gecə qaranlıq olduğuna görə onlar bir-birini itirməmək üçün əl-ələ verib gedirdilər. Birdən, onların qarşısında iki qırmızı od parıldadı.

– Bu əjdahadır, –deyə Medeya pıçıldadı.

Elə o saat onlar, pəlid ağacından asılmış dəridən qalxan zəif, qızılı bir parıltı gördülər.

Onlar bir balaca yaxınlaşan kimi, əjdaha ağacdan sallanıb fışıldadı, onun ayrılmış ağızından alov çıxdı. Lakin, Medeya əlini ona tərəf uzadıb, sakit səslə onu yuxuya verməyə başladı. O, yer üzündə hamıdan qüvvətli olan yuxu allahı Hipnosu köməyə çağırdı, o, bütün sirli qüvvələrlə: “Yuxla! “Yuxla! – deyə ovsun edirdi, həm də lap yaxına gəlib, yuxu gətirən bihuşdarını əjdahanın gözünə səpdi. Əjdahanın gözünün biri söndü, ikincisi də söndü, qorxulu göz qapaqları örtüldü, qorxunc ağzı taqqıltı ilə örtüldü, pəncələri açıldı, o, pəlid ağacından yerə düşdü və taqətsiz halda Medeyanın ayaqları altına uzandı.

– Tez ol! – deyə Medeya Yazona müraciət etdi. – Nə qədər ki, o ayılmayıb, tez dərinə ağacdan aç.

Yazon qızıl yunlu dərinə ağacdan açıb plaş kimi çiyinə saldı və onlar tələsik Ares meşəsini tərk etdilər.

Aroqonavtlar, gəmidən Yazonun çiyində dərinin qızılı işığını gördülər. Onlar, arzu etdikləri bu qəniməti şən bağırtılarla salamladılar, çünki bunu əldə etmək üçün ev-əşiklərini, vətənlərini qoyub gəlmiş, bu qədər qorxu və məşəqqət çəkmişdilər. Amma şadyanalıq etməyə vaxt yox idi. Səhərə qədər dənizə gedib çatmaq və Kolxidanı tərk etmək lazım idi.

Yazon çox qiymətli olan dərinə öz plaşına bükdü, Medeyanı gəminin dal tərəfində, külək az olan yerdə yerləşdirdi, özü də

“Arqonu” sahilə bağlayan kəndiri qılıncla kəsdi. Avarçəkən arqonavtlar kürəklərin arxasında oturdular, o biriləri isə əllərində qalxan və kamanları, gəmini basqından qorumaq üçün, onun kənarlarında dayandılar. “Arqo” suyun axını aşağı, dənizə doğru sürətlə üzürdü. Hələ gün çıxmamışdı ki, arqonavtlar, artıq, Kolxidanın sahillərindən uzaqda, açıq dənizdə idilər.

Səhər, yadellilərin qızıl yunlu dərini oğurlayıb, Medeyanı da özləri ilə bərabər götürüb qaçdıqlarını çara xəbər verməyə gəldilər. Eet bərk qəzəbləndi və arqonavtları təqib etmək üçün kolxidalılardan böyük bir dəstə göndərdi. Çar əmr etdi döyüşçülərə elan etsinlər ki, əgər onlar qaçqınlara çatıb dərini və çarın qızını geri qaytarmasalar, onların hamısını ölüm gözləyir. Eet öz oğlu Aspirti dəstənin rəisi təyin etdi.

Kolxidalılar öz gəmilərini dənizə çıxarıb “Arqonun” dalınca yola düşdülər.

“ARQO”NUN QAYITMASI

Qızıl yunlu dəri əldə edilmişdi, arqonavtlar geriyyə üzürdülər. Səmt küləyi yelkəni şişirtdi, dənizin səthi təmiz idi, delfinlər dəstə ilə “Arqonun” ətrafında oynayırdılar. Lakin, gəmidəkilər şən deyildilər. Medeya gəminin dal tərəfində oturmuşdu, o, evlərini və atasını qoyub gəldiyi tərəfə baxır, gözünün yaşını axırdı. Yazon qayğıkeşliklə qaşqabağını sallamışdı, arqonavtlar da təqib olunacaqlarını gözləyərək nə gecə, nə də gündüz silahlarından ayrılmırdılar.

Onlar Kolxidaya üzüb gəldikləri yolla qayıtmaq istəmədiklərinə görə dənizi digər tərəfdən ötüb keçməyi qərara aldılar. Friksin oğlu da Kolxidanı onlarla birlikdə tərk edirdi. O, onlara nağıl etdi ki, Kolxida gəmiçilərindən eşitmişdir ki, guya dənizin o tayında, Kolxida ilə üzbəüz İstr adlı daşqın bir çay vardır. Bu çay öz mənbəini uzaq şimaldan, küləklər ölkəsindən alır, çoxlu ölkələr və torpaqlardan axıb keçir və Yunanıstanın sahillərini yuyan dənizə axıb tökülən başqa bir çayla qovuşur.

– Çayla gedən yol yenə üç dənizdən keçib geri qayıtmaqdan həm qısa və həm də asandır, – deyər arqonavtlar Skiflər sahilləri boyunca İstr çayının ağzına doğru üzməyi qərarı aldılar.

Lakin, İstr çayının yanında onlar, Eetin arqonavtları təqib etmək üçün göndərdiyi və onları qabaqlayan kolxid donanması ilə qarşılaşdılar. Nə etmək olardı? Çoxlu gəmiyə qarşı tək “Arqo”, bütöv bir qoşuna qarşı bir neçə qəhrəman!

Belə olduqda Yazon hiyləyə əl atdı. O, kolxidalıların rəisi Apsirtlə danışığa girişdi: o dedi ki, qızıl yunlu dəri arqonavtlarda qalmalıdır – axı o, Kolxida çarının ondan tələb etdiklərinin hamısını yerinə yetirmişdir. Lakin, Yazon Medeyanı kolxidalılara verməyi vəd etdi və Apsirti bacısının dalınca boş adaya, ilahə Artemidanın məbədinə çağırdı. Yazon, kolxidalıları komandırılardan məhrum etmək üçün Apsirti aldadıb əsir almaq istəyirdi.

Apsirt gənc və sadələvh idi. O, Yazona inandı və gecə tək-tənha adadakı məbədə gəldi ki, bacısını dilə tutsun, dərini arqo-

navtlardan götürüb, evlərinə qayıtsınlar. Lakin, Medeya Yazona qılınc verib tapşırırdı ki, Apsirti öldürsün. Qardaşının meyitini o, dənizə tulladı. Kolxidalıların qoşununun içərisinə çaxnaşma düşdü və onlar dənizin içərisində öz başçılarının cəsədini axtarıb tapana qədər, “Arqo” düşmənlərin yanından sivişib İstr çayı ilə yuxarı üzüb uzaqlaşdı.

Arqonavtlar bu çayın başqa bir çayla birləşdiyi yerə qədər bütün yolu müvəffəqiyyətlə üzdülər və ikinci çayın vasitəsilə dənizə çıxdılar. Dəniz onları dəhşətli fırtına ilə qarşıladi. Sanki, qəzəblənmiş allahlar bütün küləkləri zəncirdən açıb buraxmışdılar, küləklər gəminin yelkənini qırıb apardı, dor ağacını əydi, uşaq oyuncaqla oynayan kimi “Arqonu” dənizdə atıb-tutdu və götürüb apardı. Arqonavtlar məyusluq içərisində avarlardan əl çəkib hiddətli dənizin onları nə vaxt alıb-aparmasını gözlədilər.

Lakin, birdən gəminin dal tərəfindən bir səs gəldi – bu səs “Arqonun” dal tərəfinə bərkidilmiş müqəddəs dodon palıdının parçasından gəlirdi. O deyirdi:

Apsirti öldürdüklərinə görə Yazona və Medeyaya allahların qəzəbi tutmuşdur. Ea adasına üzüb gedin. Eetin bacısı cadugər Kirka orada yaşayır. Ondan xahiş edin ki, Medeyanın təqsirindən keçsin. Onda siz vətənə qayıda bilərsiniz.

Fırtına sakitləşdi. Arqonavtlar sehirlili adanı axtarmağa getdilər. Onu tapıncaya qədər onlar uzun zaman dənizi dolaşdılar. Donuz naxırı ilə əhatə olunmuş cadugər Kirka onların qarşısına sahilə çıxdı – bunlar, adaya gəlib çıxmış və gadugərin döndərdiyi adamlar idi. Kirka Medeyanı gözlərindən o saat tanıdı – Güneşin bütün övladlarının gözlərində xüsusi işıq var idi. Medeya bağışlanması üçün bibisinə elə yalvardı və Yazona olan məhəbbətindən o qədər danışdı ki, Kirka onun günahından keçdi və arqonavtları buraxdı.

Lakin arqonavtlar öz doğma ölkələrinə gəlib çatana qədər başlarına çox bəlalar gəldi.

külək və dalğalar açıq dənizdə gəmini atıb-tuturdu, ən dəhşətli təhlükələr isə dənizçiləri darısqal boğazlarda gözləyirdi.

Ea adasından bir qədər uzaqda, dəniz get-gedə daralırdı və böyük bir torpağın və odpüskürən dağı olan bir adanın arasından keçirdi. Bu keçidi Xaribda və Sitsilla adında iki quduz və acgöz nəhəng qoruyurdu.

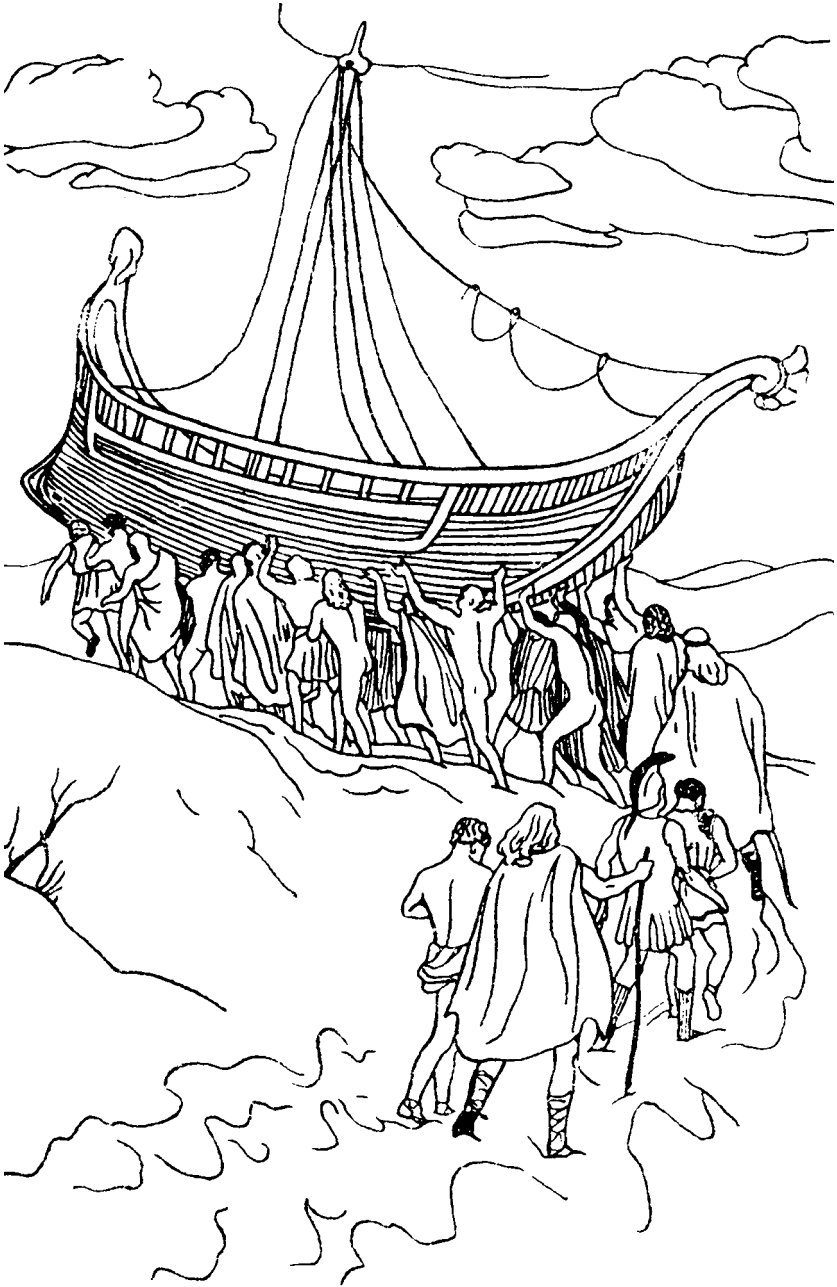
Xaribda dənizin dibində yaşayırdı. Onun üzərində su qaynayıb hərlənirdi və hər hansı bir canlı ona yaxınlaşan kimi, onun acgöz ağzı suyun içərisindən uzanır və bütün bir gəminin yelkəni və dor ağacı ilə bərabər udurdu.

Xaribdadan bir ox mənzili məsafədə dəniz dalğalarının yonub hamarladığı iti uclu bir qaya yüksəlirdi. Bu qayanın içərisində bir mağara vardı. Bu mağarada altıbaşı, on iki pəncəli Sitsilla gizlənmişdi. Delfin, balıq və yaxud da içərisində adamlar olan gəmi üzüb qayaya yaxınlaşan kimi, Sitsilla öz qorxunc bədənini mağaradan bayıra çıxarırdı və on iki pəncənin hamısı o saat ətrafı araşdıraraq, bütün canlıları tutur, üç cərgə iti dişləri olan ağzına ötürürdü.

Arqonavtlar Sitsilla ilə Xaribdanın arasından üzüb keçməli idilər, həm də onlar əlbəttə, məhv olmalı idilər, çünki nə cəsurluq, nə mətanət, nə də qəhrəmanlıq qüvvəsi bu nəhənglərə qarşı mübarizədə onlara kömək edə bilməyəcəkdi. Bu zaman onların hamısı olan Hera gəldi. Öz qızıl tellərini Xaribda ilə Sitsillanın arasına sərdi və “Arqo” bu yolla nə sağa, nə də sola dönmədən üzüb təhlükədən xilas oldu.

Bir dəfə dənizin küləyi uzaqdan çiçək iyi gətirdi, Arqonavtlar dənizdə çiçəkli Yasəmən adasını gördülər. Sahilə yaxın suyun içərisindən qalxmış daşların üstündə qadın başı olan qəribə quşlar oturub, insan səsi ilə oxuyurdular. Onlar yorulmuş dənizçiləri çiçəkli çəmənliklərdə dincəlməyə çağırır, onlara dinclik və nəşə vəd edir, mehriban sözlərlə öz yanlarına çağırırdılar.

Adanın ətrafında dəniz də mülayim və sakit görünürdü. Lakin bütün ada say və sualtı qayalıqlarla əhatə olunmuşdu. Yasəmənlər elə şirin oxuyurdular və onların mahnılarında elə sehri bir qüvvə var idi ki, gəmiçilər dünyada hər şeyi yadlarından çı-

xarır, öz gəmilərini adaya yönəldir, süaltı daşlara toxunur və dalgalarda boğulub məhv olurdular.

Yasəmən adasına gəlib çıxdıqda arqonavtlar da gözəl nəğmələrə məftun olub gəmini sahilə doğru yönəltmək istədilər. Avarçəkənlər arasında bir nəfər ən cavanı yasəmənlərə məftun olub, özünü dənizə atdı və daşlara dəyib həlak oldu. Bu zaman Orfey öz kifarasını əlinə alıb uca səslə oxudu və yasəməninin səsini batırdı. O, dənizlərdən keçib gedən və tənbəlliyə, naza nifrət edən igid dənizçilər haqqında, onları gözləyən doğma torpaq haqqında oxudu. Arqonavtlar Orfeyə qulaq asaraq ayıldılar və təhlükəli adanın yanından sürətlə ötüb keçdilər.

Yemək və su ehtiyatı götürmək üçün dayandıqları Sxeriya adasının yanında, arqonavtların gəmisini yenə də kolxidalıların gəmiləri dövrəyə aldı. Onlar dənizləri dolaşaraq, arqonavtları axtarırdılar. Arqonavtlar həmin adanın çarından xahiş etdilər ki, onları müdafiə etsin. Hiyləgər çar belə bir hökm çıxartdı: arqonavtlar şahzadə qız Medeyanı kolxidalılara verməlidirlər, amma onlar Yazonun arvadını onlara verməli deyillər. Medeya Yazonun arvadı olmuşdu, ona görə də kolxidalılar geriyyə çəkilməli oldular. Lakin, onlar Kolxidaya qayıtmağa qorxaraq, yunan adalarında qalib məskən saldılar.

Arqonavtlar Yazon ilə Medeyanın toylarını edib, yollarına davam etdilər. Onlar uzun zaman heç bir hadisə baş vermədən yol getdilər, artıq Yunanıstanın sahillərinə yaxınlaşmışdılar ki, birdən dəhşətli bir fırtına qopdu. Doqquz gün, doqquz gecə qarşığa onların gəmisini dənizdə gəzdirib, nəhayət, uzaq boş bir sahilə tulladı. “Arqo” sahil qumuna girib hərəkətsiz dayandı. Arqonavtlar yerə enib ətrafı gözdən keçirdilər. Onların qarşısında boş bir səhra uzanmışdı. Nə çay, nə ağac və nə də insan məskəni var idi – ancaq qumsallıq, bir də göy görünürdü. Arqonavtlar gəmini itələyib dənizə salmağa çalışdılar ki, bu səhranı tərk edib getsinlər, lakin, mümkün olmadı.

“Bəs nə edək? Fırtına bizi haraya gətirib çıxartdı? Biz burada məhv olub bir də doğma vətəni heç vaxt görmərik... Sualtı daş-

lara toxunub parçalanmaq, yaxud da qüvvəcə bərabər olmayan döyüşdə məhv olmaq, bu səhrada acıdan ölməkdən yaxşı idi!” – deyər arqonavtlar danışdırlar.

Onlar sahilə dağılıdılar və qaranlıq düşənə qədər qumsallıqda gəzib dolandılar. Axşam düşəndə, hamı gəmiyə toplaşdı, bir-biri ilə vidalaşdı və plaşlarını başlarına çəkib qumun üstə uzandı. Bu qayda ilə onlar səhərə qədər yatsılar. Birdən, Yazon hiss etdi ki, kim isə onun üzündən plaşı çəkir. O, ayağa qaxdı və qarşısında üç səhra pərisini gördü. Pərilər ona dedilər: “Qəm etmə! Taleiniz sizi Liviya səhrasına gətirib çıxarmışdır, lakin qüvvətli və cəsur adamlar üçün buradan da çıxış yolu vardır. Dəniz çarı Amfitrita atlarını arabadan açıb buraxanda, siz də öz gəminizlə, onun bu vaxta qədər sizinlə etdiyi kimi hərəkət edin, onda siz xilas olarsınız”.

Yazon yoldaşlarını oyatdı və pərilərin ona dediklərini onlara danışdı. Arqonavtlar bunun nə demək olduğunu fikirləşməyə başladılar: “Amfitrita atlarını açıb buraxanda”, onlar “Arqo” ilə nə etməlidirlər. Birdən, dalğalar gurultu ilə sahilə doğru axıb gəldi, dənizdən ağ bir at çıxıb səhraya gəldi. Suyun qabarması başlandı. Arqonavtlar bu zaman başa düşdülər ki, su qabaran vaxt “Arqonu” dayaz qumsallıqdan itələyib çıxarmaq, onu çiyinlərinə alıb, necə ki, o onları dənizlərdə gəzdirmişdi onlar da onu səhra ilə aparmalıdırlar.

Onlar, on iki gün qızmar günəş altında, quma bataraq, “Arqo”nu çiyindlərində apardılar və nəhayət, gəlib böyük bir gölün sahilinə çıxdılar. Onların gəmiyi yenidən suya buraxıldı. Lakin, gölün sahibi allah Triton “Arqonun” kilindən yapışmış, onu ağ qayaların arasındakı yoldan geniş dənizə çıxarıncaya qədər, onlar göldən çıxış yolu tapa bilmədilər.

Arqonavtlar uzun zaman yenə ucsuz-bucaqsız dənizdə üzdülər və elə bir dağlıq və geniş bir adaya gəlib çıxdılar ki, burada bir çox şəhər yerləşə bilərdi. Bu, Zevsin vətəni – Krit idi. Orada Minos çarlıq edirdi, adanın keşiyini çəkmək üçün Zevs ona misdən bir nəhəng bağışlamışdı. Nəhəngin bütün bədəni mislə örtülmüşdü, ancaq onun dabanında bir deşik vardı ki, o da mis mıx-

la bağlanmışdı. Gündə üç dəfə mis nəhəng adanın ətrafını gəzib keşik çəkirdi.

Arqonavtlar Kritə yaxınlaşdıqda, nəhəng onları sahilə buraxmadı və onlara yekə daşlar atmağa başladı. Lakin, Medeya öz sehirli qüvvəsilə nəhəngi yuxuya verdi, onun gözləri yumuldu. O, iti bir daşa ilişib yıxıldı. Mıx onun dabanından çıxıb yerə düşdü və həmin deşikdən qan axmağa başladı. Qanla bərabər nəcəng öz həyat qüvvəsini də itirib böyük bir mis heykələ çevrildi.

Arqonavtlar sahilə yan alıb Krit adasında gecələdilər, səhər isə yollarına davam etdilər.

Onlar yenə bir dəfə tufana düşdülər. Lakin bu artıq sonuncu imtahan idi və allahlar onları qoruyub saxladılar.

Apollon özü qızıl kamandan dənizə işıqsaçan oxlar göndərdi və arqonavtlara kiçik adamı göstərdi ki, onlar orada daldalana bilsinlər.

Sonra külək yatdı, hava açıldı, dəniz sakitləşdi və uzaqdan Yunanistanın sahili göründü.

Arqonavtların səfəri sona yetişdi.

Arqo evə qayıtdı.

YAZONUN ÖLÜMÜ

Uzaq və uzun səfərdən sonra müvəffəqiyyətlə qayıdıb gəlmiş arqonavtların şərəfinə düzəldilmiş ziyafət və şənliklər qurtardı. Gözəl “Arqo” gəmisi öz xidmətini başa vurdu – onun yelkənlərini fırtınalar cırıb dağıtmışdı. burnundakı qızıl yuyulub getmişdi və bir çox dənizlərin dalğaları onun ağac gövdəsini yarsız hala salmışdı. Arqonavtlar “Arqonun” qırılıb-dağılmış əsasını sudan çıxarıb, sahilə, adamlar üçün xatirə qoydular.

Sonra, cəsur qəhrəmanlar müxtəlif şəhərlərə dağılışaraq, hər kəs öz işi ilə məşğud oldu.

Qızıl yunlu dəri İolk çarının xəzinəsində qaldı. Amma o, Yazona xoşbəxtlik gətirmədi.

Qoca Peliy Yazonun qayıdıb gəlməsinə sevinmədi və çarlıq hakimiyyətini ona vermədi. O Yazona belə dedi: “Qoy xalq özü həll etsin, qoy xalq özü desin ki, İolkda kimi çar görmək istəyir”. Xalqa isə Peliy belə dedi: “Siz istəyirmisiniz ki, sizin çariçəniz yadelli qız olsun, özü də ki, cadugər? Yazonu tilsimə saldığı kimi, o sizi də tilsimə salar”.

Adamlar Medeyaya ehtiyatla baxır və Yazonun evindən uzaq gəzirdilər. Çox çəkmədən Yazonun İolkda heç bir dostu qalmadı. Medeya bunu görürdü, bu onun üçün acı və təhqiredici idi, odur ki, o, Peliydən bunun qisasını almağı və hakimiyyəti Yazon üçün əldə etməyi qərara aldı.

O, İolk qadınlarına danışdı ki, allahlar ona, qocaları cavanlaşdırmaq gücü vermişlər və ona inansınlar deyə, qoca bir qoyunu kəsdı, onu yenidən canlandırdı və quzuya döndərdi.

Bu zaman Peliyin qızları öz qoca atalarını cavanlaşdırmağı cadugərdən xahiş etməyə başladılar. Onlar çarı öldürdülər, lakin Medeya onu diriltmədi.

Peliyin ölümü Yazona kömək etmədi. Peliyin oğlu Akast İolkun çarı oldu. O, Yazonla Medeyanı şəhərdən qovub, Fesaliyada yaşamağa onlara icazə vermədi. Rusvay olmuş və doğma ölkəsindən qovulmuş halda, Yazon, alçaq dilənçi kimi, pay-

piyada İolkdan çıxıb, qonşu torpaqda özünə sığınacaq axtarmağa getdi.

Elə bu zaman Korinfdə Yazonun atasının köhnə dostu Kreont çarlıq edirdi. O, yurdlarından qovulmuş bu adamları köhnə dostluğun xatirəsinə qəbul etdi. Onlar şəhərin kənarında yoxsul bir evdə məskən saldılar, bir neçə il sakit yaşadılar və Medeya Yazon üçün iki oğlan doğdu.

Lakin onların evində səadət yox idi. Adamlar, cadugər və yadelli Medeyanı sevmir və ondan qorxurdular. Qadınlar cəhrənin arxasında oturub şəhər yenilikləri haqqında və öz ev işləri barəsində söhbət etməyə, evə, onun yanına gəlmirdilər; onların uşaqları Medeyanın balaca oğlanları ilə oynamır, onları hisrləndirir və döyürdülər. Medeya qəzəblənir, xifət edir və Yazona şikayət edirdi, bu şikayətlər Yazonun qanını qaraldırdı. O tez-tez evdən çıxıb Kreontun yanına qonaq gedirdi, Kreont həmişə onu öz köhnə dostunun oğlu kimi nəvazişlə qəbul edər, amma bir dəfə də olsun Medeyanı dəvət etməzdi.

Kreontun gözəl bir qızı var idi. Bu qız həmişə, Yazon saraya gələndə, onu sevinclə qarşılayır, özü onun üçün şərab tökər və onun arqonavtlar haqqında, onların “Arqo” gəmisində, yad dənizlərdə səfərləri haqqındakı nağıllarına saatlarla qulaq asardı.

Bir dəfə çar Yazona dedi:

– Mənim oğlum yoxdur, kim mənim qızıma evlənsə, o mənim varisim olacaqdır. Onu al – Korinfin çarı olarsan.

Özün itirmiş Yazon cavab verdi ki, mənim arvadım vardır – adı Medeyadır. Lakin, çar gülüb dedi:

– Bizim qanunlara görə o, arvad deyil, quldur, yadelli əsirdir. Ondən əl çək, onda sən sarayda, bolluq içərisində və hörmətlə yaşayarsan. Heç kim sənin keçmişini xatırlamaz.

Beləliklə, Yazon Medeyaya xəyanət etdi. Bu qəhrəman, qorxulu gecə vaxtı, Fazis sahilində, onu və yoldaşlarını ölüm gözləyəndə və yadelli qız onları xilas edəndə içdiyi andı yadından çıxartdı. Amma o Medeyaya düzün demədi, özündən uydurdu ki, çar onu öz yanında qulluğa götürmüşdür, ona görə də o, saraya köçməlidir.

Medeya əvvəlki kimi Yazonu yenə sevirdi, odur ki, Yazonun çarın qızına evlənmək istədiyini və artıq toy günü təyin edildiyini ona xəbər verənə qədər heç şeydən şübhələnmirdi. Medeya təhqir olunmuş, qəzəblənmişdi.

“Yazon öz andını unutdu, yadından çıxartdı ki, mən onun həyatını və şərəfini xilas etdim, ona görə mən doğma ölkəmi tərk etdim, atamın iradəsinə zidd getdim! O, məni uşaqlarla tək-tənha, yad adamların içərisində, köməksiz və arxasız qoymaq istəyir!”.

Hirs və kədər içərisində o, bir yerdə qərar tapmır və nə edəcəyini bilmirdi. Birdən, çarın xidmətçisi gəlib əmr etdi ki, o, Korinfdən dərhal çıxıb getməlidir – onu buradan qovmuşlar. Bu zaman o, ayıldı.

– Hər şey qurtardı! Əlvida, ay sevgi və asayişin səadəti! Hekata mənə köməyə gəl! İntiqam almağa mənə kömək et!

Medeya özünü itaətkar və sakit göstərdi. O, bir günlüyə möhlət istədi, Yazonla barışdı və tam itaətkarlıq əlaməti olaraq onun nişanlığına gözəl bir hədiyyə – əla bir nişan örtüyü və Günəş allahının qabaqlar Kolxida çarına bağışladığı qızıl tacı göndərdi.

Gözəl nişanlı qız hədiyyəyə çox sevindi, elə o saat tacı başına qoyub örtüyə büründü. Birdən o, özünü çox ağır hiss etdi, günəş tacı onun başını əzdi, yandırdı, sehirləyici örtük onu boğdu. O, təzə paltarını çıxarıb atmaq istədi, lakin, onlar bir anda onun üstündə alışdı və alov onun bütün bədənini bürüdü. O qışqırdı. Atası yüyürüb onun köməyinə gəldi, onun paltarını cırmağa başladı – od ona da keçdi, hər ikisi alov içərisində, canlı məşəl kimi sarayda o baş-bu başa qaçırıldı və heç kim də onlara kömək edə bilmədi.

Yazon onların kömürə dönmüş meyitlərini dəhşət içərisində gördü. Onun ürəyi sıxıldı – qorxuya düşüb utandı. O geriye, öz evinə qaçdı və oğlanlarını bağrına basmaq istədi. Gec idi! Medeya həddindən artıq qəzəblənərək, öz oğlanlarını öldürmüşdü və qanadlı əjdahalar onu Korinfdən götürüb aparmışdılar.

Yazon dünyada tək qaldı. Heç kim onunla yaşamaq istəmədi, daha heç kim onun nağıllarına qulaq asmadı. O şəhərbəşəhər gəzdi və heç yerdə özünə nə iş tapdı, nə də dinclik.

Bir dəfə o, dənizin kənarına gəldi. Onun qarşısında qumun üstündə yarı dağılmış, sınıq-sökük, yarıya qədər quma quylanmış, dayaqlar vurulmuş bir gəmi dayanmışdı. Yazon onu tanıdı: bu onun özü kimi, tək-tənha və hamı tərəfindən unudulmuş “Arqo” idi. Yazon onun dövrəsinə dolandı, gözdən keçirdi, yorulduğu üçün gəminin kölgəsində, sükanın altında uzanıb yatdı. O uzanıb xoşbəxt yürüş günlərini, cəsur yoldaşlarını, uzaq yad torpaqları yadına saldı və keçən bu çox günlər ərzində ilk dəfə üreyində yüngüllük və sakitlik hiss etdi.

Sonra o, yuxuladı.

O yatmışkən birdən külək əsdi, köhnə “Arqo” aşıb arqonavtların başçısını öz altında dəfn etdi.

Herakl

QƏHRƏMANIN DOĞULMASI

Heraklın anadan olması zamanı gəlib çatanda, Olimp dağında allahlr ziyafət edirdilər. Dünyanın sahibi Zevs allahlara xəbər verdi ki, bu saat yer üzündə insanlar arasında ən böyük bir qəhrəman doğulacaqdır və ona qüdrətli bir qüvvə bəxş ediləcəkdir, o, böyük işlər görəcək və bütün tarix boyu şöhrət qazanacaqdır. Zevs dedi:

– O, mənim sevimli oğlum olacaqdır, mən bütün Yunanıstanın hakimiyyətini ona verəcəyəm və başqa qəhrəmanlar da ona xidmət edəcəklər!

Zevsin arvadı Hera incidi ki, Zevs belə bir qüvvəni və şərəfi adi bir qadının oğluna vermək istəyir. Bir anda onun fikrində hiyləgərcəsinə bir plan meydana çıxdı. O, Zevsə dedi:

– And iç ki, bu saatın içərisində kim birinci doğulsa, bütün Yunanıstanın hakimiyyətini alacaqdır və başqa qəhrəmanlar ona xidmət edəcəklər!

Əgər Zevs bu dəqiqədə öz müqəddəs arvadına nəzər salsadı, o başa düşərdi ki, arvadı pis niyyətdədir: Çünki, nə yerdə, nə də göydə, nə işdə, nə də fikirdə heç kimin dünyanın sahibindən gizli sirri ola bilməzdi. Lakin, elə bu dəqiqə aldatma ilahəsi Ata, Zevsin diqqətini yayındırdı və Zevs, Heranın hiyləsini sezmədi. O, öz qızıl qədəhini qaldırıb dedi:

– And içirəm! Belə də olacaqdır!

.

Yer üzündə həmin saatda iki qadın uşaq gözləyirdi. Fivdə Zevsin böyük qəhrəmana ana seçdiyi çariçə Alkmena, Mikenada isə Arqos çariçəsi. Bu zaman Hera öz hökmü ilə birisinin doğumunu ləngitdi, ikincisinin dünyaya gəlməsini isə sürətləndirdi. Odur ki, əvvəlcə yanıqlı–yanıqlı ağlayan sısqa və zəif Arqos şahzadəsi Yevrisfey dünyaya gəldi, ondan sonra isə Alkmenanın oğlu oldu.

Yevrisfey doğulan kimi, Hera Zevsə dedi:

– Sevin, ey İldırım allahı: bu saat yer üzündə, sənin bütün Yunanıstana sahib etməyə söz verdiyin adam anadan oldu!

Zevs Heranın qəddar kələyini başa düşdü. Qəzəbdən onun sir–sifəti qaraldı. Hamı susub onun tufan qoparacağını gözləyirdi.

Onda, İldırım allahı aldatma ilahəsi Atanın üstünə atıldı. Onu Olimp dağından yerə tulladı və özünün göydəki işıqlı evinə allahların arasına gəlməyi həmişəlik ona qadağan etdi.

O vaxtdan bəri aldatma ilahəsi yerdə, insanların arasında yaşayır və öz pis əməlləri ilə onların arasında düşmənçilik toxumu səpir.

Dünyanın sahibi sonra Heraya müraciət edib dedi:

– Mən bilirəm, indi sən Alkmenanın oğlunu təqib edəcək, onun yolunda maneələr törədəcək, onu bir çox təhlükələrə düşür edəcəksən. Lakin o bütün, imtahanlardan çıxacaq, bütün maneələri dəf edəcəkdir, sənə ona maneçilik etmək cəhdlərini isə, onun ancaq şərəfini artıracaqdır. O bu vaxta qədər heç kimin edə bilmədiyi igidliklər göstərəcək və bir çox şanlı qələbələr qazanacaqdır. O öz yerdəki işlərini qurtarandan sonra isə mən onu Olimp dağına qaldıracağam və sən özün onu ölməzlərin cərgəsinə qəbul edəcəksən. Onun adı da qoy Herakl – yəni “şöhrətlənmiş Qəhrəman” olsun”.

HERA HERAKLI MƏHV ETMƏK İSTƏYİR

Fiva çarı Amfitrion yürüşdən qayıdıb, çəkdiyi hərbi zəhmətlərdən sonra dincəldi. Onun iti qılıncı yatağının üstündə divardan sakit asılıb qalmışdı. Nənni kimi dərin olan qalxanının içində isə Alkmenanın iki balaca oğlanları – İfikl ilə Herakl yatmışdılar. Alkmena, qalxanın içərisinə ipək kimi qıvrım tükü olan ağ qoyun dərisi döşəmişdi ki, yatmaq üçün uşaqların yeri yumşaq olsun.

İsti və sakit gecə idi, yarıaçıq qapıdan ayın işığı düşmüşdü. Sarayda hamı – çar da, çariçə də, qulluqçu qızlar da, çarın əsgərləri də yatmışdı.

Gecə yarısı eyvanın daş döşəməsi üstündə xışıltı eşidildi və bağdan yataq otağına sakitcə iki ilan sürünüb gəldi, – onları ilahə Hera göndərmişdi. Onlar çariçənin yatağının yanından sürünüb keçdilər və uşaqların yatdığı qalxanı tərpətdilər. Yumru ilan başları qalxanın qıraqlarından yuxarıya qalxdı, ilan gözləri parıldadı, bütün otaq yaşılmıtlı işığa büründü. İlanlar qara uzun dillərini çıxarıb, yatan uşaqların üzərində yüngül bir fışıltı ilə yırğalanırdılar.

Birdən uşaqlar yuxudan ayıldılar. İfikl diksinib qışqırdı, qalxanın qırağından aşıb iməkləyə-iməkləyə ağlayaraq anasını çağırırdı. İlanlar ona toxunmadılar, sürünüb beşiyə girdilər və soyuq, sürüşkən üzük kimi balaca Herakla sarındılar. Herakl güldü, oynayırmiş kimi, əlini uzadıb ilanların boğazından yapışdı. İyrənc həşəratlar onu sancmağa çalışaraq, uşağın əlində qıvrılırdılar, o isə onları tamamilə boğuluncaya qədər, daha da bərk sıxdı. Fışıltı kəsildi və ilanların gözündə işıq söndü.

İfriklin ağlaması Alkmenanı oyatdı. O, dəhşət içərisində yatağından sıçrayıb qalxaraq adamları köməyə çağırmağa başladı. Amfitrion qılıncını qapdı, çariçənin otağına yüyürüb gəldi. Qulluqçu qızlar və əsgərlər də yüyürüb gəldilər, məşəl gətirdilər və işıqda gördülər ki, balaca Herakl boğulmuş ilanları əlində tutaraq, sağ-salamat öz beşiyində uzanıb gülür.

Heraklın o zaman hələ bir yaşı tamam olmamışdı.

ÖZÜNƏ YOL SEÇMƏK

Herakl bir qədər böyüdükdən sonra, Amfitrion onu bir döyüşçü kimi tərbiyə etməyə döyüşçününün bilməli və bacarmalı olduğu hər şeyi – ox atmağı, qılınc vurmağı, nizə atmağı, yumruqlaşmağı, at minməyi ona öyrətməyə başladı. Çar həm də istəyirdi ki, Herakl oxumuş adam olsun, elmdən və incəsənətdən başı çıxsın. Lakin, Heraklın buna heç həvəsi yox idi, odur ki, müəllimlər çox vaxt ondan narazı qalırdılar.

Bir dəfə musiqi müəllimi Herakla acıqlanıb onu vurdu. Oğlan qəzəbləndi və kifaranı elə bir qüvvə ilə müəllimə tullandı ki, o yıxılıb öldü.

Amfitrion hirsləndi və Heraklı mühakimə etməyi əmr etdi. Lakin, gənc oğlan özünü qızğın müdafiə edirdi:

– Əvvəl o məni vurdu. Zərbəyə, zərbə ilə cavab vermək lazımdır. Mən onu öldürmək istəmirdim. Mən bilmirdim ki, mənim zərbəmdə bu qədər güc vardır.

Onda, Amfitrion Heraklın qüvvəsindən ehtiyat etməyə başladı və bir daha belə şeylər etməsin deyərək, onu dağa, naxır otarmağa göndərdi. Orada Herakl yüksək dağ çəmənlərində və meşələrində adi çoban kimi bir neçə il yaşayıb zəhmətlə işləyir və öz bədənini möhkəmlədirdi.

İyirmi yaşına çatır-çatmaz o, igidliklərə hazır vəziyyətdə və öz qüvvəsini sınaqdan keçirmək arzusu ilə Fivaya qayıtdı.

Eyni zamanda, Mikenada, Arqosda öz doğulması ilə Heraklı qabaqlayan şahzadə Yevrisfey də böyüyüb yaşa dolurdu. Təbiət ona nə gözəllik, nə ağıl, nə qüvvə, nə də mətanət bəxş etmişdi. Lakin, Zevsin Hera tərəfindən oğurlanmış sözünə görə o, Yunanıstanın Herakla məxsus olan hakimiyyətini əlinə almalı, Herakl özü də ona xidmət etməli idi.

Yevrisfeyin iyirmi yaşını tamam olanda, onun atası öldü və Yevrisfey Mikenanın çarı oldu.

Onun hamisi Hera o saat ona tapşırırdı ki, Heraklı öz yanına çağırınsın.

Yevrisfeyin elçisi Fivaya getdi və dedi ki, ağam tələb edir ki, Herakl allahların buyruğuna itaət edib, onun yanında xidmət etməyə gəlsin. Herakl on iki dəfə Yevrisfeyin əmrini yerinə yetirməlidir – onda çar onu azad buraxmağı vəd edir.

Günlərini Herakl ilə keçirən dostları onu dilə tutdular ki, Yevrisfeyin sözüne qulaq asmayıb Fivada qalsın.

Herakl bilirdi ki, onu Yevrisfeyə xidmət etməyə zorla məcbur etmək olmaz. Lakin, göstərə biləcəyi qəhrəmanlıqlar haqqındakı fikir onu həyəcanlandırırdı.

Bir dəfə o, dərin fikir və tam şübhə içərisində evə qayıdarkən yolda iki qadının ayrı-ayrı təriflərdən ona sarı gəldiyini gördü.

Onlardan biri sadə ağ paltar geymiş və başını hamar darı-mışdı. Onun gözləri aydın və düz baxır, bütün hərəkətləri sakit və sərbəst idi. O tələsmədən ləyaqətlə Heraklın yanına gəldi, qarşısında dayanıb, dostcasına onu salamladı.

O biri qadın çox gözəl idi. Əynindəki parlaq rəngarəng pal-tarı onun gözəlliyini gözə çarpdırırdı, onun sifətinə ənik və kir-

şan çəkilməmiş, kirpikləri geriye qatlanmış, dodaqlarına boya çəkilməmiş, saçları çoxlu xırda hörüklərə hörülmüş və məharətlə başına yığılmışdı. Qadının çılpaq qollarında biləziklər cingildəyir və o elə yeriyirdi ki, elə bil rəqs edir. O, yüngül addımlarla Heraklın yanına yüyürüb gəldi, nəvazişlə əlindən tutub gözlərinin içinə baxaraq dedi:

– Sən şübhələnir və fikirləşirsən, sənin sifətin qəmli, qaşbağın sallaqdır... Əl çək, fikir-xəyalla özünə əziyyət vermə, mənə bax və tez ol gülümsə! Həyat gözəldir və onda o qədər ləzzət vardır ki! Özün üçün xoş yaşa, həyat – şən bayramdır, bircə qayğı varsa – o da bacardıqca çoxlu zövq almaqdır: daldı yemək, şirin yatmaq, qəşəng geyinmək və heç şeylə özünü yormamaqdır. Xoşbəxt o adamdır ki, bütün həyatı boyu məclislərdə qonaq kimi – zəhmətsiz və qayğısız yaşaya bilir! Gəl mənimlə gedək, onda xoşbəxt olarsan!

Gözəl qız belə deyib Heraklı öz ardınca dartdı.

Herakl məftun olmuş və özünü itirmiş halda onun ardınca getməyə hazır ikən, o biri qadın onu dayandırdı.

– Utan bir! – deyə o, həqarətlə dilləndi. – Allahlar sənə qüdrətli bir güc vermişlər, sən isə köməksiz uşaqlar kimi özgülərinin əməyindən istifadə edib avara-avara gəzmək və kef çəkmək istəyirsən. Güclü adam özü öz həyatının sahibidir, o özü öz həyatını gözəlləşdirir, şər və pis əməllərlə mübarizə aparır və yer üzünü bədheybətlərdən və düşmənlərdən təmizləyir. Güc ilə ağıl insana mübarizə üçün verilmişdir. İnsan nə qədər güclü olsa, onun həyatı o qədər ağır olur.

– Eşidirsənmi? – deyə gözəl qız Heraklın üzünə güldü. – Onun ardınca getsən, şadlıq nə olduğunu bilməyəcəksən, dinc-liyin olacaq, nə də istirahətin.

– İstirahət işdən sonra yaxşıdır, – deyə birinci qadın etiraz etdi: – İnsana dincliyi sakit vicdan verir. Qəhrəman üçün isə ən böyük səadət odur ki, yaxşı bir iş gördüyünü və dünyada əbəs yerə yaşamadığını bilsin. Mənə qulaq as, dostum! Bu gün bayram, sabah ziyafət – insanın qəlbini boşluq çulğayır, can sıxıntısı

evi dolaşır. Bol yeməkdən iştaha pozulur, çox yatmaqdan insan zəifləyir və əzgin olur. Bütün həyatı boyu özgülərinin ziyafətində qonaq olan adamın talei kədərlidir. Gec-tez ziyafət qurtarar, axıra qalanı nöqərlər qovub bayıra salarlar və o, boş küçədə tək-tənha qalar. O kimə lazım olacaq, kim onun qayğısına qalacaq? Ancaq gənclik çağlarında zəhmət çəkən adam hörmətə və qocalıq çağında qayğısız yaşamağa layiqdir. Qəhrəmanın səadəti döyüşlərdə, yürüşlərdə, uzaq yollarda, nəhənglərlə təkbətək mübarizədə, düşmənlərlə vuruşmalardadır!

Bu sözləri deyərək, qadının üzü qeyri-adi bir işıqla parıldadı və Herakl gözəl qızı buraxıb səsləndi:

– Ey ilahə, mən sənin ardınca gəlirəm!

Bir anda hər iki qadın gözdən itdi, tozlu yolda hətta onların izi də qalmadı, sanki bunların hamısı Heraklın gözünə görünmüşdü. Lakin, indi o, şən və qətiyyətlə evə tələsirdi – o indi nə edəcəyini bilirdi.

Ertəsi gün səhər o, qohumlarına və dostlarına dedi:

– Mən Mikenaya gedirəm, mən allahların buyruğunu yerinə yetirməliyəm və Yevrisfeyin məndən tələb etdiyi on iki qoçaqlığı göstərməliyəm.

Heç kim onu öz fikrindən daşındıra bilmədi. Onun ən yaxın dostu İolay isə onu müşayiət etməyi üzərinə götürdü.

Herakl özü üçün ox, yay qayırdı, meşədəki ağaclardan möhkəm bir dəyənək düzəldib çar Yevrisfeyin yanına yola düşdü.

BİRİNCİ QOÇAQLIQ

Herakl Nemey şirini öldürür

Nemey əhalisi lap çoxdan şikayətlənirdi ki, meşənin yanındakı çəmənlərdə mal-qara otarmaq, meşədən nə piyada, nə də atlı keçib getmək, hətta evlərdə sakit yatmaq olmur: Nemey meşəsinin içərisində çox iri bir şir yaşayır, odur ki, hər gün naxırdan gah qoyun, gah bir uşaq, gah da yoldan ötən dinc bir yolçu izsiz-tozsuz yoxa çıxırdı.

Hətta, qılınc və qalxanlı cəsur döyüşçü belə Nemey meşəsindən sağ-salamat çıxıb bilmirdi, çünki yırtıcı şirə qarşı silah gücsüz idi – nə nizə, nə ox onun dərisinə bata bilmirdi, iti qılınc da ona heç bir zərər yetirə bilmirdi.

– Vay bizim halımıza! – deyə nemeyli kəndlilər danışdırlar. – Çox çəkməz ki, ölkəmiz tamam boş qalar.

Çar Yevrisfeyin hamisi olan ilahə Hera onu öyrətdi ki, Nemey şirini öldürməyə Heraklı rəyə gətirsin.

Herakl Nemeyə gəldi və meşənin yaxınlığında yaşayan adamlardan şirin mağarasının harada olduğunu və onu necə tapmaq lazım olduğunu soruşmağa başladı. Lakin, heç kim yolu ona göstərmək istəmədi və onu oraya aparmağa heç kim cürət etmədi.

– Sən meşəyə girən kimi, şir özü səni axtarıb tapar, – deyə adamlar gənc qəhrəmana şəfqətlə baxırdılar; onun qorxunc yırtıcı heyvana qalib gəlməsinə inanmırdılar.

Herakl tək-tənha meşəyə yola düşdü. Hündür ağaclar hey-rətlə başlarını tərpedərək hər tərəfdən onun ətrafını almışdı, kol-koslar ona ilişərək saxlamaq istəyir, quşlar onu qorxutmaq üçün qışqırırdılar, lakin Herakl hey irəliləyir və yerdə heyvanın izini axtarırdı.

O, çox getməmişdi ki, birdən bir qədər uzaqda şirin boğuc nəriltisini eşitdi və düz onun üstünə getdi. Şir də düşmənin yaxında olduğunu hiss etdi və elə bağırdı ki, bütün meşə titrədi, bir neçə sıçrayışla Heraklın qarşısına gəlib çatdı. O, hiddətlə göz-

lərini dolandırdı, quyruğunu böyürlərinə vurub ucadan nərildədi və vüqarla Heraklin qaşısında dayandı. Herakl özünü itirmədi, kamanını qaldırdı və oxu cəld düz şirin gözünə buraxdı. Şir acıqla başını buladı və oxu pəncəsi ilə elə vurdu ki, elə bil saman çöpünü vurur. Sonra o, pişik kimi çöməldi, bu qoçaq adamı əzib məhv etməyə hazır vəziyyətdə pəncəsini qaldıraraq tullandı. Herakl kənara atıldı və ağır dəyənəyi gücü gəldikcə şirin tüklü başına çırpdı. Amma dəyənək şirə heç bir zərər toxun durmadan geri qayıdıb Heraklin əlindən düşdü. Şir yenə başını yırgaladı, uzun-uzadı və bərkdən əsnədi, birdən darıxmış kimi geriyyə dönüb qaçdı və meşənin içərisində gözdən itdi.

Herakl onun ardınca getdi.

Çox keçmədən o, mağaranın ağzını gördü, ox-yayını kənara tullayıb, içəri girdi, mağaranın içərisi qaranlıq idi, əlini sürtə-sürtə o, qabağa getdi. Birdən şir onun sinəsinə tullandı, onu parçalayıb dağıtmaq istəyirdi ki, Herakl hər iki əli ilə bu yırtıcı heyvanın boğazından yapışdı, dəmir həlqə kimi onun boynunu sıxıb boğdu.

Şirin cəmdəyi o qədər iri və ağır idi ki, Herakl onu qaldıra bilmədi. Onda o, şirin dərisini başı ilə birlikdə soydu, əyninə geyib Mikenaya getdi.

Adamlar, çiyində şirin başı olan Heraklı gördükdə, qışqıraraq qaçmağa başladılar. Çar Yevrisfey özü də ondan qorxub, sarayın uzaq bucaqlarından birində gizləndi. Herakl dedi:

– Budur, mən öldürülmüş şirin dərisini çara gətirmişəm.

Amma qorxaq Yevrisfey həтта ölmüş şirdən də qorxub ona baxmağa cürət etmədi.

– Qoy Herakl onu özü üçün götürsün, – deyərək çar əmr etdi.

– Təşəkkür edirəm, – deyərək Herakl şirin dərisini özü ilə apardı.

O, dərinə plaş kimi geydi və dəri onu çox yaxşı qoruyurdu, çünki ona nə qılinc batırdı, nə də ox.

Herakl Nemey şirinin dərisinə bürünüb, çar Yevrisfeyin ikinci əmrini yerinə yetirməyə getdi

İKİNCİ QOÇAQLIQ

Herakl Lerney əjdahasını məhv edir

Arqosun yaxınlığında çox geniş Lerney bataqlığı yerləşmişdi.

Burada yerin altından təmiz və sərin bulaq çıxırdı, lakin sısqa çeşmə çaya, yaxud dənizə yol tapa bilmədiyi üçün axıb ətrafdakı çökəklərə tökülürdü. Su qalib xarab olmuş, üzünü mamır və bataqlıq otu basmışdı və böyük bir düzənlik bataqlığa çevrilmişdi. Bataqlığın üstünü həmişə örtən yaşıllıq yoldan ötən yorğun yolçunu özünə cəlb edər, lakin o, ayağını yaşıl çəmənə basan kimi, doqquzbaşlı əcayib əjdaha fişıldaya-fişıldaya bataqlıqdan sürünüb çıxar, öz ilan quyruğunu adama dolaşdırar, onu bataqlığa çəkib aparar və yeyərdi..

Axşam çağı, əjdaha yeyib doyandan sonra yatan zaman onun doqquz ağızından çıxan zəhərli nəfəsi duman kimi bataqlığın üzərinə qalxar və havanı zəhərləyirdi. Bu hava ilə nəfəs alan adam xəstələnər, O uzun zaman yatıb ölərdi. Ona görə də adamlar bataqlığa yaxınlaşmamağa çalışar və bu dəhşətli yerə yaxın olmağa qorxardılar.

Odur ki, çar Yevrisfey Herakla, Lerney əjdahasını məhv etməyi əmr etdi.

Herakl, dostu İolayın sürdüyü arabada Lerneyə yola düşdü. Bataqlığa gəlib çatdıqda, Herakl İolayı araba ilə bərabər yolun qırağında qoydu, özü isə məşəl yandıraraq cəsarətlə bataqlığa doğru yeridi.

Həmin saat əjdaha tox idi və mürgüləyirdi. Herakl, oxların ucunu məşəldə yandırdı, əjdahaya yanar oxlar atmağa başladı. O, əjdahanı acıqlandırdı və bataqlıqdan bayıra sürünüb çıxmağa məcbur etdi. Əjdaha soyuq, sürüşkən quyruğunu Heraklın sol qıçına doladı, doqquz başın hamısı onun ətrafında fişıldadı. Herakl, həm yırtıcı heyvanların, həm də ilanların dişlərindən qorunmaq üçün ən etibarlı vasitə olan şir dərisinə bərk-bərk büründü, qı-

İncını siyirdi və bir-birinin dalınca əjdahanın qorxunc başlarını doğramağa başladı.

Lakin əjdahanın yarasından qan axan kimi, kəsilmiş başın yerində iki başqası, daha da qəzəbli və daha da qorxuncu çıxırdı. Çox çəkmədən Herakl, sanki fışıldayan başlardan ibarət canlı kol ilə əhatə edildi, həm də bu başların hamısı qanlı ağızlarını ayırıb, ona sarı uzanırdılar.

O, yerindən tərپənə bilmirdi – ilanın quyruğu həlqə kimi onun qıçına sarınmışdı, qolu isə əjdahanın yeni-yeni çıxan başlarını doğramaqdan yorulmuşdu. Birdən o, sağ ayağında ağrı hiss etdi və əyilib baxanda, qısqaclarını pəncəsinə keçirmiş bir xərçəng gördü.

Herakl gülməyə başladı:

– Məni təkləyibsiniz? Bu insaf deyil! Qüvvələr bərabər deyildir. İndi mənim də öz dostumu köməyə çağırmağa ixtiyarım vardır.

O da arabanın yanında gözləyən İolayı çağırırdı.

Herakl məşəli ona verdi və tapşırırdı ki, qılınc əjdahanın başını kəsib atan kimi, sən odla yaranı yandır. Əjdahanın od toxunan yerindən artıq təzə baş çıxmırdı. Az sonra əjdahanın axıncı başı bataqlığa yumbalandı. Lakin bu, hətta kəsildəndən sonra da ölmək istəmirdi və qanına bulaşmış halda otların üstündə düşüb qalaraq kinli gözlərini dolandırır və səssiz qəzəb içərisində ağzını ayırırdı. Herakl onu bataqlıqdan çıxarıb torpağa basdırmağa məcbur oldu ki, o heç kimə zərər yetirə bilməsin.

Herakl, öz oxlarının ucunu Lerney əjdahasının qanına batırdı və bu oxlar öldürücü oldu, heç bir qüvvə bu oxla yaralanmış adamı sağalda bilməzdi.

ÜÇÜNCÜ QOÇAQLIQ

Herakl Keriney xallı maralını qovub tutur

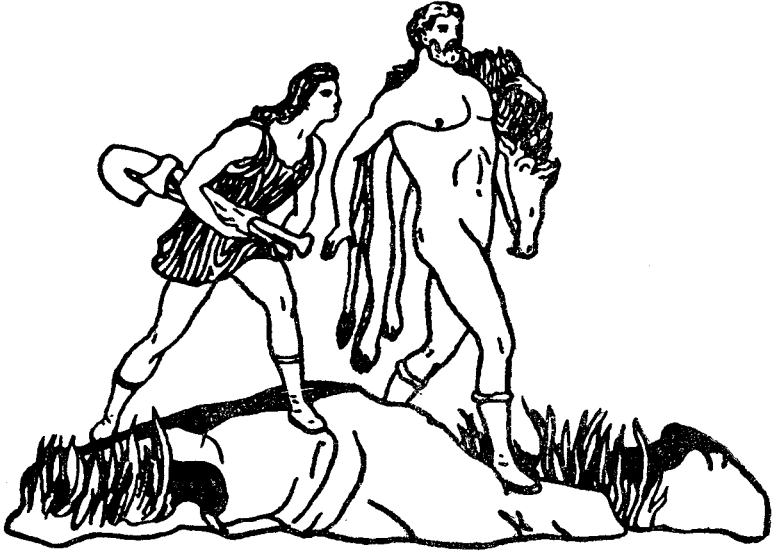
Arkad dağlarının yamaclarında çırpı yığan odunçular, bir dəfə qızıl buynuzlu gözəl bir xallı maral gördülər. O, sıldırım bir qayanın başında dayanmışdı və adamları görər-görməz qasırga kimi götürüldü; yalnız ağacların budaqları tərپəndi, bir də maralın gümüş dırnaqları daşlara toxunub cingildədi.

Gözəl xallı maral haqqında kəndlərə səs yayılmışdı, bir çox ovçular dəfələrlə onu axtarmağa getmişdilər. Lakin, xallı maral onları gören kimi bir anda qaçıb dağüstü meşədə gizlənmişdi. Meşə sıx və keçilməz, dağ isə adamlara əlçatmaz görünürdü. Ovçular vadiyə qayıdər və danışardılar ki, dünyada elə bir adam tapılmaz ki, bu xallı maralı izləsin və qovub tutsun.

Üçüncü dəfə Yevrisfey Heraklı çağırıldı və Keriney xallı maralını tutmağı və diri-dri Mikenaya gətirməyi ona tapşırıldı.

Herakl öz dostu İolay ilə Arkad dağlarına yola düşdü. O, öz kamanını və zəhərli oxlarını evdə qoydu və silah əvəzinə özü ilə balta, mişar, bel və bıçaq götürdü.

Onlar qalın meşəni qırıb yol açdılar, sıldırım qayalıqları çapıb pilləkən düzəldilər, hündür otları tapdalayıb cığırlar açdılar. Qəhrəmanlar ağacları qırıb körpü kimi çeşmələrin və dağ çaylarının üzərinə uzatdılar, ağacların budaqları və möhkəm qabıqları ilə onları sarıdılar. Bu asma körpülərlə onlar uçurumları keçirdilər, pillələr və cığırlar dağın lap başına qalxırdılar. Bəzən maral bir anlığa onların qarşısında görünür, qızıl buynuzlarını parıldadır, sanki onları öz dalınca cəlb edib apararaq, daha da uzaqlara gedirdi. Herakl ilə İolay səbirlə onun izini tutub gedirdilər. Onlar qarla örtülü dağ zirvələrini aşır, dərələrə enir, çeşmə və çayların dayaz yerindən keçirdilər. Qar layları topa-topa sürüşərək onların üstünə buzlu toz səpələyirdi, onların üzərində gurultu ilə dağ tufanları qopurdu. Günün çıxmasını onlar dağların zirvələrində qarşılıyır, iri ağacların koğuşlarında gecələyir, sıx kolluqlarda giləmeyvə, fındıq, şirin köklərdən yeyir, dağ çeşmələrindən su

içirdilər və yorulmadan, saatbasaat daha da hündürə və əlçatmaz dağlara qalxırdılar.

Xallı maral onların qarşısına daha da tez-tez çıxır, sanki adamlara isinişməyə başlayırdı, o dayanıb, qorxmadan onlara baxır və artıq əvvəlki kimi o qədər cəld qaçmırdı. İndi onu öldürmək çox asan olmuşdu, lakin onlar maralı diri tutmalı idilər – çarın əmri belə idi.

Nəhayət, onlar maralı zirvənin üstünə qovub çıxara və onu qabaqlaya bildilər. İolay onu uçurumun üçtündəki dar cığırdə gözləyirdi. Maral onu görən kimi döndü və geriyyə qaçmaq istədi, lakin Herakl burada onun yolunu kəsdi. Maral haraya qaçacağını bilməyib o yan-bu yana vurnuxdu və birdən uçurumun qırağında donub qaldı. Elə bu anda Herakl, sarmaşan otlardan toxunmuş kəndiri onun buynuzlarına saldı və İolay gələnə qədər onu bərk-bərk saxladı. Onlar tutulmuş maralı ikilikdə, tapdalanmış yollarla dağdan aşağı endirdilər.

Birdən meşədə, çığırın döncəsində, onların qarşısına qısa, nazik paltar geymiş, əlində ovçu kamani, çiyində ox çantası olan gözəl bir qadın çıxdı. Onun sifəti qəzəbli, gözləri parılda-

yırdı. O, amiranə tərzdə ovçuları dayandırdı, maral isə o saat onun yanına yüyürüb başını onun əllərinə sürtməyə başladı. Gənc ovçu qız əlini onun başına çəkib dedi:

– Ah, acıgöz insanlar! Aşağıda, geniş vadilərdəki yollar və düzlər sizə azlıqımı edir? Nə üçün siz mənim dağ meşəmin sakitliyini pozdunuz? Hələ bu vaxta qədər buraya insan ayağı dəyməmişdir... İndi siz adamlara buranın yolunu göstərdiniz, bundan sonra mənim qoruq təpələrimdə balta və bel səsləri eşidiləcək, ovçuların oxları isə mənim heyvanlarımı və quşlarımı ürküdəcəkdir. Nə üçün siz belə etdiniz?

Herakl Zevsin qızı–ovçu Artemidanı tanıdı.

– Bizə acığınız tutmasın, ilahə! – deyə Herakl cavab verdi. – Biz buraya sənin atanın, bizi insanlara xidmət etmək üçün göndərmiş böyük Zevsin buyruğu ilə gəlmişik. Biz zirvələrə ona görə yol salmışıq ki, bütün torpaq insanların ixtiyarında olmalıdır. Lakin buraya yalnız cəsur və qüvvəli adamlar qalxa bilərlər. Qoy igidlər bizim ardımızca bu təpələrə çıxsınlar. Bura gözəldir, burada azad nəfəs almaq olur və buradan uzaqda bütün ətraf görünür. Burada hava təmizdir və buraya qalxan adam özü də təmiz və yaxşı olur.

İlahənin baxışı yumşaldı. O, gözəl maralı əli ilə oxşayıb ona:
– Əlvida! Sən tezliklə mənim yanıma qayıdarsan! – dedi, özü isə ağacların arasında gözdən itdi.

Herakl ilə İolay yollarına davam edərək tutduqları maralı dallarınca apardılar.

Geriyə qayıdarkən onların yolları asan idi və çürətlə yeriyirdilər, çünki onlar öz izləri və cığırları ilə gedirdilər. Az sonra dağın ətəklərinə endilər. Herakl Mikenaya yollanıb gözəl xallı maralı Yevrisfeyin sarayına gətirdi.

Lakin, çar Artemidadan qorxub, maralı Herakla verdi.

Herakl, gözəl ovçu qızın: “Sən mənim yanıma qayıdarsan!” – sözlərini xatırladı. Onun arzusunu yerinə yetirmək üçün maralı ilahə Artemidaya qurban gətirdi.

DÖRDÜNCÜ QOÇAQLIQ

Herakl yer üzünü Erimanf qabanından xilas edir

İstər yayda, istərsə də payızda tarlalarda tərəvəz və taxıl yetişəndə, Erimanf dağının yanında yaşayan kəndlilər, səhərlər öz tarlalarına həyəcanla baxar və hər dəfə gah burada, gah da orada, dəhşətli bir viranəliyin izini görürdilər: torpaq eşələnib dağılmış, əkin tapdalanmış və kökündən çıxarılmış, insanlara lazım olan çoxlu meyvələr kiminsə qaba qüvvəsi ilə əzilib dağılmış olardı.

Adamlar belə nağil edirdilər ki, dağ yamaclarındakı palıd meşəliyində vəhşi bir qaban yaşayır və gecələr o, dağdan aşağı enir və tarlaları viranə qoyurdu. Amma onun dişləri və dırnaqları elə qorxunc idi ki, heç kim meşəyə getməyə və bu mənfur heyvanı öldürməyə cürət etməzdi.

Çar Yevrisfey Herakla Erimanf qabanını ovlamaq üçün yola düşməyi əmr etdi.

Herakl, kənddə sərrast vuran bir ovçunun olmamasına təəccüb etdi, çünki, qabanı öldürmək o qədər də çətin iş deyildi, odur ki, qəhrəman təklidə Erimanf dağına getdi. Sıldırım yamaclarla yuxarı qalxarkən o, at ayaqlarının səsini eşitdi və birdən onun yanından dərəyə vəhşi atlar ilxısı çapıb keçdi. Lakin diqqətlə baxanda Herakl gördü ki, bunlar at deyildir. Sanki, insanın yarısı atın yarısı ilə, atın sağrısında başı və əllərilə insan gövdəsi birləşmişdir. Uzaqdan elə bil ki, qızgın atlılar iti gedən atları minib çapırdılar.

– Kentavrlar! – deyə Herakl səsləndi.

Kentavrlar, yollarında olan hər şeyi qırıb dağıda-dağıda, Heraklın yanından fırtına kimi keçib getdilər və birbaşa dağın ətəyində yerləşən kəndə çapdılar.

“Bu, vəhşi qabandan da qorxuncdur!” – deyə Herakl düşündü və indi başa düşdü ki, nə üçün Yevrisfey onu buraya ova göndərmişdir.

Lakin o, qorxmadan yoluna davam etdi. Bir qədər keçdikdən sonra o, qarşısında gənc bir kentavrın keşik çəkdiyi bir mağara gördü.

Herakl cəsərətlə ona yanaşıb, dostcasına dedi:

– Mən çarın ovçusuyam. Çar mənə, burada dağda yaşayan vəhşi qabanı izləyib öldürməyi əmr etmişdir. Onu necə tapmaq lazım gəldiyini mənə göstərməzsənmi?

Kentavr həvəslə cavab verdi:

– Bu qaban bizi – bu meşənin sakinlərini də bərk cana gətirmişdir. Onun dərindən mən gərək mağaranı qoruyam ki, o bizim yurdumuzu viranə qoymasın. Əgər sən onu öldürsəydin, yaxşı olardı. Mən onun izini sənə göstərəm. Amma qabaqca mənim qonağım ol.

O, Heraklı mağaraya apardı, ocaqda od yandırdı və ovçunu ət və meyvəyə qonaq etdi.

– Mən yeyərkən şərab içməyə adət etmişəm, – deyə Herakl dilləndi, – amma sizin, yəqin ki, şərabınız yoxdur.

– Heç də elə deyil! – deyə kentavr lovğalıqla çıxırdı. – Şərab və keyf allahı Dionis özü bu yaxınlarda bizə bütöv bir çəllək təzə şərab bağışlamışdır. Qoy elə də olsun, səni qonaq edim, amma bu barədə yoldaşlarım bilməməlidir.

Beləliklə o, əzizlədikləri çəlləyi açdı, özü və Herakl üçün şərab tökdü və onlar içib şənleşdilər.

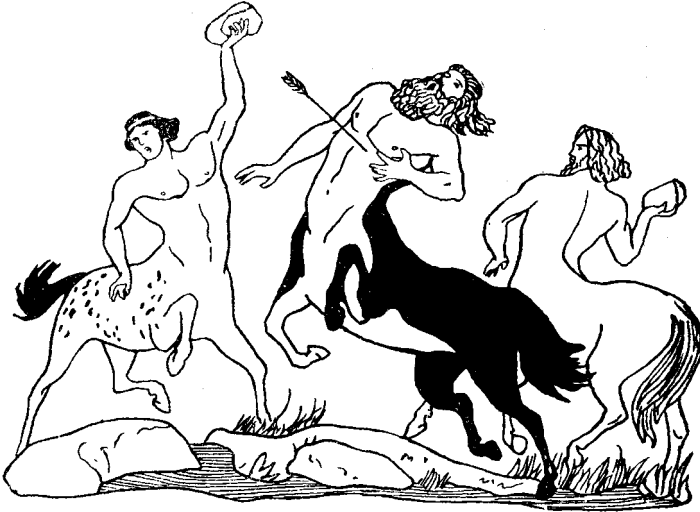
Birdən mağaranın ağzında at ayaqlarının səsi gəldi – şərəbin iyi kentavrları cəlb etmiş və onlar susuzluqdan taqətdən düşərək qaçıb buraya gəlmişdilər. Yad adamın onların mənzilinə girdiyini və şərəblərini içdiyini bilib, onlar həddindən artıq qəzəbləndilər və vəhşicəsinə bağıra-bağıra mağaraya girdilər. Herakl yanmış kəmərləri ocaqdan alıb mağaranın içərisindən onlara tullamağa başladı. Onlar oddan qorxub qaçdılar. Herakl mağaradan bəriyə çıxıb, meşəyə getmək istədi. Lakin, kentavrlar onu güdürdülər, onun tək olduğunu görüb, ürəkləndilər və yenidən onun üzərinə hücum etdilər. Belə olduqda Herakl Lerney əjdahasının qanı ilə zəhərlənmiş oxları onlara atmağa başladı və onlar bir-birinin ardınca yerə yığılıb öldülər. Bu zaman Herakl qonaq edən gənc kentavr mağaradan bayıra çıxdı və kentavrların ətrafda uzanan meyitlərinə təəccüblə baxdı.

– Necə! Bu balaca ağac parçası öldürür? – deyərək soruşdu. – Bu nazik ağac öldürə bilər?

Bunu deyib, o, oxu ölənlərin birinin bədənindən dartıb çıxartdı.

– Yavaş! Deyərək Herakl qışqırdı.

Lakin artıq gec idi: kentavr oxu əlindən saldı və ox onun ayağına sancıldı. O, səsinə belə çıxarmadan yığılıb öldü.

Herakl ölmüş kentavrların cəsədlərini mağaraya daşdı, sər-
dabə kimi onların üstünə yekə daşlar qaladı və yoluna davam et-
di. Heç bir zəhmət çəkmədən o, qabanı meşədə güdüb, qıçından
yaraladı, əl-ayağını sarıdı, çiyinə aşırıb Mikenaya qayıtdı və
Yevrisfeyin sarayına gəldi.

Vəhşi qabanın bağırtısı bütün sarayı bürüdü, çar Yevrisfey
qorxusundan həyətdə su üçün qoyulmuş böyük mis çənin içinə
girdi.

Herakl axır ki, onu axtarıb tapdı. Lakin, çar çənin qırağından
dəhşətli qabanın başını görəndə kimi, əllərini yelləyib cır səsle
qışqırdı:

– Tez ol, burdan get!

Herakl güldü, çıxıb getdi və qabanı kəsib camaatı qonaq et-
məyi əmr etdi.

BEŞİNCİ QOÇAQLIQ

Herakl Stimfal quşlarını qovur

Müharibə allahı Aresin bir dəstə vəhşi quşu var idi. Onların caynaqları və dimdiyi dəmirdən idi, mis lələkləri isə bədənlə-rindən qopub dəhşətli bir qüvvə ilə aşağı düşür, ox kimi adamı öldürürdü. Quşlar Stimfal gölünün yanında dağlarda və dərələrin dibində yaşayırdılar. Bu gölün suları yeraltı mağaraya axıb tökü-lür, kiçik çaylar şəkildə yerin altına, ölümlər səltənətinə axırdı. Göldə yaşayış yox idi, onu çılpaq qayalar əhatə etmişdi. Ancaq gölün ortasındakı adada hündür qamışlıq əmələ gəlmişdi və bu-rada müharibə allahının quşları yaşayırdı. Onlar insan əti ilə qi-dalanırdılar və buradan dəstə ilə qalxıb qanlı ova uçub gedərdilər.

Çar Yevrisfey Herakla əmr etdi ki, Stimfal gölünə getsin və Aresin quşlarını dənizin arxasına qovub uzaqlaşdırsın.

Herakl özü ilə getməyə İolayı da çağırırdı, öz kamanını və zəhərli oxlarını götürüb, dağlara yola düşdü. Onlar uzun zaman uçurumlarda dolaşdılar və nəhayət, dibində Stimfal gölü yerləşən dərəyə gəlib çıxdılar.

Ətraf boşluq və qorxulu idi: çılpaq qayalardan başqa nə bir çiçək, nə də ağac var idi. Gölün hamar üzünü nə külək xəfif-xə-fif dalğalandırır, nə balıqlar suda çırpınır və nə də kərtənkələlər daşların arasında özlərini günə verirdilər. Gölün üzərində ölü bir sükut var idi. Herakl ilə İolay lap suyun qırağındakı daşın üstün-də oturub, sakit gölə tamaşa edirdilər. Onları nə isə bir kədər bas-dı, bədənlərində yorğunluq hiss edir, çətinliklə nəfəs alırdılar.

Herakl dostuna dedi:

– Özümü nə isə pis hiss edirəm, nəfəsim tənqləşir, ürəyim dayanır və kaman əlimdən düşür...

Onları qəribə bir yuxu basdı.

Bu zaman gölün ortasındakı adadan bir-birinin dalınca cin-gilti ilə iri qırmızı quşlar qalxdı. Onlar qatarla, bir-birinin dalın-ca gölün, dərənin üzərində dövrə vurmağa başladılar və tezliklə

bulud kimi göyün üzünü bürüdülər, suyun üzərinə tünd-qırmızı kölgə düşdü.

Birdən, yatmış Heraklın yanına nə isə düşdü, daşa dəyib guruldadı, Herakl yuxudan oyandı.

Onun yanında kəndlilərin bağdan və bostandan quşları qovduğu adi bir taxta çax-çaxa düşüb qalmışdı. Qəhrəmana bu çax-çaxanı insanların ağıllı mürəbbisi və köməkçisi ilahə Afina göndərmişdi.

Herakl yerindən dik qalxdı, İolayı oyatdı, çax-çaxanı ona verib tapşırırdı ki, onu silkələsin. Çax-çaxa cırıldıyıb, susmuş gölün üzərində gurultu qoparır və dağ əks-səda ilə bu səsi yüz qat artırır. Qeyri-adi səslərdən hürkmüş quşlar o tərəf bu tərəfə qaçır, lələklərini tökərək intizamsız halda uçuşurdular. Herakl kamanını qapıb, bir-birinin dalınca oxları quşlara atmağa başladı.

Vurulmuş quşlar gölə düşür və ağır lələkləri onları gölün dibinə çəkib aparırdı.

Nemey şirinin heç bir ox batmayan dərisinə bürünmüş Herakl, qorxunc Stimfal quşlarını şiddətlə qırıb töküdü. Onların çoxu gölün sularında qərq oldular. İndi, artıq göl sakit deyildi, onun suyu sütun kimi yuxarı qalxır, pıqqıldayır və ağ buxar göyə qalxırdı.

Salamat qalan quşlar gölün üzərində yüksəklərə qalxaraq, dəstə ilə bir yerə toplaşdılar və uçub uzaqlaşdılar. Onlar Yunanıstanı tərk etdilər, lap uzaqlarda, coşğun dənizin arasındakı kimsəsiz bir adaya endilər.

– Nə qədər ki, bizi ölüm yuxusu basmayıb, tez ol, buradan çıxıb gedək! – deyə Herakl yoldaşına müraciət etdi. Sonra hər iki dost Afinanın çax-çaxasını qaynayan suya tullayıb, kimsəsiz göldən tələsik çıxıb getdilər.

ALTINCI QOÇAQLIQ

Herakl Avgiyin tövləsini təmizləyir

Elidanın çarı Avgiy həddindən artıq varlı idi. Onun saysız-hesabsız öküz və qoyun sürüləri, at ilxıları Alfey çayının məhsuldar vadisində otarılırdı. Onun qar kimi ağappaq ayaqları olan üç yüz atı, mis kimi qıpqırmızı iki yüz atı var idi; on iki at qu quşu kimi tamam ağ idi, onlardan birinin isə alında ulduz parıldaırdı.

Avgiyin mal-qarası o qədər çox idi ki, nöqərlər pəyələri və tövlələri təmizləməyə macal tapmırdılar, odur ki, uzun illər ərzində pəyələrdə peyin yığılıb dam boyda qalanmışdı.

Çar Yevrisfey Avgiyə dostlaşmaq və Heraklı alçaltmaq məqsədilə, qəhrəmanı Avgiyin tövlələrini təmizləməyə göndərdi.

Herakl Elidaya gəlib, Avgiyə dedi:

– Əgər öz atlarının onda bir hissəsini mənə versən, sənin tövlələrini bir gündə təmizləyəm.

Avgiy gülümsədi: o belə düşünürdü ki, bu tövlələri ümumiyyətlə təmizləyib qurtarmaq olmaz. Ona görə də çar, Herakla dedi:

– Əgər sən mənim tövlələrimi bir gündə təmizləsən, mən öz atlarımların onda bir hissəsini sənə verərəm.

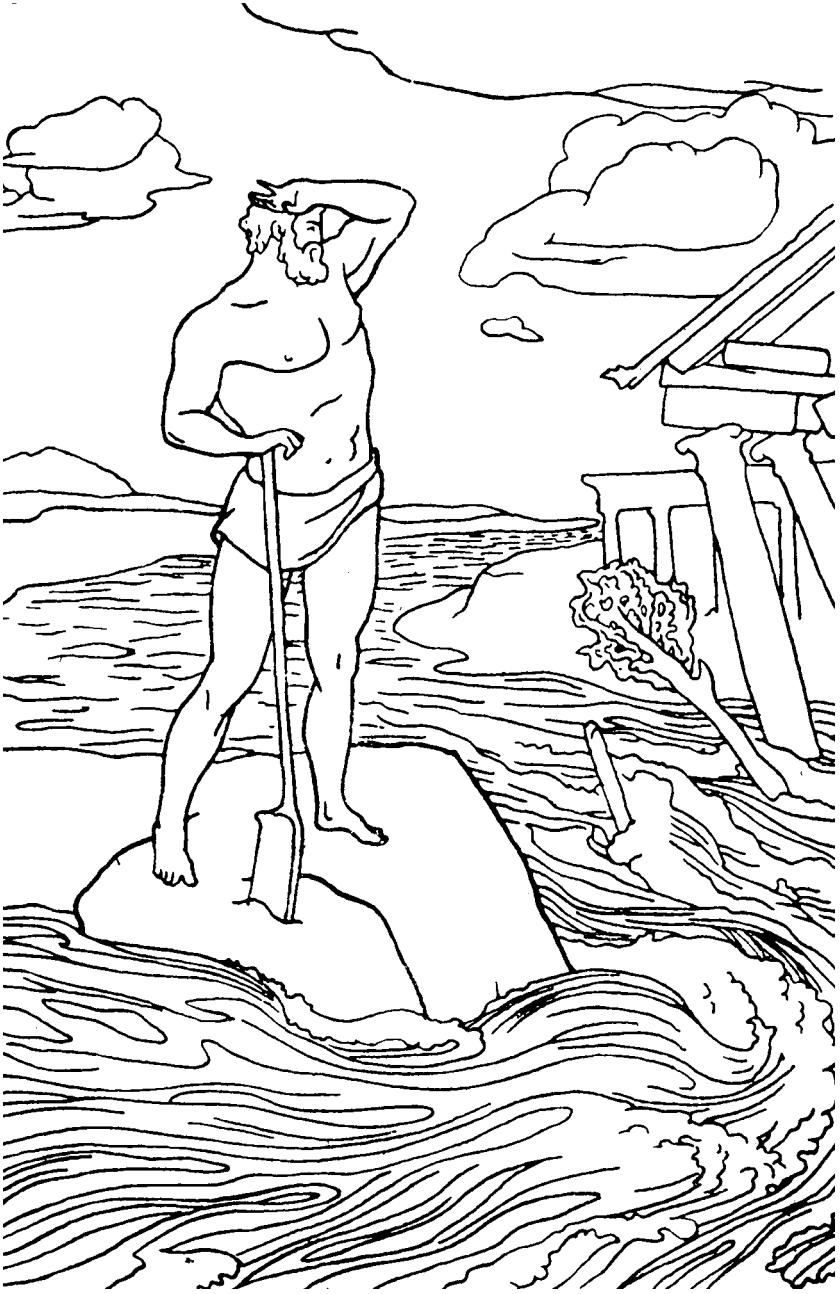
Belə olduqda Herakl ona kürək vermələrini tələb etdi, çar Avgiy də istehza ilə gülüb qəhrəmana kürək verilməsini əmr etdi.

– Bu kürəklə sən, çox işləməli olacaqsan! – deyə o, Herakla müraciət etdi.

– Ancaq bircə gün, – deyə Herakl cavab verdi və Alfeyin sahilinə getdi.

O, kürəklə yarım gün səylə işlədi. Torpaq onun ayağının altından çıxıb, hündür sədd kimi uzanmışdı. Herakl çayın axınının qabağını boğub, onu birbaşa çarın tövlələrinə yönəltdi.

Alfeyin suyu sürətlə tövlələrdən axıb keçdi və özü ilə bərabər peyini, axurları, yem qablarını və hətta sınıq-sökük divarları da yuyub apardı.

Herakl kürəyə söykənərək, çayın cəld işləməsinə tamaşa edir və ancaq hərdənbir onun köməyinə gəlirdi.

Günbatana yaxın, tövlələr təmizlənilib qurtarmışdı.

– Mənə acığınızı tutmayın, ey çar, – deyə Herakl çara müraciət etdi, – mən sənin tövlələrini nəinki, təkcə peyindən, hətta köhnəlmiş və çoxdan çürümüş bütün şeylərdən təmizləmişəm. Mən vəd etdiyimdən daha çox iş görmüşəm. İndi isə sən öz vəd etdiyini ver.

Lakin, acgöz Avgiy mübahisə etməyə, söyüb-söylənməyə və atları Herakla verməkdən boyun qaçıрмаğa başladı.

Belə olduqda, Herakl qəzəbləndi, Avgiy ilə döyüşə girdi və təkbətək vuruşmada onu öldürdü.

YEDDİNCİ QOÇAQLIQ

Herakl Krit öküzünü ram edir

Herakl artıq altı dəfə Mikenaya gəlmiş və çar Yevrisfeyin ömrinə görə təhlükəli və çətin səfərə getmişdi. O, altı şöhrətli iş görmüşdü: Nemey şirini öldürmüş, Lerney əjdahasını məhv etmiş, Keriney xallı maralını tutmuş, Erimanf qabanını Mikenaya gətirmişdi, Stimfal quşlarını Yunanıstandan qovmuş və bir günün içərisində Avgiyin tövlələrini təmizləmişdi. Budur, Yevrisfey yenə qəhrəmanı öz yanına çağırdı və ona, dənizlə üzüb Krit adasına getməyi və kritlilərdən heç birinin öhdəsindən gələ bilmədiyi qızmış öküzü ram etməyi əmr etdi.

Bu öküz vaxtilə Krit adasına üzüb gəlmiş və Krit çarı Minos dənizlər allahı Poseydona vəd etmişdi ki, öküzü ona qurban gətirəcəkdir. Lakin, qızıl buynuzlu, qar kimi ağappaq öküz Minosun o qədər xoşuna gəlmişdi ki, çar öküzü özü üçün saxlamış, Poseydona isə başqa bir öküzü qurban vermişdi. Dəniz allahının qəzəbi tutmuş və gözəl öküzü quduzlara düşürmüşdü. Öküz qudurmuş, mövlədən bayıra çıxmış, çarın həyətidən qaçıb getmiş və bütün adanın başına bəla olmuşdu.

Herakl dənizin sahilinə gəldi, Finikiya gəmisinə minib Krit adasına yola düşdü. Fırtına qopdu, uzun zaman gəmini fırtınalı dənizdə atıb-tutaraq, nəhayət onu parçaladı və dalğalar gəminin parçalarını yad, naməlum bir ölkənin sahillərinə tulladı.

Burada, böyük lələk topasına bənzər ağaclar bitirdi: bu ağacların gövdəsindən birbaşa yoğun saplaqlar çıxmışdı, bu saplaqlarda elə böyük yarpaqlar yellənirdi ki, onların altında adam gizlənmə bilirdi.

Herakl və onun salamat qalmış yol yoldaşları bu ağacların kölgəsində dinclərini aldılar və sahil boyu qızmar sarı qumun üstü ilə getdilər. Onlar xeyli getdilər, nəhayət dənizin kənarında böyük bir şəhərə gəlib çıxdılar. Limanda çoxlu gəmi, sahilə isə daşdan tikilmiş hündür saraylar və məbədlər vardı.

Bayram etmək üçün məbədə tələsən əhali onlara dedi:

– Siz Misirdəsiniz, Misri isə qüdrətli və qəzəbli çar – böyük Buziris idarə edir.

Herakl xahiş etdi ki, onları çarın yanına aparsınlar. Lakin, yaddellilər saraya daxil olan kimi onları tutub zəncirlədilər.

Misrin qəddar hökmdarı onlara dedi:

– Siz öz vaxtında gəlib çıxmısınız, hazırda Misirdə bayramdır, mən sizi allahlara qurban verəcəyəm.

– Allahlar insanları qurban qəbul etmirlər, – deyərək Herakl dilləndi.

Lakin Buziris güldü və cavabında dedi:

– İndi biz bunu yoxlayırıq! Kahin birinci səni qurban kəsəcəkdir, onda baxarıq, sən allahların xoşuna gələrsən, ya yox. – Beləliklə, o, əsirləri şəhərin ortasındakı böyük məbədə aparmağı əmr etdi.

Herakl ilə yoldaşlarını adamlarla dolu olan məbədə gətirib mehriban çıxartdılar. Lakin, qurbangahın yanında od yandıran kimi və qoca kahin öz iti və uzun bıçağını əlinə alan kimi, Herakl öz əzələlərini şişirtməyə və qoluna bağlanmış zənciri qıraraq parça-parça etdi. Zəncirin qırığı ilə kahini vurub öldürdü. Sonra da qəzəb içərisində, çarın keşikçilərini kənara tulladı, Buzirisin qılıncını əlindən alıb qəddar çarı öldürdü. Qəhrəmanın qüvvəsinə heyran qalmış misirlilər ona toxunmağa cürət etmədilər. O, öz yoldaşlarını da azad edib, limana tələsdi. Limanda onları Krit adasına aparmağa razı olan bir gəmi tapdılar.

Onlar Kritin sahillərinə tez gəlib çatdılar. Herakl öz yoldaşları ilə vidalaşaraq, sahil boyu tək getdi. Çox keçmədi ki, o, quduz öküzü gördü. Gözləri qan çalmış öküz qırılmış zəncirini cingildəyib vəhşicəsinə böyürə-böyürə onun üstünə cumdu. Onun ağzından parça-parça ağ köpük tökülürdü. Herakl bir ağacın dalında gizlənib gözlədi. Öküz dayandı, başını aşağı əyib, ayaqları ilə torpağı eşləməyə başladı. Bu zaman Herakl, onun dalınca yerlə sürünən zəncirin ucundan yapışdı və atılıb öküzün dalına mindi. Öküz titrəyib şılacaq ataraq, arxasındakı gözlənilməz yükü

yerə çırpmağa çalışırdı. Lakin Herakl zənciri onun buynuzlarına dolayıb, onu bərk-bərk tutdu. Öküz şikayətlə böyürüb, dənizə doğru qaçdı. O, dalğalara tullanıb üzməyə başladı. Dənizin içərisində quduzluğu yatdı, zəmidəki iş öküzü kimi sakitləşdi və Herakl ilə bərabər üzə-üzə Mikenaya getdi.

Herakl özü onu çar Yevrisfeyin mal-qara pəyəsinə apardı. Lakin çobanlar qızmış öküzdən qorxdular və onu pəyədə saxlaya bilmədilər. Öküz onlardan qaçdı, ta onu Heraklın dostu Tezey tutub allahlara qurban verənə qədər o heç kimin əlinə keçmədi və Pelopennesin hər yerini gəzdi.

SƏKKİSİNCİ QOÇAQLIQ

Herakl Diomedin atlarını əldə edir

Yevrisfey təzədən Heraklı uzaq bir yola – Frakiya çarı Diomedin atlarını əldə etməyə göndərdi.

Çara xidmət etdiyi müddət ərzində Herakl ilk dəfə özünü itirdi. O, nə şirdən, nə əjdahadan, nə uzun zaman avara gəzməkdən, nə ağır işdən, nə qanlı döyüşdən, nə də insanların hiyləsindən qorxmamışdı. Lakin, çarın onu indi göndərdiyi iş ona, qəhrəmana yaraşmayan bir iş kimi göründü. Qanunla başqasına məxsus olan bir şeyi əldə etmək – güclə əlindən almaq və yaxud gizli oğurlamaq demək idi, Herakl isə nə quldur, nə də oğru olmaq istəmirdi.

Herakl kədərli halda yola düşdü, belə bir qərara gəldi ki, Frakiyaya qədər yol uzundur və necə etmək lazım gəldiyi barədə yolda düşünmək olar.

O, Fessaliyaya, Fera şəhərinə gəlib çıxdı, burada allah Apollonun sevimlisi, xoşbəxt və mərhəmətli çar Admet hökmranlıq edirdi.

İşıq allahı keçmişdə qəzəblənərək adam öldürmüşdü, ona görə də Zevs ona tamam bir il insana xidmət etməyi əmr etmişdi. Apollon çar Admetin yanına gəlmiş və bir il onun mal-qarasını otarmışdı. Bununla da Admetə xoşbəxtlik üz vermişdi – torpaq ona bol məhsul vermiş, naxırı saysız-hesabsız artmışdı, Ferada və çarın sarayında əmin-amanlıq və bolluq hökm sürürdü.

Lakin var-dövlətdən daha yaxşısı və əmin-amanlıqdan daha əziz olan şey – gənc çariçə Alkesta idi ki, Admetin ona evlənməsinə Apollon kömək etmişdi. Onun atası Peliy elan etmişdi ki, kim şir ilə ayını bir yerdə arabaya qoşub gəlinin dalısınca gələ bilsə, qızını ona ərə verəcəkdir. Apollon vəhşi heyvanları öyrədirib əhliləşdirdi, onlar itaətlə Admetin arabasına qoşuldular və onu Alkestanın atasının yanına apardılar. Alkesta Admetin arvadı oldu, onlar xoşbəxt yaşadılar, uşaqları da oldu.

Apollonun Admetə xidmət etmək müddəti qurtardıqdan sonra, işıq allahı çıxıb gedərkən, çara daha bir yaxşılıq etmək istədi. Hər bir insan həyatının ipini əllərində tutan tale allahları Moynlar Apollonun arzusuna görə Admetin ölümünü təxirə salmağa razı oldular, bu şərtlə ki, onun ölüm saati gəlib çatanda, başqa bir adam onu əvəz etmək istəsin.

Budur, ölüm saati gəlib çatdı, ölümlər səltənətinin hökmdarı Ölümü Admetin dalınca göndərəndə, Moynlar soruşdular:

– Kim özünü Admetlə əvəz etmək və onun yerinə ölmək istəyir?

Heç kim – nə dostları, nə sadıq nöqərləri, nə də çarın qoca ata-anası, öz həyatlarından əl çəkmək və başqasının əvəzinə ölmək istəmədilər. Onda gözəl Alkesta ərinə dedi:

– Mənim əzizim, mən sənə əvəzinə fərəhlə ölmə gedərəm. Fərqi yoxdur, sənsiz mən dünyada yaşamaq istəmirəm. Qoy mən ölüm, sən yaşa. Ancaq səndən bircə xahişim var: bizim evə başqa arvad gətirmə. Bunu mənə vəd et ki, mən də arxayın ölüm.

Admet, evinə heç vaxt başqa arvad gətirməyəcəyini vəd etdi.

Alkesta təmiz paltar geydi, yatağına uzanıb onun dalınca uçub gələcək ölümü gözlədi. Uşaqları, əri və bütün yaxın adamları dinməzəcə onun ətrafında dayanıb qəmli nəzərlərlə axırıncı dəfə ona baxırdılar. Bax, budur, çariçənin üzünə qara kölgə düşdü, onun gözləri yumuldu, nəfəsi kəsildi. Sarayı və şəhəri ağlaşma və fəryad səsləri bürüdü. Fera camaatı matəm paltarları geyindi, kədər əlaməti olaraq öz saçlarını və atlarının yalını kəsib qısaltdı. Şəhərin kənarında dəbdəbəli sərdabə tikdi və dəfn mərasimi günü təyin etdi.

Elə bu zaman, Herakl heç nədən xəbəri olmadan Admetin sarayına gəldi və qərrib adam kimi çığınacaq istədi. Admet arvadının ölümünə görə kədərli olsa da, qonaqpərvərliyini Herakldan əsirgəyə bilmədi, onu mehribanlıqla qəbul etdi, sarayda ona otaq hazırlamağı və qəhrəmanı yaxşı yedirib içirməyi tapşırırdı, özü isə Alkestanın dəfninə çıxıb getdi.

Yorulmuş Herakl, sərin və təmiz otaqda məmnuniyyətlə dincəldi, doyunca yeyib, şərab içəndən sonra isə kefi açıldı, səsküy salmağa başladı və çox məyus oldu ki, süfrə başında onun bir həmsöhbəti yoxdur.

Ona yemək verən qoca xidmətçi, acıqlı-acıqlı ona baxır və öz kədərini gizlədə bilmirdi.

Onun bu qəmli görünüşü Heraklı hirsələndirdi.

– Mənə nə belə ciddi baxırsan? – deyə o soruşdu – sənin ağan məni öz dostu kimi qəbul etdi, yaxşı xidmətçi isə ağasının nəzakətlə qarşıladığı adamları salamlayır. Yaxın gəl, mənimlə birlikdə iç ki, mən də tək darıxmayım. Mənimlə iç, şənlen!

Lakin, qoca xidmətçi məzəmmətlə başını bulayıb dedi:

– Evdə kədər olduğu halda gülmək və içmək yaxşı deyil.

– Kədər? – deyə Herakl təəccüblə soruşdu. – Bu xoşbəxt evə nə üz vermişdir?

Cavabında eşitdi ki, Admetin arvadı ölmüşdür və elə bu saat onu dəfn edirlər.

Heraklın ürəyi yandı, o, görünməmiş bir işə əl atmaq qərarına gəldi. O, plaşını cəld çiyinə saldı və çaricənin qəbrə üstünə getməyə tələsdə. O, bir qədər uzaqda dayanıb gözlədi. Yazıq Alkestanın qohumları, dostları və həmvətənliləri qəm-qüssə içərisində dağılıb gedəndən sonra, Herakl qəbrə yaxınlaşdı və girəcəkdən ağacın dalında gizləndi. Ölüm yenidən qəbrə gəlib, ölünün solğun kölgəsini yeraltı səltənətə aparmaq istədikdə, Herakl daldalandığı yerdən çıxıb Ölümlə döyüşə girişdi. Herakl elə bir qüvvə ilə Ölümə hücum etdi ki, o, özünü itirdi və qılıncını yerə saldı. Herakl öz qüdrətli əlləri ilə Ölümün çiyinlərindən yapışdı, Alkestanı ona verməyə razı oluncaya qədər onu buraxmadı.

Admet öz boş qalmış evində tək-tənha oturmuşdu. Birdən, Herakl başına uzun örtük örtmüş bir qadını ardınca gətirib səsküylə və şən halda içəri girdi.

Herakl çara dedi:

– Bəsdir, Admet, nə üçün kədərlənirsən? Özünə toxtaqlıq ver! Bax, mən bu qadını sənin üçün gətirmişəm. Mən onu tək-

bətək vuruşmada sənin üçün əldə etmişəm. O sənə təsəlli verər. Şadlan və əvvəlki kimi xoşbəxt ol!

Admet Herakla cavab verdi:

– Mən öz sevgilimə söz vermişəm ki, heç vaxt evimə başqa arvad gətirməyəcəm. Apar bu qadını mənim evimdən, mən ona baxmaq istəmirəm.

Bu zaman Herakl qadının üzündən örtüyü götürdü və Admet Alkestanı gördü. O, Alkestanın üstünə atıldı və birdən diksinib dayandı: axı, o ölmüşdü. Admet özü onu basdırmışdı!

– Qorxma, – deyə Herakl onu sakitləşdirdi, o diridir. Ölüm onu mənə vermişdir, mən də sənin rəfiqəni özünə qaytarıram. Yaşayın və uzun illər xoşbəxt olun!

Çar ilə çariçə sevinclə bir-birinin ağışuna atıldılar.

Bu qəribə xəbər bir anda bütün saraya və şəhərə yayıldı.

Şadlıq kədəri əvəz etdi, Fera camaatı yas paltarını çıxartdı, qırılmış başlarını örtdü, atlarını dəbdəbə ilə bəzədi və şən ziyafət düzəltdi.

Herakl isə, adamlara sevinc gətirməyə müvəffəq olduğu üçün, razı halda, yoluna davam etdi.

O gəlib dənizə çatan kimi gəmiyə oturdu və Frakiyaya yola düşdü. Bütün dünyanı gəzib dolaşan və başqalarından çox bilən dənizçilər Frakiya çarı Diomed və onun atları haqqında bildiklərinin hamısını Herakla danışdılar.

Bu çar zalim və amansız idi və yadelliləri xoşlamazdı. O, dənizin kənarında hündür daş divarları və ətrafı dərin xəndək olan bir qala tikdirmişdi və öz qoşunu ilə əhatə olunmuş halda orada yaşayırdı. Sahildə yad bir gəmi görünən kimi, Diomed öz nökrələrini göndərirdi ki, təzə gələnləri qonaq çağırınsınlar. O, onları öz sarayında qonaq edər və onların qarşısında öz atlarını tərifləyirdi. Çar Diomedin dörd vəhşi atı var idi. Heç kimi onlara nə yüyən vura bilər, nə də arabaya qoşa bilərdi. Onlar dəmir zənarlı axura bağlanmışdılar. Onların ağzından od və tüstü çıxırdı. Onlar ot, ələf yox, təzə insan əti yeyirdilər. Amma Diomed bunu qonaqlara deməzdi. Qonaqlar qərribə atlara tamaşa etmək istədikdə, çar onları tövləyə aparardı və yemək üçün öz sevimli atlarına verərdi.

Dənizçilər də Herakla elə bunları danışdılar.

Herakl sakitləşdi? Dünyanı qorxunc-əcaýib atlardan və zalım çar Diomeddən xilas etmək qəhrəmana yaraşan bir iş idi.

Herakl gəlib Frakiya torpağına çıxandan sonra dənizçilərdən ən qoçaqlarını topladı və sahilə çıxıb çar Diomeddən tələb etdi ki, atlarını ona versin. Çar Herakla qarşı qoşun göndərdi. Lakin Herakl öz yoldaşları ilə qoşunu darmadağın etdi, Diomed öldürdü və kinli çarın cəsədini yemək üçün onun öz adamyeyən atlarına verdi.

Sonra o, atları gəmiyə mindirib çar Yevrisfeyə apardı. Yevrisfey atları Arkadiyaya, Likey dağlarına aparmağı və meşəyə buraxmağı əmr etdi. Orada atları vəhşi heyvanlar parçaladılar.

DOQQUZUNCU QOÇAQLIQ

Herakl İppolitanın kəmərini əldə edir

Çar Yevrisfeyin Admeta adlı gənc bir qızı vardı. Bir dəfə o, atasının yanına gəlib dedi:

– Deyirlər ki, uzaqda, şərq tərəfdə bir çarlıq var, orada qadınlar hökmranlıq edirlər. Qadınlar orada ailənin başçısı və da-yağı, evin xanımdırlar. Qadınlar orada şəhərləri idarə edirlər, ticarətlə məşğul olur və məhkəmədə hakimlik edirlər, məbədlərdə allahlara qurbanlıq gətirir və dövlət işlərini həll edirlər. Onlar silahlı halda döyüşkən atlarda çaparaq, cəsərlə düşmənlərə qarşı vuruşurlar. Onlar özlərini amozonka adlandırırlar, kişilərə hə-qarətlə baxır və özlərinin məğlubedilməzlikləri ilə lovğalanırlar. Böyük Zevsin arvadı mənim himayəçim Hera məni bu sirdən xəbərdar etmişdir ki, döyüşkən amozonkaların bütün gücü, müharibə allahı Aresin onların çariçəsi İppolitaya bağlı olduğu sadəcə dəri kəmərdədir. Nə qədər ki, İppolita o kəməri bağlayır, onu və onunla birlikdə bütün amozonkaları heç kim məğlub edə bilməz. Ata! Mən də o qadın kimi məğlubedilməz olmaq və hakimliyi heç kimlə bölüşdürmədən hökmranlıq etmək istəyirəm. Əmr elə gedib İppolitanın kəmərini əldə etsinlər!

Çar, Herakla amozonkalar ölkəsinə gedib, İppolitanın kəmərini əldə etməyi əmr etdi.

Amozonkalar çarlığı uzaqda, şərq tərəfdə, Kiçik Asiyada idi. Herakl gəmi təchiz etdirdi, öz sadıq dostlarını – İolayı, Afina şahzadəsi Tezeyi və başqalarını çağıraraq özü ilə götürdü. Onlar igid arqonavtların bütün dənizçilər üçün kəşf etdiyi yolla üz-dülər. Onlar uzun zaman üzdülər; nəhayət, fırtınalı Qara dənizlə Fermodonta çayına yaxınlaşdılar, çayın axını ilə yuxarıya qalxıb, amozonkaların paytaxtı Femiskira şəhərinə gəlib çıxdılar.

Şəhərin darvazasında silahlı qadınlar dayanmışdılar; onların başında dəri dəbilqə, əyinlərində qısa alt paltarları və topuğa qədər uzun şalvar var idi; amozonkaların çiyindən ay şəklində qalxan asılmışdı, əllərində isə iki ağızlı balta tutmuşdular.

Keşikçilər Heraklı və yoldaşlarını şəhərə buraxmadılar, odur ki, onlar çayın sahilində, şəhər divarlarının altında yerləşməyə məcbur oldular.

Bir az keçdi, gözəl bir atın üstündə çariçə İppolitanın özü bir dəstə silahlı qızla çaparaq gəldi. Çariçənin sevimli rəfiqəsi, gözəl Antiopa da bunların içərisində idi.

Onun gözəlliyi bir dəfə az qala amazonkaları məhv edəcəkdi. Amazonkalar Yunanıstana yürüş etməyi çoxdan fikirləşirdilər, odur ki, dənizi keçib, Afinanın divarları altına çatdılar və gözəl şəhəri mühasirəyə aldılar. Afinalılar mühasirəyə hazır deyildilər. Bir az da belə olsa idi, şəhər döyüşgən qadınların əlinə keçəcəkdi. Lakin, Antiopa Afina döyüşçülərinin arasında şahzadə Tezeyi gördü və qəlbində ona şiddətli məhəbbət duyğusu oyanırdı. Gözəl amazonka da Tezeyin zoşuna gəlmişdi, onun vasitəsilə o, öz doğma şəhərini xilas edəcəyinə ümid etdi. O, Antiopa ilə görüşmək üçün gecə vaxtı gizlicə amazonkaların düşərgəsinə gəldi.

İppolita öz rəfiqəsinin sevgisini duydu və xəyanətdən qorxaraq, təcili sürətdə mühasirədən əl çəkməyi əmr etdi. Amazonkalar Afinadan geriyyə çəkilib öz ölkələrinə qayıtdılar. Antiopa Tezeydən ayrı düşdü. Amma o, Tezeyi yaddan çıxarmamışdı və indi onu Heraklın yoldaşlarının arasında görüb sevindi, onun məhəbbəti daha şiddətlə coşdu.

Tezey də onu tanıdı, sezilmədən ona yaxınlaşıb, gizli görüşmək haqqında onunla şərtləşdi.

İppolita Heraklıdan nə üçün amazonkalar ölkəsinə gəldiyini soruşdu.

Heraklı cavab verdi ki, ona çariçə İppolitanın kəmərinə əldə etməyi əmr etmişlər.

Çariçə dedi:

– Mən öz kəmərimi yalnız döyüşdə qalib gələn adama verərəm. Bizimlə vuruşun, əgər siz qalib gəlsəniz, qoy kəmərimizin olsun!

İppolita belə deyərkən bilirdi ki, nə qədər ki, kəmərim onun belindədir, heç kim ona qalib gələ bilməyəcəkdir.

Hər iki dəstə döyüşə hazırlaşmaq üçün dağılmışdı. Amazonkalar atlarını çapıb şəhərə getdilər, Heraklın yoldaşları isə gecələmək üçün çayın yanındakı düşərgələrində yerləşdilər.

Tezey bütün gecəni düşərgədə yox idi. Səhər o təntənə ilə gəlib, sehirlə kəməri Herakla verdi.

– Necə? Sən onu döyüşsüz əldə etmişən? – deyə Herakl təəccübləndi.

– Antiopa onu çaricədən oğurlayıb mənə verdi, – deyə Tezey cavab verdi.

Herakl, aldatma yolu ilə əldə edilən qənimətdən istifadə etmək istəmədi, odur ki, döyüş başlandı.

Amazonkalardan ən cəldi olan Aela, yel kimi sürətlə gedən vəhşi atın üstündə Herakla hücum etdi. Herakl çaparaqda onun əlindən baltanı vurub saldı. Aela qaçıb canını qurtarmaq istədiyini üçün onun atı geri dönüb qaçmağa başladı, lakin, Heraklın oxu ona çatıb, işini bitirdi. Təkbətək vuruşmada yeddi dəfə qalib gəlmiş Protoya adlı başqa bir amazonka da Herakl tərəfindən öldürüldü. Bu zaman üç qız – ilahə Artemidanını özü ilə bərabər ova apardığı üç mahir ovçu qız irəliyə çıxdı – nizə atmaqda bunların tayı-bərabəri yox idi. Onlar hamısı bir yerdə, cəld öz nizələrini tulladılar, lakin nizələr yan keçdi. Heraklın nizəsi isə vıyılı ilə hər üçünün əlini deşdi.

Ən yaxşı döyüşçülərinin məğlub olduqlarını görənlər amazonkaların canına qorxu düşdü.

– Vay bizim halımıza! Vay bizim halımıza! Bəs sənın kəmərin hanı, İppolita? – deyər onlar qışqırdılar.

– Öz rəfiqələrinə xəyanət etmiş Antiopanın kədərdən ürəyi sıxıldı, lakin, ellin camaatının arasında Tezeyi görənlər kimi məhəbbət onun bütün başqa hissələrinə üstün gəldi.

Görünüşündən zəhm yağın, qəlbi isə naümidliklə dolu İppolita atını irəli sürdü. Yalnız onunla Antiopa bilirdilər ki, sehırlı kəmərlər düşmənlərin əlindədir. Döyüşgən çarıçə öz rəfiqəsini yırtıcı amazonkaların əlinə vermək istəməyib bu qərara gəldi ki, döyüşdə ölmək daha yaxşıdır. O, cəsərlə döyüşün ən təhlükəli yerinə atıldı, özü ölümü axtardı və birdən oxla ölümcül halda yaralanıb yerə yıxıldı. Öz çarıçələrinin həlak olduğunu görənlər amazonkalar özlərini itirdilər və qaçmağa üz qoydular. Onların çoxu əsir alındı, qalanları isə öldürüldü.

Əsir düşmüş Antiopanı Herakl Tezeyə verdi. Tezey də onu özünə arvad etdi.

Herakl Mikenaya, çar Yevrisfeyin yanına qayıtdı və İppolitanın kəmərlərini ona verdi. Çar onu öz qızına bağışladı, amma qızı kəmərlərini bağlamağa cürət etməyib, onu Heranın məbəbindən asdı.

ONUNCU QOÇAQLIQ

Herakl okeana yol açır və Herionun naxırını qovub gətirir

Yevrisfey Heraklı get-gedə daha da uzaqlara göndərirdi. Amazonkalar ölkəsinə yürüşdən qayıtdıqdan sonra, çar ona, dünyanın o başına, gün batan yerə okeanın ortasındakı Qırmızı adaya, üç-başlı nəhəng Herionun tünd-qırmızı rəngli öküzlər naxırını otardığı yerə yola düşməyi tapşırırdı. Çar, Herakla bu öküzləri Mike-naya qovub gətirməyi əmr etdi.

Herakl günbatana yola düşdü.

O, bütün Yunanıstanı keçib getdi, uzun zaman müxtəlif ölkələri gəzdirdi, Eridan çayının kənarında dincəldi, nəhayət yerin qurtaracağına hündür dağlara gəlib çıxdı və bunların arasından okeana çıxan yolu uzun zaman axtardı. Lakin, dağlar bu başdan-o başa qədər, keçilməz cərgə ilə dayanmışdı. Bu zaman Herakl iki böyük qayanı laxladib yerindən tərpətdi. Bunların arasından su çağladı, bu, okeanın suyu idi.

Yerin ortasında yerləşən və insanların Aralıq dənizi adlandırdıqları dəniz, burada okeanla birləşirdi. Hələ indiyə qədər orada, boğazın sahillərində Heraklın Dirəkləri, iki daş keşikçi kimi dayanmışdır.

Herakl dağları aşib keçdi və torpağı yuyan ucsuz-bucaqsız okean sularını gördü. Uzaqda, okeanın ortasında onun səyahətinin məqsədi olan ada yerləşirdi. Lakin okeanı necə üzüb keçmək olardı?

Herakl bütün günü sahilə oturub, fikrə daldı. Havanın istisi aşağı enməyə başladı, külək okeandan yerə sərinlik gətirirdi. Birdən Herakl lap yaxında, Günəş allahı Heliosun göydən yerə enən odlu arabasını gördü. Herakl yerdən qalxdı və Heliosun yaxınlaşmasını gözlədi. Okeanın səthi qızıl kimi parıladı, sahilə lap yaxın Herakl piyalə kimi girdə, qızıl bir qayıq gördü, Günəş allahı öz arabasını qoyub bu qayıqla okeanı üzüb keçərdi. Herakl

bu zaman fikirləşdi ki, Helios öz qayığında onu Qırmızı adaya apara bilər. Qəhrəman əlini yelləyib, Heliosun dalınca qışqırdı:

– Dayan! Yoxsa vuracağam!

Beləliklə, o, kamanının tətiyini çəkib, gözlədi. Lakin Helios geriyə dönmədi. Onda Herakl acıqlanıb yenə qışqırdı:

– Mən zarafat eləmirəm, mənim oxlarım öldürücüdür!

Helios gülümsədi, atlarını saxladı, arabadan yerə düşüb soruşdu:

– Sən kimsən, ey cəsur adam, məndən nə istəyirsən?

Herakl kim olduğunu, haraya və nə üçün göndərildiyini ona nağıl etdi və Heliosdan xahiş etdi ki, onu Qırmızı adaya aparsın.

Helios gülümsəyib qəhrəmanı öz qızıl qayığına mindirdi.

Onlar okeanla yola düşdülər. Gecənin qaranlığı yerin üzünü örtüdü. Hər axşam Helios qərbdən şərqə doğru üzüb gedərdi ki, şərqdə olan öz hündür evində dincəlib, səhər yenə tezdən göydə görünsün.

Onlar artıq yarı yolda olanda irəlidə nə isə qaralırdı. Bu arzu edilən həmin ada idi.

Qızıl qayıq sahilə yaxınlaşdı. Herakl sahilə çıxdı və Günəş allahı ona müvəffəqiyyət arzu etdi.

Qaranlıq olduğu üçün Herakl öz ətrafında heç bir şey ayırd edə bilmədi. Məqsədinə çatdığından məmnun olduğu üçün bir qayanın altında uzandı, şir dərisinə bürünüb, bərk yuxuya getdi.

Səhər onu arası kəsilməz, xırıltılı it hürüşü yuxudan oyatdı. Herakl oyanıb gördü ki, doğrudan da o, Qırmızı adadadır: ətrafda hər şey – qayalar, qum, yol – hamısı qırmızı idi. Hətta, qəhrəmanın qarşısında dayanıb onun üstünə bərkdən hürən tükü, çox iri it belə, tünd-qırmızı rəngdə idi.

Heraklın oyandığını gören it onun üzərinə atıldı və dişləri ilə onun paltarından yapışdı. Herakl dəyənəyini qapıb iti vurdu, it zingildəyib başı deşilmiş halda yerə uzandı.

Bu zaman bir qədər uzaqda bitmiş qırmızı meşənin qırağından qırmızı nəhəng bir çoban yüyürüb gəldi: onun saçı da, sifəti də, paltarı da – hamısı köz kimi qırmızı idi. O, öz çoban dəyənə-

yini əvəz edən bütöv qırmızı ağacı yellədi, anlaşılmaz sözlərlə qışqırıb, Heraklın üstünə atıldı.

Herakl cəld qırmızı çobanın əlindən ağacını vurub saldı və onun döşündən elə qüvvətli bir zərbə ilə vurdu ki, onu da ölmüş it ilə yanaşı yerə sərđi.

Herakl meşəyə tərəf yollandı və yamacda iki naxır gördü: onların biri bütün adada olan şeylər kimi qıpqırmızı, digəri isə gecə kimi qapqara idi və bu naxırı qara paltar, qara saçları və qara sifəti olan bir çoban qoruyurdu.

Qara çoban Heraklı görün kimi, qışqırıb meşəyə qaçdı. Sonra meşədən dəhşətli üçqat bir bağırtı eşidildi, ağacların dalısından nəhəng Herion göründü. Bir yerdə bitmiş üç gövdə, altı ayağı üzərində yeriir, üç baş acıqla Herakla baxır, altı əl onu hədələyir və üç cüt ayaq nəhəngi sürətlə Herakla tərəf aparırdı. Herakl öz kamanını yuxarı qaldırdı – ox vıyıltı ilə nəhəngin qabaq sinəsinə sancıldı. Başın biri o saat taqətsiz halda əyildi, əllərin ikisi qamçı kimi bədəni boyunca sallandı, iki ayaq isə hərəkətdən qaldı, o birilərə maneçilik edərək, onların dalınca sürünürdü.

Lakin, nəhəng o qədər yaxında idi ki, Herakl ikinci oxu atmağa macal tapmadı. O, əlindəki ağır dəyənəyi qaldırıb Herionun ikinci başına vurdu. Bu baş da aşağı əyildi, daha iki əl sallandı və artıq dörd ayaq aşağıda yırgalanıb, Herionun yeriməsinə mane olurdu. Bu zaman, Herakl əlindəki dəyənəyi kənara tullayıb, nəhəng adamla əlbəyaxa vuruşmaya girişdi. O, qüdrətli əlləri ilə nəhəngdən yapışdı və onlar güləşməyə başladılar. İki ölü bədən nəhəngə maneçilik edir, artıq, əlləri yanlarında yırgalanır, ayaqları qıçlarının arasına toxunurdu. Beləliklə, Herionun işi bitdi.

İndi Herakl qırmızı naxırı götürüb apara bilərdi, qırmızı çoban ölmüşdü, nəhəngin özü isə böyük bir ölü qaya kimi torpağın üstündə uzanıb qalmışdı. Amma naxır qəhrəmana tabe olmaq istəmədi, öküzlər yerlərindən tərpnəmədilər. Herakl onları qovub aparmağa bir şey tapmaq üçün ətrafı axtarmağa başladı və ölmüş çobanın kəməmindən qırmızı bir çoban tütəyi tapdı. O, tütəyi do-

daqlarına dayadı, tütək çalınan kimi qırmızı öküzlər itaətlə yerdən qalxıb Heraklın ardınca getdilər. Qırmızı naxırla əhatə olunmuş Herakl okeanın kənarında dayanıb gözlədi.

Axşam çağı girdə qızıl qayıq üzüb gəldi, Herakl özünü və naxırını quruya çıxarmağı Heliosdan xahiş etməyə başladı.

Helios dedi:

– Adamlar Günəşin geriyə qayıtmasını görüb nə deyərlər?

Lakin cəsur qəhrəman, Günəş allahının xoşuna gəlirdi, buna görə də o, öz qayığını Herakla verdi, özü isə gecələmək üçün adada qaldı. Heliosun qızıl qayığında Herakl qırmızı naxırı yerin qırağınadək sürdü, onu dağlardan, yad ölkələrdən keçirib Yunanıstana gətirdi.

Yolda onun başına çoxlu hadisələr gəldi. Tibr çayının kənarında nəhəng Kak onun bir neçə öküzünü oğurladı. Herakl onunla vuruşmalı oldu və nəhəngi öldürdü.

Siciliya boğazının yaxınlığında öküzlərdən biri dənizə yığıldı; dalğalar onu Siciliyaya apardı və Herakl naxırı Hefestin yanında qoyub, boğazı üzüb getməli və öküzü qaytarmaq istəməyən Siciliya çarı ilə vuruşmalı idi.

Nəhayət, Arqosun lap yaxınlığında, Herakla hər vasitə ilə mane olmağa cəhd edən Hera, öküzləri ürkütdü və onlar qaçıb dağılışdılar. Herakl güclə öküzlərin hamısını bir yerə toplayıb, Mikenaya gətirdi. Çar Yevrisfey isə qırmızı naxırı bütünlüklə öz himayəçisi Heraya bağışladı.

ON BİRİNCİ QOÇAQLIQ

Herakl dünyanın o biri başına gedib Hesperidlərin almalarını əldə edir

Çox qədim zamanda, işıqlı Olimp dağında allahlar Zevslə Heranın toyunu edəndə, Heya-Torpaq öz gəlininə qızıl almalar bitirən sehirli bir ağac bağışlamışdı. Bu almalarda insanın cavanlığını özünə qaytarmaq xassəsi var idi, kim onu əldə etsə idi, heç vaxt qocalmazdı.

Lakin, insanlardan heç kim bu qəribə alma ağacı bitən bağın harada olduğunu bilmirdi.

Çarın ömrü üzrə Herakl yer üzünü dolaşıb, əcayib-qərayiblərlə vuruşduğu müddət ərzində, Yevrisfey öz sarayında qocalır və günü-gündən daha zəif və daha qorxaq olurdu. Artıq o qorxmağa başladı ki, birdən Herakl bütün dünyaya qalib gələr, onun sözünə baxmaz və özü bütün Yunanıstanın çarı olmaq istəyər. Yevrisfey bu qərara gəldi ki, Herakl elə uzağa göndərsin, o bir daha geri qayıda bilməsin. Çar, cavanlıq ağacından üç qızıl alma əldə etməyi ona ömr etdi.

Herakl yer üzündə qızıl almaları axtarmağa getdi. O, yenə bütün Yunanıstanı o başdan-bu başa gəzdi, Hiperboreylərin soyuq şimal ölkəsində oldu və qabaqlar bir dəfə olduğu Eridana çayına gəlib çıxdı. Pərilər onu tanıdılar, halına acıdılar və onu öyrətdilər ki, insanların görə bilmədiyini hər şeyi görəndən dəniz çarı Nereyə müraciət edib, ondan məsləhət alsın.

Herakl dənizin qırağına gəlib dəniz çarını çağırmağa başladı. Dalğalar sahilə axışmış gəldi, dəniz çarının qızları şən Nereidlər oynaq delfinlərin üstündə üzüb yuxarı çıxdılar, onların ardınca isə uzaqda, uzun ağ saqqalı olan Nerey görüldü. Herakl onu çağıraraq sahilə gətirdi, öz qüdrətli qolları ilə qucaqlayıb dedi ki, Heranın sehirli alma ağacının harada yetişdiyini deməyincə onu buraxmayacaqdır. Həyət birdən yekə bir balığa çevrildi və Heraklın əlindən sürüşüb çıxdı. Herakl cəld onun quyruğunu

tapdaladı – balıq fişıldayıb ilan oldu. Herakl ilanı tutdu və boğmaq istədi, ilan dönüb od oldu. Herakl dənizdən su götürüb, odu söndürmək istədikdə, od suya çevrilib, dənizə axmağa başladı. Herakl onun yolunu kəsdi və çuxur qazdı – su çuxurdan qalxıb ağac oldu. Herakl qılıncını çəkib ağacı kəsmək istədikdə, ağac dönüb ağ bir quş oldu. Herakl qəzəblənib kamanını çıxartdı və tətiiyi çəkmişdi ki, Nerey öz əvvəlki şəklinə düşdü və Herakla nağıl etdi ki, gənclik ağacı dünyanın o biri başında, nəhəng Atlantın qızları Hesperid pərilərin bağında bitir, bu bağı yüzgözlü əjdaha qoruyur, Hesperidlər isə gözləyirlər ki, əjdaha nə gündüz, nə də gecə yatmasın, dünyanın o başına isə yol Liviya səhrələrindən keçib gedir. Herakl Nereydən tələb etdi ki, onu Liviya aparıb çıxarsın, sonra da dünyanın o biri başını axtarıb tapmağa getdi.

Uzun zaman o, qumsal səhra ilə gəzib dolandı və dor ağacı boyda olan bir nəhəng adama rast gəldi.

– Dayan! – deyə nəhəng qışqırdı. – Mənim səhramda sənə nə işin vardır?

– Mən dünyanın o başına gedirəm, gənclik ağacı bitən Hesperidlər bağını axtarıram, – deyə Herakl cavab verdi.

Nəhəng dedi:

– Buranın sahibi mənəm, mən Torpağın oğlu Anteyəm. Mən heç kimi səhradan keçməyə buraxmaram; sən mənəmlə güləşməlisən. Mənə qalib gəlsən, yoluna davam edib gedə bilərsən. Qalib gələ bilməsən, burada qalacaqsan, – o bunu deyib, yarıya qədər quma batmış bir yığın kəllə və sümük göstərdi.

Başqa çarə yox idi. Herakl Torpağın oğlu ilə güləşməli oldu.

Əvvəlcə onlar vəhşi heyvanlar kimi bir-birinin ətrafına dolanmağa başladılar, sonra, birdən bir-birinin üstünə hücum etdilər, əlləri ilə bərk-bərk yapışdı, bütün qüvvələri ilə bir-birini sıxdılar. Antey çox iri gövdəli ağır və daş kimi möhkəm idi, lakin, Herakl güclü idi, o, nəhəngi yerə yıxdı. Antey o saat ayağa qalxıb Heraklın üstünə cumdu. Onlar yenidən güləşdilər və Herakl ikinci dəfə də Anteyi yerə aşdı. Yenə də Antey yerə toxu-

nan kimi tez ayağa qalxdı və gülə-gülə Heraklın zərbəsini dəf etdi. Üçüncü dəfə qəhrəman Herakl nəhəngi yerə yıxdı, Antey isə asanlıqla yenə qalxdı, sanki, yıxılıanda onun gücü artırdı...

Herakl nəhəngin gücünə təəccüb etdi. Birdən onun yadına düşdü ki, Antey – Torpağın oğludur və başa düşdü ki, ana-Torpaq öz oğluna kömək edir, hər dəfə o, torpağa toxunanda ondan yeni qüvvə alırdı. Belə olduqda Herakl cəld Anteyin üzərinə hücum etdi, qucaqlayıb yuxarı qaldırdı və yerin üzərində saxladı, o saat öz gücünü itirən Antey, qəhrəmanın qüdrətli əllərində boğuldu.

Herakl maneəsiz öz yoluna davam etdi.

Nəhayət, o, dünyanın başına, göyün yerə endiyi yerə gəlib çıxdı. Orada, dünyanın lap qurtaracağında nəhəng Atlant dayanıb göy qübbəsini öz çiyinlərində saxlamışdı. O, artıq uzun illərdən bəri idi ki, belə dayanmışdı, çünki dünyanın sahibi Zevs onu bu işə təyin etmiş və bu müddət ərzində heç kim onu əvəz etməmişdi.

– Sən kimsən və dünyanın qurtaracağına nə üçün gəlib çıxmısan? – deyə Atlant Herakldan soruşdu.

– Mənə Hesperidlərin bağında bitən gənclik ağacından üç qızıl alma lazımdır, – deyə Herakl cavab verdi.

Atlant dedi:

– Sən o almaları əldə edə bilməzsən. Onları yüzgözlü əjdaha qoruyur, o nə gecə, nə də gündüz yatmır və ağacın yanına heç kimi buraxmır. Lakin, mən sənə kömək edəyəm, – axı, Hesperidlər mənim qızlarımdır.

Herakl sevindi və ona kömək etməyi nəhəngdən xahiş etdi.

Atlant dedi:

– Sən mənim yerimdə dayan, göyü saxla, mən isə gedim Hesperidlərin bağından sənə üçün üç qızıl alma gətirim.

Herakl öz silahını və şir dərisini yerə qoyub nəhənglə yanaşı durdu. Atlant göy qübbəsini onun çiyinə keçirdi, yorulmuş belini düzəldib, Hesperidlərin bağına getdi. O, alma dalınca gedib-gəlincə, Herakl dünyanın qurtaracağında dayanıb, göyü çiyinlərində saxladı. Nəhayət, Atlant qayıdıb üç qızıl alma gətirdi.

Herakl ona təşəkkür etməyə başladı, amma nəhəng ona dedi:

– Bu almaları kimə vermək lazımdır? De, mən aparım verim. Mən yeri gəzib-dolanmaq istəyirəm. Burada dünyanın qurtaracağında tərپənmədən bir yerdə dayanıb, ağır göyü çiynimdə saxlamaqdan cana gəlmişəm. Mən çox şadam ki, özümə əvəzçi tapdım. Əlvida!

O, getmək istəyirdi ki, Herakl dedi:

– Dayan! Qoy mən şir dərisini çiynimə salım ki, göy qübbəsi boynumu sürtməsin. Mən rahatlanınca, almaları yerə qoy və bir dəqiqəliyə göyü götür.

Atlant qızıl almaları yerə qoyub, yenə göyü öz arxasına aldı. Herakl kamanını və ox çantasını yerdən götürdü, üç qızıl almanı götürüb, şir dərisinə büründü və Atlanta baş əydi, çıxıb getdi. O, sürətlə yeriyir və bir dəfə də olsun dönüb geri baxmırdı. Lakin, ulduzlar yağış kimi yerə tökülürdü, o, başa düşdü ki, Atlantın acığı tutmuşdur odur ki, hiddətlə göyü silkələyir.

Herakl qızıl almaları pləşın altında, sinəsində gizlədib, çarın bu tələbini də yerinə yetirdiyi üçün sevinərək, tələsik Mikenaya gəltd.

Herakl Yevrisfeyə dedi:

– Budur, mən sənin üçün Hesperidlərin almalarından gətirdim. İndi isə təzədən cavanlaşa bilərsən.

Lakin, çar qarşısında Heraklı sağ-salamat gördükdə, təəccüb etdi və qızıl almaları ondan almadı, özünü də qovub gözdən uzaqlaşdırdı.

Herakl evlərinə yola düşdü və yolda o, qızıl almaları nə edəcəyini düşünürdü. Birdən, idrak və ağıllılıq ilahəsi Afina onun qarşısında göründü.

“Ağıllılıq cavanlıqdan qiymətlidir”, – deyə Herakl düşündü və üç qızıl almanı Afinaya verdi.

Afina isə onları Hesperidlərin bağındaki Hera ağacına qaytardı.

ON İKİNCİ QOÇAQLIQ

Herakl ölümlər səltənətinə enir və Kerberə qalib gəlir

Herakl bütün yer üzünü şərqdən qərbə qədər gəzib dolaşdı, vuruşdu, əlləşdi əcayiblər və şər adamlarla döyüşdü, dağların zirvələrinə yol saldı, Günəşlə bərabər okeanı üzüb keçdi, dünyanın o başına gedib çıxdı – həmişə də qələbə ilə qayıtdı.

Belə olduqda, Yevrisfey məyus olub Heraklı ölümlər ölkəsinə, Aidin yeraltı səltənətinə göndərməyi qət etdi ki, adi adamlardan bir nəfəri də olsun, hələ buradan geri qayıtmamışdı.

Ölümlər səltənətinə girən yerdə, Tartarın mis darvazasının ağzında Kerber adlı üçbaşlı, qorxunc bir it keşik çəkir, mürgüleyir. Onun boynunda tüklərin əvəzinə ilanlar qıvrılır, quyruğu diri əjdahadır, açıq qalmış ağzından isə üç alovlu dil sallanmışdır. Darvazalar açılıb, insanın solğun kölgəsi ölüm səltənətinə daxil olan zaman, Kerber quyruğunu mehribanlıqla bulayır və gələn adamı yırtıcı bir şənliklə öz alovlu dili ilə yalamağa çalışır. Amma, vay o adamın halına ki, qayıtmaq istəsin!..

Çar Yevrisfey axırıncı dəfə Heraklı yanına çağırır, ona dedi:

– Aidin səltənətindən Kerberi mənim yanıma gətir, bu sənin mənə axırıncı xidmətin olacaqdır!

Herakl heç nə deməyib yola düşdü.

O, Tenar mağarasını axtarıb tapdı, oradan, yeraltı çayın axını ilə yerin təkinə enmək lazım idi.

Diri adamın öz xoşu ilə ölüm səltənətinə getməsi necə də dəhşətlidir!

Herakl mağaranın girəcəyində dayandı, çiçəklənən torpağa, mavi dənizə, bütün isti günəşli dünyaya baxıb ürəyi sıxıldı, dəhşət onu bürüdü. Lakin, o, qüssə və qorxuya üstün gəldi, cəsarətlə qaranlığa doğru irəlilədi. Elə o saat arxasında yavaş addım səsi eşitdi. Bu, Zevsin qanadlı xəbərçisi Hermes idi ki, ona gəlib yetmişdi; dünyanın sahibi onu göndərmişdi ki, Aidin yanına get-

mək üçün Herakla bələdçilik etsin. Hermes qəhrəmanın qoluna girdi, onlar hər ikisi yeraltı səltənətə enməyə başladılar. Az sonra qatı qaranlıqda hündür bir qaya ağardı; qayanın altında ətrafını hündür rəngsiz və qoxusuz otlar basmış sakit bir çay, güclə eşidiləcək şırıltı ilə axırdı.

Herakl əyilib çaydan su içmək istədi.

– İçmə! – deyə Hermes onu dayandırdı: – Bu, Abkovsərdir, Bihuşluq çayıdır. Kim onun suyundan içsə, dünyada hər şeyi yadından çıxarar.

Onlar yollarına davam etdilər, Herakl yürüşdə həlak olmuş öz qoca müəllimini və gənc dostunu gördü. Herakl sevinclə əllərini uzadaraq, onlara tərəf atıldı, lakin onlar cansız gözlərlə Herakla baxdılar, onu tanımır və görmürmüş kimi kölgə kimi yarıdan sivişib getdilər.

Hermes dedi:

– Onlar səni tanımazlar, onlar Bihuşluq çayının suyundan içiblər, hər şey yadlarından çıxıbdır.

Lakin, birdən kölgələrdən biri dayanıb ona yaxınlaşdı. Herakl Kalidon çarı Meleaqrı tanıdı.

Çarın kölgəsi yavaşdan dedi:

– Herakl, mənə kömək et! Mən gənc və kimsəsiz bacım Deyaniranı yer üzündə qoyub gəlmişəm. Onun fikri məni burada da rahat qoymur. Səndən xahiş edirəm: onu öz evinə apar, onunla evlən, o sənə vəfalı arvad olar. Mən isə həmişəlik rahat olaram.

Herakl da dostunun xahişini yerinə yetirəcəyini vəd etdi.

Onlar get-gedə yerin daha da dərinliklərinə enirdilər, birdən onlar bir adamın yeraltı dağın zirvəsinə yekə bir daşı apardığını gördülər. O, tamam tər və toza batmış halda, bütün gücünü sərf edərək, bədənini daşa söykəyib, söylə onu yuxarıya doğru di-yirlədirdi. Dağın zirvəsinə çatmağa bircə addım qalmışdı ki, daş birdən onun zəifləmiş əllərindən çıxıb, gurultu ilə aşağıya yumbalandı. Həmin adam tələsik daşın dalınca dağın ətəyinə endi və yenə öz ağır yükünü yuxarıya dartmağa başladı. Yenə də zirvəyə çatmamış, daş əlindən çıxıb yuxarıdan aşağıya düşdü və o, yenidən aşağıya enib dincini almadan və dayanmadan daşı yuxarıya aparmağa başladı.

Herakl dayanıb, bu ağır və səmərəsiz zəhmətə tamaşa etdi.

Bu adam Korinf şəhərindən olan Sizif adlı birisi idi; acgözlüyünə görə, özgəsinin dövlətini zəbt etdiyinə və dünyada zəhmət çəkmədən yaşadığına görə həmişəlik bu ağır daşı daşımaq cəzasına məhkum edilmişdi.

Herakl öz yol yoldaşı Hermeslə yoluna davam etdi və şəffaf, təmiz çayın içərisində bir adamın dayandığını gördü. Su onun çiyinlərinə çatırdı, amma o, əyilib yanğısını yatırmaq, qurumuş qara dodaqlarını ıslatmaq istəyən kimi, su aşağı enir, yox olub tamamilə yerin altına gedirdi. Dəymiş meyvələrlə dolu budaqlar, kəhraba kimi üzüm salxımları sahildən əyilib, az qala onun sifətinə toxunurdu. Lakin o, əlini uzadıb qırmızı almanı və yaxud şif-

rəli narı dərmək istəyən kimi, budaqlar ondan uzaqlaşır, yük-səklərə qalxır və ac adamın əli onlara çatmırdı.

Herakl çox ağır cəza verilmiş bu adamı da tanıdı. Bu – Sipilin çarı Tantal idi, qabaqlar allahların sevimlisi, sadə adamların isə ən xoşbəxti olmuşdur, allahları aldatdığına görə, xainlik üstündə, son dərəcə paxıl olduğuna görə dünyanın sahibi Zevs tərəfindən həmişəlik bu cəzaya məhkum edilmişdi.

Yeraltı səltənətin qorxunc xəyallarının yanından Herakl ürək ağrısı ilə keçib gedirdi. Nəhayət, onlar yeraltı çay Agerontun sahilinə gəlib çıxdılar. Sahildə qara bir qayıq gözləyirdi. Qaş-qabaqlı və qaradınməz qayıqçı Haron əlində avar kürəyi, qayığın kənarında dayanmışdı, ölülərin kölgələri isə qorxa-qorxa ona pul uzadırdılar, bu pulları ölənlərin qayğıkeş qohum-qardaşı dəfn edərkən onların ağızlarına qoymuşdular.

Qoca Haron diri adamı ölülər səltənətində görüb təəccüb etdi, lakin, Hermes ona əmr etdi ki, Heraklı qayığa buraxsın. Qayıq qara, hərəkətsiz çayın eninə üzməyə başladı. Ölülərin kölgəsi qüssə ilə geriye baxır, sanki, axıncı dəfə olaraq yer üzündə qoyub gəldikləri hər şeyə baxmaq istəyirdilər. Qayıq Axeront çayını üzüb, tezliklə boş bir sahilə yaxınlaşmağa başladı. Heraklla Hermes hamıdan qabaq sahilə çıxdılar və camaatla birlikdə Aidin səltənətinin mis darvazasına doğru hərəkət etdilər. Ağır darvazalar geniş açılmışdı, Herakl darvazanın yanında dayanmış kerberi gördü. İt öz qorxunc quyruğunu tənbel-tənbel bulayıb, kənara çəkildi və qəhrəmanı içəri buraxdı.

Heraklın yol yoldaşı dedi:

– O, hələ sənin buraya nə üçün gəldiyini bilmir, yoxsa səni başqa cür qarşılayardı.

Ölülərin kölgələri inilti ah-uflla geniş darvazadan içəri girib, yeraltı çarın sarayına doğru yollandılar.

Orada, geniş və qaranlıq salonda, Aidin taxtının qarşısında, ölülər səltənətinin ciddi və satılmaz hakimləri: Radamant, Eak və Minos oturmuşdular. Onlar hər kəsi öz həyatına görə, onun yer üzündəki əməllərinə görə mühakimə edir və hər kəsə layiqincə

cəza və ya da mükafat verirdilər. Məhkəmədən sonra da bəziləri dərin Tartara enir, bəziləri də sakit Yelisey çöllərinə gedir, yaxud da hava qayıqları ilə işıqlı Səadət Adalarına üzüb gedirdilər.

Canlı adamı ölümlər hökmdarının sarayında görən hakimlər də, Aidin nöqərləri də təəccüb etdilər. Herakl isə, çiyində şir dərisi, əlində öz dəyənəyi, yeraltı çarın taxtı qarşısında dayandı və Aiddən xahiş etdi ki, Kerberi işığa çıxarıb aparmaq və onu çar Yevrisfeyə göstərmək üçün ona icazə versin.

Aid ona dedi:

– Əgər səni buradan buraxsaq və sən onu yaralamadan, qılıncsız və oxsuz, öz əllərinlə apara bilsən, mən öz itimi müvəqqəti olaraq özünlə bərabər yer üzünə aparmağa icazə verirəm.

Herakl Aidə təşəkkür edib geriyyə, mis darvazanın yanına qayıtdı. İndi darvaza bağlı idi, Kerber üç başının hamısını qara yolun üstünə qoyub, darvazanın qabağında yatmışdı.

O, Heraklın addım səsini eşidib, oyandı, yerindən çıxırdı, hirsli-hirsli mırıldadı, əjdaha da onun quyruğunun ucunda qəzəblə ağzını ayırdı.

Herakl cəld Kerberə yaxınlaşdı. Şir dərisinə bürünmüş sol əlini irəli uzadıb, sağ əli ilə itin boğazından yapışdı. İt uladı və onun vəhşi bağırtısı bütün yeraltı səltənətə yayıldı. O, üç başının hamısında olan bütün dişləri ilə qəhrəmanın sol əlindən yapışıb, odlu dilləri ilə onu yalayır, arxasında olan bütün ilanlar şir dərisinə sancıldılar, lakin, şirin dərisinə heç şey batmadığı üçün Herakl ağrı hiss etmədi. O, itin boğazını möhkəm sıxıb, onu öz ardınca, çayın sahilinə, qayıqçının yanına sürüdü. Nəzayət, yarımoğulmuş Kerber səntirlədi, zəiflədi və Heraklın qarşısında yerə uzandı. Qəhrəman onun boynuna zəncir salıb öz ardınca sürüdü, yeraltı səltənətin qorxunc iti isə itaət edərək qalib gəlmiş adamın dalınca getməyə başladı.

Heraklı Kerberlə görün Haron dəhşətə gəldi, amma onları saxlamağa cəsarət etməyib, çayın o tayına keçirdi.

Onlar yer üzünə çıxan yerə yaxınlaşanda, Kerber şikayətlə zingildəməyə başladı və az qaldı ki, Heraklın ardınca sürünsün. Qaranlıqda onlar yer üzünün azad genişliklərinə çıxan zaman isə günəşin işığı yeraltı keşikçinin gözlərini qamaşdırdı, o titrədi, çırpındı, onun ağızından sarı köpük damcılamağa başladı və damcılarının düşdüyü yerdə zəhərli ot bitdi.

Herakl Kerberi Mikenaya gətirib çıxartdı və çar Yevrisfeyi ona baxmağa məcbur etdi.

Lakin, Yevrisfey üzünü əlləri ilə örtüdü və dəhşətə gələrək, iti tez öz yerinə, geriye aparmağı Herakldan xahiş etməyə başladı.

– Di qaç, geriye qayıt və darvazanın yanında çarı gözlə, – deyə Herakl Kerberin zəncirini açdı.

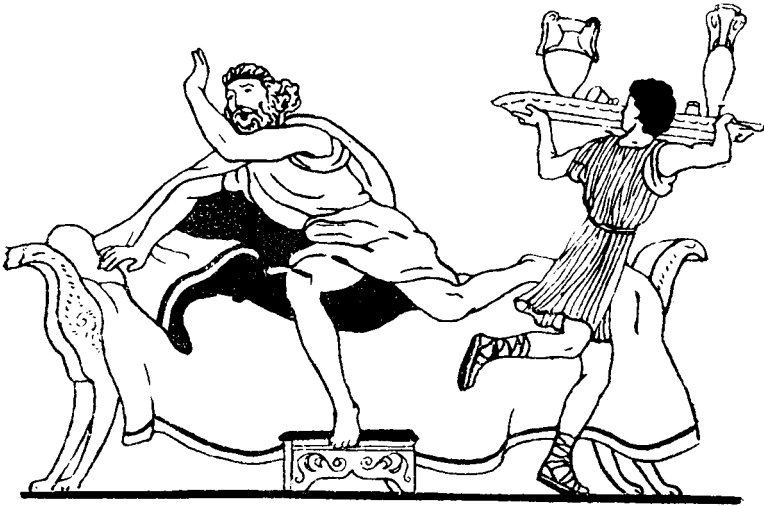
İt bircə anda ölümlər səltənətinə qaçıb getdi.

Beləliklə Heraklın Yevrisfeyə xidməti sona yetdi və çar onu azad buraxdı.

HERAKLIN ƏSİR DÜŞMƏSİ

Herakl on iki qoçaqlıq göstərib, çar Yevrisfeyin yanında xidmətini qurtardıqdan sonra öz evlərinə qayıtdı. Burada onu yeni imtahanlar gözləyirdi.

Açıq qəlblə, xeyirxah Herakl, hövsələdən çıxır, tez-tez coşur və qəzəblənərək, özünü bilmirdi. Bir dəfə nöker oğlan yuyunmaq üçün hazırlanmış suyu ona içməyə verdi. Herakl bərk acıqlandı onu vurub qəflətən öldürdü. Bu zaman, qəhrəmana səbirli olmağı öyrətmək məqsədilə, Zevs onu uzunsürən, əzabverici bir xəstəliyə düşərək etdi. Vəhşi heyvanlardan, nəhənglərdən və düşmən qoşunlarından qorxmayan igid qəhrəman, əzaba, ağrıya dözmə bilməyib, Apollona müraciət etdi və tələb etdi ki, insanların gələcəyini bilən işıq allahı bu xəstəliyin nə vaxt qurtaracağını və onun xilas olacağını ona desin. Apollon bu sirri qəhrəmana açmaq istəmədi. Herakl həddindən artıq hirsələnib, işıq allahına əl qaldırdı. İldırım allahı qəzəblənib buludu göndərdi ki, savaşımları ayırsın və Hermesə əmr etdi ki, itaət etməyən qəhrəmanı cəzalandırsın. Hiyləgər ticarət allahı, Herakli Lidiya çariçəsi Omfalaya üç mis pula üç il müddətinə köləliyə satdı.

Şən çariçə Omfala Heraklı nə uzaq yürüşlərə göndərdi və nə də ondan qəhrəmanlıq işləri və qələbələr tələb etdi. O, qəhrəmanın silahlarını – onun qılıncını və ox-kamanını əlindən aldı, onun çiyindən şir dərisini açdı, Herakla qadın paltarı geyindirdi və onu qulluqçu qız kimi özünə xidmət etməyə vadar edərək, əylənirdi.

O, Heraklı qadınlarla birlikdə cəhrənin dalında əyləşdirib, onun uzaq səfərlər, çətin yürüşlər və dəhşətli vuruşmalar haqqındakı söhbətlərinə nağıl kimi qulaq asır və nəşələnirdi.

Omfalanın yanındakı əsirlik, qəhrəman üçün Yevrisfeyin ən hiyləgər tapşırıqlarından daha çətin idi. Odur ki, Herakl tez-tez elə kədərlənir və darıxırdı ki, onun qaşqabaqlı görünüşündən çariçənin ürəyi sıxıldı, onun ox-kamanını özünə verib, şəhərin kənarlarında gəzməyə buraxdı.

Bir dəfə Herakl, Omfalanın yanından çox uzaqlara, Lidiya ilə qonşu bir ölkəyə gedib çıxdı, yorğun halda bir ağacın altında uzanıb yuxuya getdi. Yuxuda o, ətrafında nə isə bir qarmaqarışlıq hiss etdi, sanki, onun bədənində xırda, vəhşi heyvanlar gəzişirdi. O oyandı, əlini uzadıb onlardan birini tutdu. Bu, kiçik vəhşi heyvan yox, gülməli cırtan-nekrop idi. Qəhrəmanın yanında yerdə onlardan bir çoxu gəzişirdi, Heraklın kamanı xoşlarına gəldiyi üçün onu oğurlamaq istəyirdilər. Herakl onları bir-bir tutub əl-ayağını sarıdı, uzun bir ağaca keçirib, Lidiyaya apardı.

Nekroplar qorxmədilər: onlar azad olmağa çalışaraq ağacda atılıb-düşür, bərkdən çığır-bağır salır və Heraklı elə hədələyib söyürdülər ki, o, yol uzununu özünü gülməkdən saxlaya bilmirdi.

Herakl bu xırda, cəsur xalqığa baxıb şadlanırdı. Onların çarlığının sərhəddinə gəlib çatanda, o, öz kiçik əsirlərinin əl-ayağını açıb azad etdi, özü isə Omfalanın yanına qayıdıb özünün azad edilməsini tələb etməyə başladı. Omfala da nəhayət, onu buraxdı.

HERAKL PROMETEYİ AZAD EDİR

Herakl daha bir çox qoçaqlıqlar göstərdi, odur ki, onun adı bütün Yunanıstanda şöhrət qazanmışdı.

Yazon sürətli “Arqo” gəmisini tikib qurtaranda və Yunanıstanın qəhrəmanlarını üç dəniz arxasında, Kolxidaya, qızıl yunlu dərini əldə etmək üçün getməyə toplayanda, qüdrətli Herakl da igid arqonavtlarla birlikdə yürüşə getmişdi.

Lakin, yolda naməlum bir torpağın sahilində “Arqonun” dayandığı yerlərdən birində, Herakl sahilindəki meşəyə gedib uzaqlaşdı və vaxtında gəmiyə qayıtmadı, odur ki, arqonavtlar onsuz üzüb getdilər. Herakl isə quru yolla ölkənin içərilərinə getdi və tezliklə bir dağa gəlib çıxdı.

Onun qarşısında vəhşi və əzəmətli bir diyar açıldı. Ətəklərində qalın meşə görünən və zirvələri daim qarla örtülü olan dağlar cərgə ilə dayanmışdı. Qəhrəman yuxarı qalxdıqca, dağlar bir qədər soyuq və keçilməz olurdu. Nəhayət, o, dənizin üzərində sallanan çılpaq bir qayaya dırmaşdı.

Birdən Herakl onu çağıran bir səs eşitdi və qayaya zəncirlənmiş Prometeyi gördü.

Herakl titanların sonuncusunu-ədalət ilahəsi Femidanın və titan İapetin oğlunu tanıdı, yer üzərində insan nəsli titan İapetlə başlamışdı.

Keçmişdə, lap qədim zamanlar, yer üzərində insanlar az olmuşlar. Vəhşi heyvan kimi onlar ov dalınca qaçaraq, meşələri dolaşar, çiyət, cır meyvələr və köklər yeyər, vəhşi heyvan dərilərinə bürünər və havalər pis olanda mağaralarda və ağacların koğuşlarında gizlənərdilər. Onların ağı balaca uşaqlarda olduğu kimi idi; onlar öz həyatlarını qurmaqda köməksiz, yırtıcı heyvanlara və təbiətin qorxunc qüvvələrinə qarşı müdafiəsiz idilər. Prometeyin insanlara rəhmi gəlib onlara kömək etmək istədi.

O, öz dostu, Zevsin oğlu, ilahi-dəmirçi və usta olan Hefestin yanına getdi, Hefestin emalatxanası Lemnos adasında, oduş-kürən dağın ətəklərində idi. Nəhəng bir kürədə müqəddəs od qızğın yanırdı, onsuz nə incəsənət, nə də sənətkarlıq mümkün idi.

Hefestin emalatxanasında tək gözlü üç nəhəng-Kikloplar işləyirdilər. Onun qızıldan özü qayırdığı iki heykəl, canlı kimi emalatxanada gəzir və axsaq ilahi-dəmirçi gəzərkən onlara söykənirdi.

Prometey Hefesti işləyən gördü, ilahi-dəmirçi İldırım-allahı Zevs üçün yanar şimşək-oxlar döyüb qayırdı. Prometey dayanıb Hefestin məharətlə işləməsinə tamaşa edirdi. Kikloplar kürədəki odu körük ilə üfürməyə başlayanda və parıldayan qılgıncılar bütün emalatxanaya səpələnəndə, Prometey müqəddəs qılgıncını tutub əlindəki içiboş əsanın içərisində gizlətdi. İçərisində müqəddəs odun qılgıncını olan bu əsanı Prometey gətirib insanlara verdi, insanlar da onunla yer üzünün hər yerində ocaq və kürə yandırdılar. İnsanlar təbiətlə mübarizə etməyi, yerin gizli sərvətləri-mis, dəmir, qızıl və gümüşü hasil etməyi və onlardan özləri üçün faydalı şeylər, silah və bəzək şeyləri qayıрмаğı öyrəndilər. İnsanlar özləri üçün ağacdən və daşdan mənzil tikməyi, çaylarda və dənizlərdə üzmək üçün yelkənlərlə qanadlanmış gəmilər qayıрмаğa başladılar. İnsanlar vəhşi heyvanları əhliləşdirdilər, atı insanı öz üzərində gəzdirməyə, keçini və inəyi insanı yedirməyə məcbur etdilər, qoyundan isə paltar üçün isti və möhkəm yun almağa başladılar. Müqəddəs odun işığı insanların düşüncəsini aydınlaşdırdı, onların yatmış zəhnini oyatdı, onların qəlbində səadətə doğru həvəs alovu yandırdı.

Müqəddəs odun köməyi ilə Prometey hələ insanlara çox şeylər öyrətdi. O, insanları bitkilərin şirəsindən xəstəliyə və yaralara kömək edən məlhəm bişirməyi öyrətdi və insanlar daima ölüm qorxusundan xilas oldular. Prometey onlar üçün saylar elmini kəşf etdi və işarələrlə sözlər yazmağı öyrətdi ki, onlar öz fikirlərini uzaqlarda yaşayanlara çatdırıb bilsinlər. İnsanların necə də qüvvətli, ağıllı və bütün əmək prosesində mahir olmasına Prometey iftixarla tamaşa edirdi.

Lakin, dünyanın sahibi Zevsin Prometeyə qəzəbi tutdu və müqəddəs od oğrusunu şiddətli cəzalandırmağı qət etdi. Allahlar padşahı öz nöqərləri Zor və Hakimiyyəti göndərdi ki, Prometeyin əl-qolunu bağlayıb, dünyanın o başında olan kimsəsiz dağlıq ölkəyə aparsınlar, Hefestə isə əmr etli ki, titanı dağa zən-

cirləsin. Bu əmri yerinə yetirmək Hefest üçün çox ağır idi – axı, Prometey onun dostu idi, amma neyləsin, Zevsin buyuruğu belə idi. Hefest Prometeyin əl-qolunu dəmir həlqə ilə buxovladı, qırılmaz zəncir ilə onu çox iri bir daşa bağladı, iti almaz bir çiv ilə sinəsindən qayaya mıxladı.

Zevs həm də hökm etdi ki, Prometey həmişəlik olaraq, əsrlər boyunca bu qayaya bağlanmış halda qalsın.

Əsrlər keçdi. Yer üzündə çox şey dəyişdi. Lakin, Prometeyin əzab-ışkəncəsi qurtarmadı. Günəş onun qurumuş bədənini yandırır, soyuq külək quru qarınun üstünə səpələyirdi. Hər gün, müəyyən saatda yekə bir qartal gəlib, caynaqları ilə titanın bədənini didir və onun ciyərini dimdikləyirdi. Gecə isə yaralar yenidən sağalırdı.

Lakin, əbəs yerə o, Prometey – yəni “qabaqgörən” adını daşmırdı: o bilirdi ki, vaxt gəlib çatacaq, yer üzündə insanlar arasında böyük bir qəhrəman meydana gələcək, dünyanı şərdən təmizləyəcək və onu da gəlib azad edəcəkdir.

Budur, Prometey, nəhayət, dağla gələn adamın ayaq səslərini eşitdi və bütün illər boyu gözlədiyi qəhrəmanı gördü.

Herakl, zəncirlənmiş Prometeyə yaxınlaşdı, qılıncını qaldırdı ki, titanın qandallarını qırsın, birdən göyün hündür yerindən qartal çığırtısı gəldil: bu, Prometeyin qartalı idi ki, təyin olunmuş saatda öz qanlı ziyafətinə tələsirdi. Bu zaman Herakl kamanını qapdı və uçan qartalı oxla vurub öldürdü. Ölmüş qartal ucadan qayanın altına, dənizə düşdü və dalğalar onu götürüb apardı.

Herakl Prometeyin buxovlandığı zənciri qırdı və qayaya mıxlanmış almaz çivi onun sinəsindən çıxartdı. Beləliklə, azad olmuş Prometey dikəldi, köks dolusu nəfəs aldı və allahlarla barışıq gətirən qəhrəmana baxdı.

Lakin, Zevs Hefestə əmr etdi ki, Prometeyin zəncirini həlqəsindən üzük qayırsın və titanın buxovlandığı qayanın daşından ona qaş salsın. Zevs, Prometeyə tapşırırdı ki, bu üzüyü barmağına taxıb, həmişə onu gəzdirsən ki, dünyanın sahibinin sözü pozulmasın, Prometey həmişəlik qayaya zəncirlənmiş kimi olsun.

HERAKLIN AXIRI

Heraklin həyatı döyüşlərdə, yürüşlərdə və dünyanı səyahətdə keçirdi. O, bütün Yunanıstanı dolaşdı, çox şəhərlərdə oldu, amma heç yerdə uzun zaman yaşamadı, həm də uzun illər onun nə ailəsi, nə də evi olmuşdu. Lakin, bir dəfə onun yadına düşdü ki, ölümlər səltənətində öz dostu Meleaqla onun bacısı Deyaniraya evlənəcəyinə söz vermişdir, odur ki, qızın yaşadığı yerə – Kalidona yola düşdü.

Elə bu zaman Kalidonda Deyaniranı almaq istəyənlərin arasında yarış gedirdi, – çoxları bu gözəl qızı əldə etməyə çalışırdılar.

Birdən dəhşət kanı olan çay allahı Axeloy onların arasında göründü – onun başında öküz buynuzu kimi buynuzu var idi, yaşıl saqqalından su axırdı. Belə bir rəqibi görəndə bütün adaxlılar qaçıb dağılmışdılar. Deyanira qorxudan acı-acı ağlayırdı. Herakl onun köməyinə gəlib, Axeloy ilə təkbətək döyüşə girişdi və onun bir buynuzunu sındırdı. Belə olduqda, Axeloy özünü məğlub hesab etdi, Herakldan öz buynuzunu geri istədi, əvəzində isə Deyaniraya, içərisi çiçəklər və meyvələrlə dolu olan və heç zaman qurtarmayan qəribə bir Bolluq Buynuzu bağışladı.

Herakl Deyanira ilə evləndi və arvadı ilə birlikdə onlar Traxin şəhərinə getdilər ki, orada özlərinə ev-əşik tikib düzəltsinlər. Yolda onlar bir çaydan keçməli oldular. Burada onlar kentavr Nessə rast gəldilər, o, öz geniş at belində, pul ilə yolçuları çaydan keçirirdi. Herakl arvadını kentavrın arxasına mindirib özü irəliyə keçdi. O, artıq çayın ortasında idi ki, birdən Deyaniranın qışqırığını eşitdi, dönüb baxdıqda gördü ki, kentavr oğurladığı gözəli götürüb sahilə qaçır. Herakl tez öz kamanını qapdı və onun sərrast atdığı ox bir anda kentavr çatdı.

Ölməkdə olan Ness, Herakldan qisasını almaq qərarına gəldi və Deyaniraya dedi:

– Mənim ölümcül yaramdan qanım axır. Onu yığ saxla, onun möcüzəli bir gücü vardır. Əgər hər hansı bir vaxt Herakl səni

daha sevməsə, mənim qanımlı onun paltarına sür, onda onun sevgisi yenə sənə qayıdır.

Deyanira kentavra inandı, onun qanını yığıb gizlətdi.

Herakl Deyanira ilə Traxində məskən salıb mehribancasına yaşadılar. Çox çəkmədi, onların bir oğlu oldu.

İllər keçdi. Oğlu böyüdü. Herakl tez-tez evdən çıxıb vuruşmağa gedirdi. Bir dəfə o, yürüşdən uzun zaman evə qayıtmadı, odur ki, Deyanira bərk təşvişə düşdü. O, hazırlaşdı oğlunu göndərsin ki, atasını axtarıb tapsın, bu zaman Heraklın göndərdiyi qasid gəlib dedi ki, qəhrəman sağ və salamatdır, evə qayıdır və qabaqca yad ölkələrdən götürdüyü əsirləri göndərir. Deyanira əsirlərin arasında qeyri-adi gözəlliyə malik olan bir qız gördü və qasiddən onun kim olduğunu soruşdu. Qasid hiyləgərliklə cavab verdi ki, bu, sadəcə əsir deyil, məğlub olmuş çarın qızıdır. Herakl qabaqlar onu almaq istəyirdi.

Deyanira gördü ki, şahzadə qız ondan cavan və ondan gözəldir və belə fikirləşdi ki, Herakl daha onu sevməyəcək və tək-tənha buraxacaqdır. O, kentavr Nessin can verərkən dediyi sözləri xatırladı: kentavrın qurumuş qanını, öz əli ilə əri üçün tikdiyi təzə bayram paltarına sürdü və qasidlə paltarı Heraklın qabağına göndərdi.

Herakl arvadının hədiyyələrini qəbul etdi və elə o saat onu geymək istədi. Lakin, paltar onun bədəninə toxunan kimi, Nessin qanının içərisindən zəhər Heraklın bədəninə keçdi və od kimi onu yandırmağa başladı. Herakl lənətə gəlmiş paltarı əynində cırdı, amma paltar, artıq, bədəninə yapışmış dözülməz ağır verdi. Qəhrəman qeyzləndi, çırındı, qışqırdı və dəhşətli bir əzab çəkdi.

Bunu Deyaniraya gəlib xəbər verəndə, bədbəxt qadın kentavrın xəyanətini başa düşdü. Ərini məhv etdiyinə görə o, çox məyus oldu, köksü üstə qılıncın üstünə atılıb öldü.

Arvadının ölümündən xəbər tutan Herakl inilti və çırıntını unutdu, son qüvvəsini topladı, meşədən çır-çırçı toplayıb, tərənin üstündə hündür bir tonqal düzəltdi, şir dərısını onun üstünə

sərđi. Sonra o, dərinin üstündə uzandı, oğlunu yanına çağırıb xahiş etdi ki, tonqalı yandırsın. Lakin, nə oğlu, nə də yoldaşları bu xahişi yerinə yetirməyə ürək etmədilər.

Birdən böyük qara bir bulud günəşin üzünü örtdü, ildırım çaxdı, göy guruldadı. Buludun içərisindən ildırım tonqalı vurdu, tonqal alışdı. Onun üzərindən tüstü göylərə qalxdı.

Bu zaman qızıl araba bu tüstülü buludun içərisində görünmədən, göydən yerə endi, ağıllı Afina Pallada da öz qəhrəmanını götürüb Olimp dağına apardı. Orada, İlahə Hera barışıq təbəssümü ilə Heraklı qarşıladı, onun əlindən yapışıb, allahların ziyafətinə apardı.

MÜNDƏRİCAT

Müqəddimə	4
---------------------	---

ARQONAVTLAR

Qızıl yunlu qoyun	11
Bir ayağında ayaqqabı olan adam	17
Gəminin yola düşməsi	24
Lemnos adasında	27
Ayı dağı	33
Gəmidə dalaşma	36
Bebriklər çarlığında	41
Arqonavtlar Salmidessdə. Finey göyərçini	45
Hərəkət edən qayalar arasında	50
Yazon Kolxida çarının yanında	55
Cadugər Medeya	60
Ares çölündə	63
Qızıl yunlu dərinin oğurlanması	66
“Arqo”nun qayıtması	70
Yazonun ölümü	77

HERAKL

Qəhrəmanın doğulması	83
Hera Heraklı məhv etmək istəyir	85
Özünə yol seçmək	87
Birinci qoçaqlıq. <i>Herakl Hemey şirini öldürür</i>	91
İkinci qoçaqlıq. <i>Herakl Lerney əjdahasını məhv edir</i>	94
Üçüncü qoçaqlıq. <i>Herakl Keriney xallı maralını qovub tutur</i>	97

Dördüncü qoçaqlıq.	
<i>Herakl yer üzünü Erimanf qabanından xilas edir</i>	101
Beşinci qoçaqlıq.	
<i>Herakl Stimfal quşlarını qovur</i>	105
Altıncı qoçaqlıq.	
<i>Herakl Avgiyin tövləsini təmizləyir</i>	108
Yeddinci qoçaqlıq.	
<i>Herakl Krit öküzünü ram edir</i>	111
Səkkizinci qoçaqlıq.	
<i>Herakl Diomedin atlarını əldə</i>	115
Doqquzuncu qoçaqlıq.	
<i>Herakl İppolitanın kəmərinə əldə edir</i>	120
Onuncu qoçaqlıq.	
<i>Herakl okeana yol açır və Herionun naxırını qovub gətirir</i>	124
On birinci qoçaqlıq.	
<i>Herakl dünyanın o başına gedib Hesperidlərin almalarını əldə edir</i>	128
On ikinci qoçaqlıq.	
<i>Herakl ölümlər səltənətinə enir və Kerberə qalib gəlir</i>	134
Heraklın əsir düşməsi	140
Herakl Prometeyi azad edir	142
Heraklın axırı	146

ELLADANIN QƏHRƏMANLARI

“ÖNDƏR NƏŞRİYYAT”

BAKI-2004

Buraxılışa məsul: *Əziz Güləliyev*

Texniki redaktor: *Rövşən Ağayev*

Tərtibatçı-rəssam: *Nərgiz Əliyeva*

Kompyuter səhifələyicisi: *Rəvan Mürsəlov*

Korrektorlar: *Elmira Teymurova*
Pərinaz Səmədova

Yığılmağa verilmişdir 15.08.2004. Çapa imzalanmışdır 26.11.2004.
Formatı 60x90 $\frac{1}{16}$. Fiziki çap vərəqi 9,5. Ofset çap üsulu.
Tirajı 25000. Sifariş 184.

Kitab “Şərq-Qərb” mətbəəsində çap olunmuşdur.
Bakı, Aşıq Ələsgər küç., 17.